

Zomernota 2012

Inhoudsopgave

	Blz.
1. Herpakken	1
1.1 Zicht op herstel	1
1.2 De actuele financiële opgave	2
1.3 IJkpunten Zomernota 2012	2
1.4 Herstellen, hervormen, herpakken	4
1.5 Stoppen tenzij, opheffen tenzij	4
1.6 De structurele opgave	5
1.7 Nieuwe bezuinigingen zijn noodzakelijk	6
1.8 Ontwikkelingen	7
1.9 Verhogen inkomsten	7
1.10 Wij keren het tij samen	8
2. Het financiële beeld	9
2.1 Begroting bestaand beleid 2013-2016	9
2.2 Toekomstige ontwikkelingen	15
2.3 Herziening eerdere besluitvorming	19
2.4 Samenvoeging en ophogen restant buffers	21
2.5 Historische ontwikkeling tekorten grondexploitaties	22
2.6 Van projecten- naar investeringsscan	23
2.7 Doorlichting bestemmingsreserves	23
2.8 Vrijval overige eenmalige middelen	24
2.9 Totaalbeeld eenmalige tekorten	24
2.10 Tussenstand	25
2.11 Vereist niveau van de Algemene Reserve	26
2.12 Bezuinigingsvoorstellen en voorstellen tot verhoging inkomsten	26
2.13 Lastendruk	27
2.14 Eindbeeld financiële uitkomst	27
2.15 Blijvend preventief toezicht door provincie	28
2.16 Effect op schuldquote	28
3. Bezuinigingsvoorstellen toegelicht	29
3.1 Incidentele bezuinigingen	29
3.1.1 Investeringscan Grondbedrijf	30
3.1.2 Scan niet-fysieke projecten	31
3.1.3 Scan fysieke projecten	31
3.1.3.1 Vrijval fysieke projecten	
3.1.3.2 Te handhaven fysieke projecten	
3.1.4 Doorlichting bestemmingsreserves	46
3.1.4.1 Op te heffen bestemmingsreserves	
3.1.4.2 Te handhaven bestemmingsreserves	
3.1.5. Vrije ruimte BROA	49
3.1.6. Begrotingsscan onderwijshuisvesting	49
3.2 Structurele bezuinigingen	50
3.2.1 Structurele bezuinigingen niet-fysieke projecten	50
3.2.2 Structurele bezuinigingen fysieke projecten	50
3.2.3 Structurele bezuinigingen programmabudgetten	52
Bijlagen	
1. Doorrekening Algemene Reserve	65
2. Doorrekening Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn	71
3. Reserve Bereikbaarheid Binnenstad	79
4. Reserve Huisvuilrechten	83
5. Doorrekening Reserve Riolerings	87
6. Overzicht Reserves	91

1. Herpakken

1.1 Zicht op herstel

Schoon schip maken. Met deze niet mis te verstane opdracht heeft uw raad ons college aan het werk gezet. "Richtpunt is om aan het einde van deze bestuursperiode, zicht op herstel te hebben. Dit betekent dat het college de komende twee jaar, waar mogelijk financiële problemen direct oppakt of oplost en vóór het einde de bestuursperiode oplossingen aangeeft die gericht zijn om op de (middel)lange termijn financieel op orde te komen", aldus de op 29 maart 2012 vastgestelde raadsopdracht 'Agenda voor Herstel'. De hand moet aan de ploeg. "In de Zomernota 2012 komt u met voorstellen om de tekorten zelfstandig weg te werken."

U geeft ons twee uitgangspunten mee. Bestaande kaders zijn voor u niet heilig. "Onorthodoxe voorstellen sluiten wij niet uit, het temporiseren van voorgenomen beleid evenmin". Daarnaast moet het handelen van ons college erop gericht zijn om de zogenoemde artikel 12-status te voorkomen. Dit wel met twee kanttekeningen. Het voorkomen van artikel 12 mag niet ten koste gaan van de zorg voor de meest kwetsbaren. Ook koestert uw raad het bestaande gemeentelijke voorzieningenniveau.

Wij schrijven 14 september 2012. Voor u ligt de Zomernota 2012. Een Zomernota die Apeldoorn zicht biedt op herstel. Herstel op eigen kracht. Een Zomernota, laat daar geen enkel misverstand over bestaan, met maatregelen die velen pijn doen. Met onze voorstellen raken wij alle geledingen van de Apeldoornse samenleving. Inzet van onze kant is om de pijn eerlijk te verdelen. Maar er moet wat gebeuren. Niets doen is geen optie.

Hoofdpijndracht is om te komen tot financieel herstel. Maar wij kijken ook vooruit. De toekomst wacht niet. Apeldoorn is een prachtige en krachtige stad. Dat willen wij op zijn minst zo houden. Daar willen wij met uw raad en met onze inwoners aan werken. Met onze bestuurlijke partners, en dan in het bijzonder de provincie Gelderland, zijn wij in constructief overleg over de opgave waar wij in Apeldoorn voor staan. Wij waarderen deze betrokkenheid.

De Zomernota 2012 bestaat uit drie delen. In dit eerste deel schetsen wij de contouren van de financiële opgave, benoemen wij onze intenties en duiden wij onze voorstellen op hoofdlijnen. In het tweede deel preciseren wij de financiële opgave en schetsen wij u, stap voor stap, het financiële decor. In het derde deel doen wij concrete voorstellen tot dekking van het financiële tekort: "Wat moeten wij doen en wat moeten wij laten om de balans te herstellen?"

Met de Zomernota 2012 wijken wij af van de gangbare begrotingscyclus. U bent gewend om van ons een Voorjaarsnota (VJN) te ontvangen. U stelt daarna de kaders vast en ons college biedt u vervolgens de Meerjarenprogrammabegroting (MPB) aan.

De situatie van nu vraagt om een andere aanpak. Wij bieden u nu de Begroting Bestaand Beleid (BBB) en de Zomernota aan. Samen vormen de BBB en de Zomernota de MPB voor de jaren 2013-2016.

1.2 De actuele financiële opgave

Het afgelopen anderhalf jaar zijn veel getallen de revue gepasseerd. Wij hebben u actief van de sombere perspectieven op de hoogte gehouden. De cijfers die wij u presenteerden waren indicatief. De afgelopen periode hebben wij benut om de financiële opgave te preciseren. Daarbij hebben wij niet alleen de focus gelegd op de tekorten 'op grond'. Wij hebben ook naar de reguliere begroting gekeken.

En om maar met dit laatste te beginnen: de primaire uitkomst van de Begroting Bestaand Beleid 2013-2016 (BBB 2013-2016) voorziet in 2015 in een tekort van € 1,9 miljoen. Ter herinnering: de vorig jaar vastgestelde Meerjarenprogrammabegroting 2012-2015 (MPB) voorzag in een structureel overschot van ruim € 5,8 miljoen in 2015. Deze verslechtering wordt in belangrijke mate veroorzaakt door besluitvorming op landelijk niveau. Daarnaast houden wij voor de komende jaren rekening met verdergaande rijksombuigingen. Let wel, in dit tekort zijn de tekorten op de grondexploitatie niet verwerkt. Ook is geen rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen en met onverhoopt tegenvallende opbrengsten uit de eerdere bezuinigingsronden.

Dan het thema grond. De afwaarderingen van gronden, het treffen van verliesvoorzieningen en een voorgestelde ophoging van de algemene reserve van het Grondbedrijf maken dat er eenmalig een bedrag van € 145,8 miljoen nodig is om weer in balans te komen (uitkomst Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2012). In uw vergadering van 21 juni 2012 heeft u ons voorstel om de Algemene Reserve van het Grondbedrijf met € 23 miljoen te verhogen niet overgenomen. Voor het resterende tekort van eenmalig € 122,8 miljoen moet dekking worden gevonden.

De cijfers spreken voor zich. Wij staan voor een enorme financiële opgave. En het is niet alleen het grondprobleem dat ons parten speelt. De rijksbezuinigingen versterken de noodzaak om het gemeentelijke beleid over de volle breedte tegen het licht te houden.

1.3 IJkpunten Zomernota 2012

Schoon schip maken. De opdracht als neergelegd in de 'Agenda voor Herstel' is niet mis te verstaan. Vanaf ons aantreden in dit voorjaar domineert deze opdracht ons doen en laten. In de achter ons liggende maanden hebben wij bij wijze van spreken iedere euro die er uitgaat en iedere euro die binnenkomt onder ogen gehad. Wij hebben gewikt, wij hebben gewogen. Wij hebben gekozen. En wij staan voor onze keuzes. Bij het maken van de keuzes hebben wij ons laten leiden door vijf ijkpunten. Deze ijkpunten ontlenen wij aan de visiedocumenten zoals die in de afgelopen periode door uw raad zijn vastgesteld:

1. Wij herstellen ons op eigen kracht.
2. Niets is onaanraakbaar.
3. Wij breken niet af wat wij niet meer op kunnen bouwen.

4. Wij blijven een sociale stad.
5. Wij investeren in de toekomst.

Wij herstellen ons op eigen kracht

Wij zijn door ons eigen toedoen in de problemen gekomen. Wij komen er ook op eigen kracht uit. Wij staan voor een forse opgave maar wij zijn overtuigd van de kracht en de veerkracht van Apeldoorn. Wij worden hierin bevestigd door de uitkomsten van de door de provincie Gelderland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitgevoerde begrotingsscan. Onze bestuurlijke partners zien goede mogelijkheden voor Apeldoorn om op eigen kracht weer in balans te komen.

Maar er is meer. De gemeente Apeldoorn mag er dan in financieel opzicht niet goed voor staan, met de stad en de dorpen gaat het alleszins behoorlijk. Op de ranglijst van de gemeenten waar het goed wonen, werken en recreëren is vinden wij Apeldoorn terug als 62^e van de 415 onderzochte gemeenten (bron: Elsevier). Anders dan bij eerdere onderzoeken scoren wij nu niet alleen bovengemiddeld 'op groen' maar ook op 'voorzieningen'. En dat is goed om te lezen. Daar hebben wij het afgelopen decennium op ingezet. Ook met de economische aantrekkingskracht van Apeldoorn is niet veel mis. In het jaarlijkse onderzoek van bureau Louter worden wij bedeed met het cijfer 7,45 en nemen wij een 25^e plaats in. Vorig jaar stonden wij nog op 36. Natuurlijk, het is maar papier, maar toch geven dit soort kwalificaties ons energie. Energie om op eigen kracht het tij keren.

Alle beleidskaders zijn aanraakbaar

Er zijn geen heilige huisjes, alle kaders zijn in beginsel aanraakbaar. Daar waar nodig is onorthodox gedacht.

Wij breken niets af wat wij niet meer op kunnen bouwen

Dat alles aanraakbaar is, betekent niet dat alles ook zo maar schrapbaar is. Nood breekt niet altijd wet. Uw raad heeft in de afgelopen periode een aantal belangrijke stippen aan de horizon geplaatst. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat wij nu zaken afbreken waar wij later spijt van krijgen. Apeldoorn is een aantrekkelijke gemeente, Apeldoorn blijft wat ons betreft een aantrekkelijke gemeente.

Apeldoorn blijft een sociale stad

Op sociaal terrein hebben wij een naam hoog te houden. Voor de mensen die het echt nodig hebben zijn wij er en blijven wij er. Apeldoorners die sterk afhankelijk zijn en een grote hulpvraag kennen worden zoveel mogelijk ontzien. Inzet is ook om onze leefgemeenschap; de buurten, de clubs en de verenigingen, krachtig te houden. Daar waar wij zien dat de samenleving het zelf kan oppakken, treden wij echter terug.

Wij investeren in de toekomst

Het ongunstige financiële investeringsperspectief ten spijt: wij blijven investeren in de toekomst van Apeldoorn. En dat doen wij in samenwerking met onze bestuurlijke partners in Arnhem, Den Haag en Brussel. Tegenslag betekent dat je minder snel op je plaats van bestemming bent. Tegenslag betekent niet direct dat je koers niet de juiste was. De weg die is ingeslagen met het vaststellen van het Strategisch Kader 2000-2020 en de Herijking daarvan blijven wij de juiste vinden. Wij koesteren en wij ontwikkelen. Wij koesteren dat wat goed is. De leefbaarheid, de veiligheid, onze aantrekkelijke woonomgeving en de economische vitaliteit. Wij ontwikkelen plannen om deze kwaliteiten verder te versterken.

1.4 Herstellen, hervormen, herpakken

Herstellen. Dat is de hoofdpdracht. Met onze ijkpunten geven wij echter aan dat wij niet louter bij de dag willen leven. Wij willen ook hervormen. Onder de noemer 'meer samenleving minder overheid' willen wij toe naar een andere en kleinere lokale overheid. Die andere overheid vraagt om anders denken en anders doen. Daar gaan wij uiting aan geven. Die andere overheid vraagt ook om een andere ambtelijke organisatie en daartoe zijn op dit moment al forse stappen gezet. Wij vergroten de externe oriëntatie van onze organisatie, wij versterken de slagkracht en wij zetten in op meer samenhang van beleid. Wij krimpen de ambtelijke organisatie met 15 tot 20% in.

Herstellen en hervormen. Maar wij willen méér. Wij willen er niet alleen financieel bovenop komen. Wij willen niet alleen de lokale overheid hervormen maar willen bovenal dat de gemeente Apeldoorn zich herpakt. Ziehier het motto van de Zomernota 2012. Wij willen ons in twee opzichten herpakken. Het grondbedrijfdebaacle heeft een hypotheek gelegd op onze relatie met de samenleving. Wij hebben het in de afgelopen jaren niet goed gedaan. De komende twee jaar gaan wij er alles aan doen om het vertrouwen te herwinnen. Dat is lastig met een lege portemonnee, maar wij gaan er vol voor. Wij willen en moeten ons ook herpakken omdat de toekomst niet wacht. De wereld om ons heen verandert in een hoog tempo. Het heeft geen zin om ons in de sores te blijven wentelen.

1.5 Stoppen tenzij..., opheffen tenzij...

Een financiële crisis lost zich niet vanzelf op. Handelen is vereist. Onder 1.2 hebben wij u de omvang van de opgave geschetst. Ons handelen is er allereerst op gericht geweest om het eenmalige tekort op grondexploitatie van € 122,8 miljoen te verlagen. Immers, hoe lager dit tekort, des te geringer de noodzakelijke aanvullende bezuinigingen.

Onder de noemer 'stoppen tenzij' hebben wij alle voorgenomen investeringen de maat genomen. En dat zowel binnen het sociale als binnen het fysieke domein. Binnen het fysieke domein maken wij een onderscheid tussen de investeringen binnen en de investeringen buiten het Grondbedrijf. Onder de noemer 'opheffen tenzij' zijn de bestemmingsreserves nader doorgelicht. Deze inspanningen leiden er toe dat wij het eenmalige tekort van € 122,8 miljoen tot ruim € 54 miljoen kunnen reduceren. Door een financiële bril bezien is dat goed nieuws. Maar wij willen het niet mooier maken dan het is. Met deze reductie zetten wij het mes in plannen en projecten waaraan door de gemeenschap en in ons eigen huis met hart en ziel is gewerkt.

Concreet stellen wij u voor om niet te investeren in de realisatie van een multifunctioneel centrum in Anklaar. Dat was wel het plan. Ook schrappen wij investeringen in de Binnenstad. Verder schuiven wij vervangingen in eigen huis voor ons uit. Wij stellen uw raad voor om de uitvoering van de plannen voor Zutphensestraat te faseren. Ook stellen wij u voor om af te zien van de aanleg van de fietsdoorstroomas Osseveld-Woudhuis. De plannen om de hoogspanningsleiding in Zuid ondergronds te brengen, worden wat ons betreft aanmerkelijk versoerd. Ook stellen wij u voor om het budget voor het wijkontwikkelingsplan Zuid te verlagen.

Als het gaat om de reductie van onze investeringen vinden wij een substantieel bedrag bij de zogeheten grondbedrijfgerelateerde investeringen. Als het gaat om woningbouw heeft uw raad met het vaststelling van het Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2012 (MPG 2012) een voorziening van € 45 miljoen getroffen. Dit ter dekking van de financiële gevolgen van het neerwaarts bijstellen van het gemeentelijk woningbouwprogramma. Zoals u weet zijn wij uitgegaan van een 'worst-case scenario'. Afgelopen maanden is dit programma nader uitgewerkt en doorgerekend. Hoewel de definitieve uitkomst van deze omvangrijke exercitie nog niet volledig bekend is, verwachten wij het bedrag van € 45 miljoen met € 10 miljoen naar beneden te kunnen bijstellen.

Voor de bedrijventerreinen heeft uw raad een voorziening van € 28 miljoen getroffen. Ook hier is gekozen voor een worst-case scenario en ook hier leren nadere doorrekeningen ons dat wij niet de gehele voorziening nodig hebben. Concreet verwachten wij dat een bedrag van € 11 miljoen kan vrijvallen. Wij informeren u vóór de vaststelling door uw raad van deze Zomernota nader over de opbouw van beide bedragen.

Zoals aangegeven hebben wij opnieuw onze bestemmingsreserves tegen het licht gehouden. Wij stellen voor om alle resterende kapitaalreserves op te heffen. Hetzelfde geldt voor de reserve stadsdeelaanpak en reserve Veluws Nutsbedrijf. De Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) wordt afgeroomd. Dit laatste impliceert overigens wél dat het ons niet gaat lukken om te voldoen aan toekomstige co-financieringseisen van mede-overheden. De door ons voorgestelde opheffing en afroming van reserves resulteert in een incidenteel voordeel van € 31 miljoen en een structureel nadeel van € 1,5 miljoen. Vanzelfsprekend kunnen wij deze reserves alleen opheffen als daar een volwaardige Algemene Reserve tegenover staat. Een concreet voorstel daartoe treft u in deze Zomernota aan.

Samengevat resteert er een eenmalig tekort van € 54 miljoen. Dat oogt beter dan de bedragen die eerder de ronde deden. Van opluchting is geen sprake, het blijft veel. Wij schrappen zinvolle plannen of schuiven ze op de lange baan. Dat hadden wij liever anders gezien. Kijkend naar het toekomstperspectief zoals wij dat met elkaar hebben geschetst zakken wij, wat ons betreft, met deze maatregelen echter niet door een ondergrens.

1.6 De structurele opgave

Alvorens de structurele opgave nader te definiëren hebben wij ons beraden over het vereiste niveau van de Algemene Reserve. Wij gaan uit van een benodigde Algemene Reserve van € 15 miljoen, te bereiken over een periode van tien jaar. Dit bedrag valt binnen het tot nu toe door uw raad gehanteerde streefniveau van € 14 tot € 20 miljoen.

Ook het genoemde incidentele tekort van € 54 miljoen moeten wij, conform de begrotingsregels, in tien jaar inlopen. Het incidentele tekort en de vereiste Algemene Reserve resulteren in een structureel op te lossen tekort van ruim € 9 miljoen. Voor de goede orde: in dit bedrag zijn ook de rijksbezuinigingen verdisconteerd. Dekking hiervan vraagt om aanvullende maatregelen. Er kan niet alleen worden volstaan met

het schrappen van investeringen en het opheffen van bestemmingsreserves. Aanvullende structurele bezuinigingen zijn noodzakelijk.

1.7 Nieuwe bezuinigingen zijn noodzakelijk

Het moge u duidelijk zijn: na de ingrijpende bezuinigingen van eerdere jaren (€ 38 miljoen) is een nieuwe ingreep noodzakelijk om in balans te komen. Hiervoor hebben wij, uitvoering gevende aan de 'Agenda voor Herstel', gekeken naar het zogeheten onbenutte deel uit de kerntakendiscussie van 2011. Ook hebben wij notie genomen van de uitkomsten van de discussie zoals die voor het zomerreces door uw raad over dit thema is gevoerd. En, zoals u weet, zijn wij ook met ons water bij de dokter geweest. Op verzoek van het vorige college is door de provincie Gelderland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een begrotingsscan uitgevoerd. Onze bestuurlijke partners adviseren ons om de eigen inkomsten te verhogen en kritisch te kijken naar de in de begrotingsscan aangereikte potentiële ombuigingen.

Tegen dit decor hebben wij vele opties en alternatieven tegen onze ijkpunten aangehouden. Wij hebben eerst gekeken naar de mogelijkheden om onze uitgaven te verlagen. En dat hebben wij over de volle breedte gedaan. Wij verminderen de subsidies voor wijkraden, wij stellen voor om minder geld uit te geven aan het toezicht op de openbare ruimte. Ook voor het onderhoud van het openbaar groen en van het groen rond de sportvelden komt minder geld beschikbaar. Zwemmen wordt duurder, de prijs van het entreekaartje gaat omhoog. Wij stellen de budgetten voor het leerlingenvervoer, de onderwijshuisvesting, peuterspeelzalen en de jeugdzorg in neerwaartse zin bij. Het minimabeleid wordt versoerd en hetzelfde geldt ook voor ons WMO beleid. De professionele ondersteuning op het gebied van welzijn wordt aanzienlijk verminderd.

Deze bezuinigingen leveren ons per 2016 een structurele opbrengst van ruim € 5 miljoen op. Het behoeft tegelijkertijd geen nader betoog dat 'Apeldoorn' met deze bezuinigingen op alle fronten inlevert. Het vet was er, na de bezuinigingen uit 2011, af. Waardevolle voorzieningen komen onder druk te staan. Wij leggen veel op het bordje van de samenleving. Opnieuw doen wij een beroep op de kracht en de veerkracht van Apeldoorn.

Met onze voorstellen raken wij ook mensen in individueel opzicht. Het minimabeleid wordt beperkt, wij schrappen in de WMO. De vanzelfsprekendheid van voorzieningen verdwijnt. Kort en goed, blijven wij een sociale stad? Het antwoord is ja, maar wij leveren wel in. Het gaat ons, anders dan in de afgelopen decennia, niet langer lukken om ons te presenteren als één van de sociaalste gemeenten van ons land. Het wordt minder, maar wij blijven een fatsoenlijke gemeente. Wij gaan van een 8 naar een 6,5. In het vervolg van deze Zomernota gaan wij nader op onze voorstellen in.

1.8 Ontwikkelingen

Streven is om u met deze Zomernota een volledig en integraal beeld te schetsen. Dit betekent dat wij u ook confronteren met een aantal ontwikkeling zaken die ontegenzeggelijk op ons af komen. Twee ervan springen in het oog.

De eerste is de schouwburg en congrescentrum Orpheus. Een heikel onderwerp; er moet opnieuw geld bij. En dat is, zeker in deze tijd, een lastig verhaal. Wij stellen u desondanks voor om aan Orpheus voor de periode 2013-2015, jaarlijks een extra bedrag van € 9 ton beschikbaar te stellen. En dat doen wij met overtuiging. Een topvoorziening als Orpheus geldt als een onderscheidende vestigingsfactor. Niet investeren zorgt voor onherstelbare schade.

Ook willen wij een extra impuls geven aan het onderhoud van de wegen. Wij stellen u voor om hiervoor structureel een extra bedrag van € 1 miljoen uit te trekken. De begrotingsscan leert ons dat wij niet voorop lopen in Nederland. En dat is een understatement. In de medio 2009 door u vastgestelde kadernotitie Beheer Openbare Ruimte Apeldoorn spreekt de raad over een "groot verschil tussen de onderhoudsbehoefte en de beschikbare middelen". Met deze extra impuls temperen wij de oplopende achterstand in het wegenonderhoud.

1.9 Verhogen inkomsten

Deze Zomernota voorziet in een aantal pijnlijke maatregelen. Wij schrappen investeringen en wij confronteren de Apeldoornse samenleving met nieuwe ingrijpende bezuinigingen. Hiermee kunnen wij aan een deel van de opgave tot herstel voldoen. Om nader invulling te kunnen geven aan uw opdracht stellen wij u voor, mede gelet op de uitkomsten van de begrotingsscan, om onze inkomsten te verhogen.

Wij stellen u voor om de met ingang van dit jaar tijdelijk met 10% verhoogde Onroerend Zaak Belasting met ingang van 2016 om te zetten in de structurele verhoging. Dit levert ons op jaarbasis een bedrag van € 3 miljoen op. Een verdergaande verhoging, zoals in de begrotingsscan is voorgesteld door het ministerie van BZK en de provincie Gelderland, achten wij ongewenst. Ook stellen wij u voor om de kosten van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing door te berekenen in de tarieven. Tot op heden deden wij dat niet. Hiermee is een bedrag van bijna € 1 miljoen gemoeid.

Hoewel wij ons met de hiermee gemoeide lastendruk geenszins in negatieve zin onderscheiden van vergelijkbare gemeenten, wordt het wonen in Apeldoorn met deze maatregelen er niet goedkoper op. Dat is vervelend. Maar zonder deze voorstellen zouden wij nóg meer middelen moeten onttrekken aan onze collectieve voorzieningen. Dat willen wij niet. Als wij de tijdelijke verhoging van de OZB niet structureel maken en de afvalstoffenheffing niet op peil brengen zullen wij nog dieper moeten ingrijpen in het sociale domein. Ook dat willen wij niet. Wij willen een sociale stad blijven. Een stad, een gemeenschap die de financiële problemen niet eenzijdig afwentelt op de zwakkeren.

Wij schrijven 14 september 2012. Voor u ligt de Zomernota 'Herpakken'. Een Zomernota, die Apeldoorn zicht biedt op herstel. Op herstel op eigen kracht. Dit laat

onverlet dat wij de komende jaren onder het zogeheten preventief toezicht van de provincie Gelderland blijven staan. De situatie blijft onverminderd broos.

1.10 Wij keren het tij samen

Er ligt veel op tafel. En daarvoor willen wij op de eerste plaats uw raad dank zeggen. Met uw 'Agenda voor Herstel' heeft u ons op voorhand nagenoeg geen belemmering opgelegd. Wij waarderen dit vertrouwen. Ook bedanken wij onze medewerkers. In ook voor hen onzekere tijden, hebben zij loyaal het fundament gestort voor deze Zomernota. Wij zijn hen erkentelijk.

Ons college beseft dat het met de Zomernota 2012 niet opgaat voor de populariteitsprijs. Wij willen op eigen kracht uit de problemen komen. Met de maatregelen die wij voorstaan doen wij de gemeenschap, waar wij voor werken, pijn. Ons college is echter unaniem van mening dat wij met de Zomernota 2012 uw raad en daarmee de Apeldoornse samenleving een fair bod doen. Alleen samen, gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders, ambtenarencorps en de Apeldoornse samenleving kunnen, wij het tij keren.

Apeldoorn, september 2012.

2. Het financiële beeld

Wij hebben uw raad het afgelopen jaar actief op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen op financieel gebied. Wij confronteerden u daarbij veelal met inschattingen. Inmiddels beschikken we over de uitkomsten van het Meerjarenperspectief Grondexploitatie 2012 (MPG), de zogeheten junicirculaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken inzake het Gemeentefonds en over de uitkomsten van de Begroting Bestaand Beleid (BBB) voor de nieuwe meerjarenperiode (2013-2016). Dit biedt ons de mogelijkheid om de opgave waarvoor wij staan nader te preciseren. Dat doen wij in dit tweede deel van deze Zomernota.

Ook presenteren wij in dit deel de financiële effecten van onze voorstellen. Zoals in het eerste deel van deze Zomernota aangegeven is ons uitgangspunt om het tij op eigen kracht te keren. Op 21 augustus jongstleden hebben wij u per brief aangegeven dat het met deze voorstellen mogelijk is om de artikel 12-status te voorkomen. Dat vraagt echter wel om ingrijpende maatregelen.

De financiële problematiek waar wij voor staan hebben wij de afgelopen maanden via twee stappen trachten te tackelen. De eerste stap was om het eenmalige tekort veroorzaakt door de stagnerende grondexploitatie te reduceren door het schrappen van eenmalige projectbudgetten en investeringen en door het opheffen van bestemmingsreserves. Daarnaast leidt een herprogrammering voor woningbouw- en bedrijvenlocaties tot reductie van het grondbedrijftkort.

Het aldus gereduceerde tekort is vervolgens, conform de aanbevelingen uit de door de provincie Gelderland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) opgestelde begrotingsscan, 'omgeslagen' in een tienjarige annuïteit. Dat houdt in dat dit resterende eenmalige tekort in tien jaar moet worden terugverdiend. Deze structurele terugverdienverplichting resulteert, samen met het financiële meerjarenperspectief van de begroting bestaand beleid voor de periode 2013-2016, in de structurele bezuinigingsopgave.

Met nadruk wijzen wij u erop dat wij met onze oplossingen in financieel opzicht scherp aan de wind varen. Wij sluiten daarom aanvullende maatregelen niet uit. Tegen deze achtergrond wijzen wij u erop dat, conform het eerder vastgestelde financiële beleid, toekomstige meevallers onverkort ten gunste van de algemene middelen komen.

2.1 Begroting bestaand beleid (BBB) 2013-2016

De BBB 2013-2016 heeft betrekking op een financiële doorrekening waarbij het bestaande beleid, zoals dat door uw raad door vaststelling van de Meerjaren

Programma Begroting (MPB) 2012-2015 is bepaald, ongewijzigd zou worden voortgezet in de jaren 2013-2016. Het vormt de eerste stap in de bepaling van het financieel meerjarenperspectief, waarbij de doorwerking van de tekorten op de grondexploitatie buiten beschouwing is gelaten. Die tekortdoorrekening volgt in een afzonderlijke tweede stap. Tezamen bieden ze inzicht in het totale financiële tekort dat om een oplossing vraagt.

Wij starten met een uiteenzetting over de BBB 2013-2016.

Dat bij de BBB voortzetting van het bestaande beleid het vertrekpunt vormt, wil niet zeggen dat er in financieel opzicht niets verandert. Op de financiën werken tal van wijzigingen door. U moet daarbij denken aan volume-ontwikkelingen (bijv. wijziging in aantallen bijstandsgerechtigden, uitbreiding van het wegenoppervlak etc.) en prijseffecten (inflatieontwikkeling, rente, CAO-afspraken over salarissen etc.). Daarnaast is de ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering van grote invloed op het financieel meerjarenperspectief.

In de volgende tabel is de uitkomst van de BBB 2013-2016 gepresenteerd. Daarbij is een aantal onderdelen afzonderlijk in beeld gebracht. Op deze onderdelen komen wij later, in de vorm van wijzigingsvoorstellen, terug.

Omschrijving (bedragen x € 1.000; + = voordeel; - = nadeel)	2013	2014	2015	2016
1. Primaire uitkomst BBB	-12.456	-13.275	-13.626	-12.389
2. Prijsontwikkeling tarieven en belastingen				
- Onroerend zaakbelastingen (1,5%)	612	1.240	1.884	2.545
- Overige tarieven	62	121	182	244
3. Budget voor toekomstige ontwikkelingen	-1.500	-2.000	-3.000	-3.000
4. Budget voor specifieke maatregelen, niet haalbare bezuinigingen en frictiekosten	-2.000	-3.000	-3.000	-3.000
5. Lopende bezuinigingstaakstellingen	7.459	13.741	15.161	15.161
6. Verhoging toeristenbelasting	500	500	500	500
7. Totaal geactualiseerde BBB-uitkomst	-7.323	-2.673	-1.899	61

Wij lichten deze onderdelen nader toe.

Ad 1. Primaire uitkomst BBB

In de primaire uitkomst is met uitzondering van de overige punten van de tabel, onder meer rekening gehouden met de volgende ontwikkelingen conform de MPB 2012-2015:

- voortzetting van de verlaagde indexering van de interne materiële kostenontwikkeling met 2% in de periode t/m 2015;
- de storting vanuit de algemene middelen in de Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) van € 1,4 miljoen in 2013 en € 1 miljoen in 2014;
- het in de Voorjaarsnota (VJN) 2011 en de MPB 2012-2015 opgenomen rentevoordeel, dat als gevolg van de doorwerking van de huidige en extreem lage marktrente thans is verhoogd met structureel € 2 miljoen. Wij verwijzen in dit verband naar het in de 1^e tussentijdse rapportage 2012 gemelde rentevoordeel

- van € 2,6 miljoen ± pm. Gelet op onze, op marktverwachtingen gebaseerde, rentevisie ramen wij het extra structurele voordeel op € 2 miljoen;
- via de VJN 2011 gehonoreerde onontkoombare ontwikkelingen;
- de effecten van in het kader van de VJN 2011 aanvaarde amendementen, die in de MPB 2012-2015 deels zijn gecorrigeerd;
- de verwachte opbrengst van structureel afgerond € 3 miljoen die verkregen wordt door de tijdelijk verhoogde OZB en in 2016 door een extra bezuinigingstaakstelling op de ambtelijke organisatie;
- de bijgestelde algemene uitkering uit het Gemeentefonds (GF) voor de jaren 2013-2016 naar aanleiding van de circulaire van juni 2012

Daarnaast hebben wij het voordelig resultaat van € 340.000 dat in 2016 ontstaat als gevolg van de vorming van de RUD Omgevingsdienst Veluwe IJssel i.o. verwerkt, evenals een voordeel van structureel € 150.000 op de kapitaallasten van de renovatiekosten park Berg en Bos als gevolg van een verkregen EFRO-subsidie.

Gemeentefondsuitkering

De bijgestelde gemeentefondsuitkering vraagt om een nadere toelichting. De ontwikkeling van het Gemeentefonds wordt in belangrijke mate bepaald door het Haagse Lente-akkoord. De nullijn voor salarissen van rijksambtenaren drukt zwaar op het accres van het Gemeentefonds, dat hierdoor zelfs negatief wordt.

Bovendien doet zich in 2013 bij de decentralisatie-uitkering maatschappelijke opvang (en verslaafdenzorg) een sterk nadelige ontwikkeling voor. Deze vergoeding daalt structureel met € 1,3 miljoen. Wij gaan hier onder 'inverdiendaakstellingen' nader op in. Vanaf 2012 ontvangen wij jaarlijks een € 409.000 hogere vergoeding voor regionale vrouwenopvang. Dat leidt in deze nota tot een uitgavenstelpost voor 2013 en volgende jaren. Ook op dit punt komen wij terug.

Voor 2014, 2015 en 2016 laat het Gemeentefonds ten opzichte van 2013 een flinke autonome groei (accres) zien. Aanvullende bezuinigingen na 2013 zijn echter door het huidige kabinet buiten beschouwing gelaten. Kijkend naar de algemene uitkering voor Apeldoorn uit het Gemeentefonds zijn er, wat ons betreft, drie scenario's denkbaar. Wij volgen het scenario van de junicirculaire, wij volgen een behoedzaam scenario of wij gaan uit van een somber scenario.

Scenario's uitkering Apeldoorn (bedragen x € 1.000)	2013	2014	2015	2016
a. Scenario junicirculaire	157.340	161.335	160.745	166.590
b. Behoedzaam scenario	157.340	157.335	156.745	161.590
c. Somber scenario	157.340	157.335	156.745	157.590

Het is verleidelijk, zeker in de huidige Apeldoornse situatie, om in de BBB 2013-2016 uit te gaan van het onverkort volgen van de junicirculaire. Dat raden wij echter af.

- Er wordt inmiddels volop gesproken over het terugdraaien of het anders invullen van een aantal maatregelen van het Lente-akkoord. De verwachting is dat vervangende maatregelen op rijksniveau een uitgavenverlagend karakter zullen hebben en dus vanwege de koppeling met het Gemeentefonds op de algemene uitkering negatief zullen doorwerken.
- Verdere rijksombuigingen na 2013 zijn noodzakelijk om te zorgen dat het EMU-tekort verder wordt teruggedrongen. Het CPB spreekt in de recente juniramingen van aanvullende rijksombuigingen van ca. € 13 miljard om aan de Europese eis van een EMU-tekort van maximaal 0,5% te kunnen voldoen. De Studiegroep Begrotingsruimte (samengesteld uit topambtenaren op economisch en financieel terrein) stelt zelfs voor om tot ca. € 20 miljard extra om te buigen.

- Zowel de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) als het ministerie van BZK hebben in de voorjaarsvergadering van de FAMO^{*)} kortgeleden aangegeven dat de meerjarenramingen in de junicirculaire door het te optimistische beeld met een flinke korrel zout moeten worden genomen.
- Vooruitkijkend naar de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn in de verkiezingsprogramma's substantiële ombuigingsvoorstellen opgenomen. Deze tenderen veel meer naar bezuinigingen op de rijksuitgaven in plaats van naar inkomstenverhogingen en lastenverzwaringen. Zoals hiervoor opgemerkt, hebben de eerstgenoemde maatregelen een negatieve invloed op de omvang van het Gemeentefonds.

In tegenstelling tot het scenario van de junicirculaire, is in het sombere scenario de autonome groei na 2013 geheel buiten beschouwing gelaten. In het behoedzame scenario is alleen de groei van het Gemeentefonds die in de junicirculaire voor 2014 is geraamd niet verwerkt. De door het kabinet verwachte groei van het Gemeentefonds voor 2015 en 2016 is hierin wél meegenomen.

Wij stellen voor om voor de BBB 2013-2016 uit te gaan van het behoedzame scenario. Dit betekent dat het accres in 2014 per saldo op € 0 uitkomt, terwijl dat op basis van de junicirculaire € 5 miljoen bedraagt. In dit scenario gaan wij uit van een lager accres van € 4 miljoen in 2014 en 2015 en een lager accres van de volledige € 5 miljoen in 2016. Ten opzichte van de in de MPB 2012-2015 opgenomen gemeentefondsuitkering betekent dit een structureel nadeel van circa € 9 miljoen.

Ondanks de keuze voor het behoedzame scenario zijn verdere tegenvallers niet uitgesloten. Over de ontwikkeling van het Gemeentefonds doet zich in de komende jaren een aantal risico's voor, die wij in de paragraaf Weerstandsvermogen van de BBB 2013-2016 hebben opgenomen. Een belangrijke onzekerheid voor gemeenten is het werkelijke effect van bezuinigingsmaatregelen die een volgend kabinet ongetwijfeld gaat nemen. Wij hebben daar met het behoedzame scenario op geanticipeerd, maar het is onzeker of € 5 miljoen voldoende zal zijn. Ter illustratie twee voorbeelden. De nullijn voor de salarissen van rijksambtenaren in 2012 en 2013 leidt voor ons tot een nadeel van bijna € 2,5 miljoen per jaar. Zou deze nullijn na 2013 nog twee jaar worden doorgetrokken, dan kost alleen deze maatregel ons al bijna € 5 miljoen. Ook hebben de leiders van politieke partijen in het blad Binnenlands Bestuur aangegeven in meer of mindere mate de gemeenten substantieel te willen laten meebetalen aan het terugbrengen van het EMU naar 0 tot 0,5%. Daarbij werd zelfs een korting op het Gemeentefonds van mogelijk € 1 miljard genoemd. Dit zou voor ons een nadeel van € 9 miljoen betekenen.

Inverdientaakstellingen

De algemene uitkering wordt vanwege een aantal specifieke redenen verlaagd. Conform de bestaande gedragslijn nemen wij voor de volgende kortingen bij de betreffende dienst een zogeheten inverdientaakstelling op:

- *Maatschappelijke opvang en verslaafdenzorg*

Vanaf 2013 doet zich bij de decentralisatievergoeding maatschappelijke opvang en verslaafdenzorg een nadeel van € 1,3 miljoen voor. Dit heeft een relatie met het Regionaal Kompas. De afname wordt grotendeels veroorzaakt doordat op grond

---

^{*)} De FAMO is een federatie van algemene middenmanagers bij de overheid. Het is een traditie dat in de voorjaarsvergadering de VNG en BZK hun opwachting maken en ingaan op de actuele ontwikkelingen van de overheidsfinanciën.

van het objectieve verdeelmodel voor maatschappelijke opvang, de gemeente subsidies kan verlagen bij instellingen, die hiervoor in de plaats AWBZ financiering kunnen krijgen. Vanwege de langjarige subsidierelatie met deze instellingen, kan de korting echter pas met ingang van 2015 volledig binnen het Regionaal Kompas worden inverdiend. Voor 2013 en 2014 hebben wij respectievelijk € 600.000 en € 900.000 als inverdiendaakstelling opgenomen.

- *Inburgering*

Het Rijk bouwt de bijdrage voor inburgering geheel af. De korting van € 58.000 voor 2013 en verder geven wij door aan het betreffende beleidsterrein.

- *Huishoudelijke verzorging*

Gemeenten worden vanaf 2013 gekort op het budget huishoudelijke verzorging (WMO) als gevolg van de verhoging van de 'vermogensinkomensbijtelling' bij de vaststelling van de eigen bijdrage. Hierdoor kunnen gemeenten een hogere bijdrage van de cliënten vragen. De korting bedraagt voor ons ruim € 300.000 en dient op het beleidsterrein inverdiend te worden. Gelet op de lopende ombuigingen op de WMO zal het inverdienen gefaseerd plaatsvinden.

Uitgavenstelposten

In afwijking van het vorig jaar vastgestelde stringenter begrotingsbeleid stellen wij voor om voor de volgende onderwerpen in de MPB een uitgavenstelpost op te nemen:

- *Veiligheidshuizen*

Vanaf 2013 is de vergoedingssystematiek voor veiligheidshuizen gewijzigd. Wij ontvangen als zetelgemeente van de veiligheidsregio geen doeluitkering meer, maar via het Gemeentefonds een geormerkte rijksvergoeding van € 318.000;

- *Combinatiefunctionarissen*

In het kader van de brede impuls combinatiefunctionarissen hebben wij een aanvraag ingediend voor 26,8 fte. combinatiefunctionarissen waaronder buurtsportcoaches, die wij uiterlijk 1 januari 2017 moeten realiseren. Wij ontvangen daarvoor € 89.000 meer rijksvergoeding dan wij nu in de MPB hebben opgenomen;

- *Vrouwenopvang*

De decentralisatievergoeding vrouwenopvang wordt vanaf 2012 voor ons als centrumgemeente verhoogd met € 409.000 voor zowel de regionale aanpak geweld in huiselijke kring als de regionale aanpak van ouderen mishandeling.

In deze Zomernota gaan wij er voorshands vanuit, dat eerdergenoemde korting op maatschappelijke opvang van € 1,3 miljoen in 2013 voor € 600.000 kan worden inverdiend via incidentele inzet van de regionale gelden vrouwenopvang 2012 en 2013. Hiervoor is uiteraard afstemming binnen de regio noodzakelijk. Wij zullen u daarover in een later stadium informeren.

Schrappen korting i.v.m. voornemens tot vermindering politieke ambtsdragers

In de MPB 2012-2015 is een korting op het Gemeentefonds ingeboekt vanwege de voornemens tot vermindering van het aantal politieke ambtsdragers. Vanaf 2015 hebben wij daarom € 1 miljoen in mindering gebracht op de algemene uitkering. Deze korting is ook in de recente junicirculaire door het Rijk opgenomen. Het doorvoeren van deze maatregel zal inhouden dat een volgend kabinet de Grondwet moet wijzigen als de vermindering ook wordt toegepast op de omvang van de Eerste en Tweede Kamer. Daar kunnen meerdere jaren mee zijn gemoeid. Andere 100.000⁺ gemeenten hebben vanwege de vele onzekerheden de korting nog niet meegenomen. Wij stellen voor om dit voorbeeld te volgen. Wij hebben daarom de korting vanaf 2015 geschrapt, overigens in de wetenschap dat dit een risico inhoudt.

Ad 2. Prijsontwikkeling tarieven en belastingen

In de primaire BBB-uitkomst zijn de opbrengsten uit tarieven en belastingen doorgerekend met de tariefstelling voor 2012. Met de gebruikelijke aanpassing van de tarieven voor inflatie is in die uitkomst geen rekening gehouden. De meeropbrengst als gevolg van de inflatiecorrectie is onder dit punt zichtbaar gemaakt. Zoals gebruikelijk zijn de volledig kostendekkende tarieven met een gewogen index verhoogd, rekening houdend met de voornoemde verlaagde materiële kostenindex met 2% t/m 2015.

De inflatiecorrectie voor de OZB is zoals gebruikelijk afgeleid van ramingen van het Centraal Planbureau.

Ad 3. Budget voor toekomstige ontwikkelingen

De hier vermelde budgetreeks is conform de MPB 2012-2015 en bedoeld als opvangbuffer voor toekomstige ontwikkelingen, waarvan in de praktijk blijkt dat deze zich elk jaar opnieuw aandienen. Wij komen hier op terug.

Ad 4. Budget voor specifieke maatregelen, niet haalbare bezuinigingen en frictiekosten

Ook deze reeks is geheel conform de MPB 2012-2015. Deze post is bestemd voor nadelige gevolgen van de decentralisatiemaatregelen van het rijk en voor het opvangen van tegenvallers als gevolg van het onverhoopt niet volledig halen van de lopende bezuinigingstaakstellingen. Oorspronkelijk was het in 2012 opgenomen budget bestemd voor personele frictiekosten in verband met de organisatieontwikkeling. Dat is gewijzigd naar aanleiding van de jaarstukken 2011. Daarin is voor de frictiekosten een voorziening getroffen, waardoor het geraamde MPB-budget voor 2012 is vrijgevallen en is gestort in de Algemene Reserve. Ook op deze budgetreeks komen wij terug.

Ad 5. Lopende bezuinigingstaakstellingen

Wij vermelden hier de oplopende budgetreeks voor het restant van de lopende taakstellingen voor 2013 en verdere jaren. De taakstellingen voorafgaande aan 2013 zijn structureel verwerkt in de primaire BBB-uitkomst onder ad 1.

Ad 6. Toeristenbelasting

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2011 heeft uw raad via opeenvolgende amendementen besloten tot een verhoging van de toeristenbelasting met € 150.000 in 2012, oplopende tot € 650.000 in 2013 en verdere jaren. De verhoging van € 150.000 in 2012 is structureel verwerkt in de BBB. Het meerdere is hier vermeld, omdat wij daar in dit hoofdstuk nader op terugkomen.

Ad 7. Totaal BBB-uitkomst en verschillenverklaring

Dit financiële beeld zou ontstaan, indien het voor 2012 vastgestelde beleid ongewijzigd zou worden voortgezet in de jaren 2013-2016. Nogmaals wordt opgemerkt dat hierin niet de doorwerking van de tekorten op de grondexploitatie is verwerkt. De MPB 2012-2015 resulteerde in 2015 in een structureel voordeel van afgerond € 5,8 miljoen. De BBB-uitkomst 2013-2016 resulteert in 2015 in een nadeel van afgerond € 1,9 miljoen. Het verschil van € 7,7 miljoen is als volgt te verklaren:

- Nadeliger algemene uitkering Gemeentefonds	- € 9,0 miljoen*)
- Schrappen korting vermindering politieke ambt dragers	+ € 1,0 miljoen
- Extra rentevoordeel	+ € 2,0 miljoen
- Nadelig effect van 1 ^e begrotingswijziging 2012	- € 0,7 miljoen
- Raming verkiezingen 2015	- € 0,5 miljoen
- Saldo van diverse kleinere mutaties	- € 0,5 miljoen
Totaal	- € 7,7 miljoen

*) - Nadeel 2012 vanwege Lente-akkoord	-2,5 miljoen
- Idem, nadeel ingaande 2013	-2,5 miljoen
- Behoedzaam scenario	<u>-4,0 miljoen</u>
Totaal	-9,0 miljoen

2.2. Toekomstige ontwikkelingen

Ook dit jaar worden wij geconfronteerd met enkele, wat wij in financiële termen, toekomstige ontwikkelingen noemen.

Schouwburg en congrescentrum Orpheus NV

Uw raad heeft op 10 november 2011 het rapport 'Kansen voor Orpheus' van Boer&Croon behandeld. In die vergadering heeft u ten laste van de Algemene Reserve een bedrag van € 900.000 ter dekking van het exploitatietekort 2011 van de NV beschikbaar gesteld. Tevens stelde u ten laste van de stelpost voor toekomstige ontwikkelingen € 900.000 aanvullende subsidie voor 2012 beschikbaar en werd voor 2013 tot hetzelfde bedrag een risicoreservering getroffen. Begin dit jaar heeft de directie van Orpheus haar nieuwe meerjarenbeleidsplan 2012-2015 aan ons aangeboden.

In het beleidsplan geven Raad van Commissarissen en directie aan waar zij met het bedrijf in de nabije toekomst naar toe willen. De doelstelling is om Orpheus te laten uitgroeien tot een financieel stabiel, klantgericht, verrassend en sfeervol theater en congrescentrum. Een landelijk positief bekend staande toplocatie waarop Apeldoorn trots kan zijn. De NV wil dit bereiken langs een aantal wegen: een efficiënter werkende organisatie, een compactere en minder risicovolle cultuurprogrammering en versterking van de marktpositie door professionalisering van het congrescentrum. Het beleidsplan kent een financiële paragraaf die gericht is op het weer financieel solide maken van de vennootschap. Dit is hard nodig, gelet op het negatieve eigen vermogen van de NV op 31 december 2011. Om die soliditeit te bereiken is, onder andere van de gemeente, een éénmalige investeringsbijdrage van € 450.000 en een extra subsidie van jaarlijks € 900.000 voor de periode 2013-2015 nodig. Met deze extra bijdragen en de revenuen van diverse maatregelen uit het beleidsplan (o.a. balansopschoning) moet Orpheus in 2016 weer over een positief eigen vermogen beschikken en toe kunnen met de bestaande jaarlijkse subsidie.

Het meerjarenbeleidsplan 2012-2015 van Orpheus is door uw raad als onderlegger bij de cultuurnota Spin-off behandeld, waarna u op 21 juni jl. deze nota heeft vastgesteld. Daarbij is de genoemde risicoreservering voor 2013 ad € 900.000 omgezet in een extra subsidie voor Orpheus. In afwachting van de integrale afweging bij de Zomernota hebben wij u toen geen voorstel gedaan voor aanvullende subsidiëring na 2013.

Zoals bij de behandeling van de nota Spin-off breed werd aangegeven, is het van belang om Orpheus duidelijkheid voor de komende jaren te bieden.

Alles afwegende zijn wij van mening dat Orpheus, ook onder het huidige economische gesternte, als culturele voorziening voor Apeldoorn behouden moet blijven. Dat brengt overeenkomstig het meerjarenbeleidsplan continuering van de extra € 900.000 jaarlijkse subsidie in 2014 en 2015 met zich mee. Zoals de ondertitel van de nota Spin-off luidt, stelt de gemeente hiermee Orpheus in staat om ook in de toekomst haar bijdrage te kunnen leveren aan een economisch vitale en leefbare stad. In onze afweging hebben wij aangehaakt bij de door u vastgestelde Agenda voor Herstel, waarin u wijst op de stip aan de horizon die nodig is, juist in tijden van crisis. Daar wordt naar onze mening terecht gesteld dat - hoe lastig de bezuinigingsopgave ook is - wij niet moeten afbreken wat wij later juist graag zouden willen hebben. In lijn met uw kerntakenbesluit van januari 2011, waarin de schouwburg als kerntaak wordt aangewezen, vinden wij Orpheus een onmisbare voorziening voor een stad als Apeldoorn. Een topvoorziening die de komende jaren een nog krachtiger rol in de stadspromotie moet gaan spelen en daarmee een belangrijke bouwsteen is voor onze culturele agenda 2013-2016. Het meerjarenbeleidsplan van Orpheus niet volgen en dus geen aanvullende subsidie beschikbaar stellen, dan wel privatisering of verkoop van de schouwburg- en congresfunctie onderzoeken, zien wij niet als een wenselijk alternatief. Wij stellen u daarom voor om voor 2014 en 2015 € 900.000 extra subsidie beschikbaar te stellen. Deze bijdragen hebben wij, evenals voor 2012 en 2013, ten laste gebracht van de stelpost voor toekomstige ontwikkelingen. Dat betekent dat de NV vanaf 2016 een sluitende exploitatie dient te hebben zonder aanvullende gemeentelijke bijdrage. Via frequent bestuurlijk overleg met en adequate informatievoorziening door Orpheus willen wij de komende jaren de ontwikkelingen bij de NV nog nadrukkelijker dan voorheen gaan volgen. Wij hebben u eerder gemeld de door Orpheus gevraagde investeringsbijdrage van € 450.000 niet beschikbaar te willen stellen. De NV is daarover geïnformeerd en in een bestuurlijk overleg op 14 mei jl. heeft de portefeuillehouder cultuur aangegeven, dat Orpheus dit bedrag zelf dient op te vangen, zo nodig via de bestaande kredietfaciliteit van de gemeente.

Zorgplicht onbeheerde zaken (gevonden en verloren voorwerpen)

De zorgplicht voor onbeheerde zaken was tot 1 januari 2012 ondergebracht bij de politie. Het Regionaal College Noord en Oost Gelderland heeft besloten om deze zorgtaak vanaf 1 januari 2012 over te dragen aan de gemeente. Voor het doen van aangifte via internet is aansluiting gezocht bij het landelijke systeem Perfect View. Vanaf 2012 is een structureel bedrag nodig van € 35.000 per jaar. Deze kosten hebben betrekking op de onderhoudskosten van Perfect View en personele kosten die gemoeid zijn met de uitvoering van de taak. Daarnaast worden er kosten gemaakt voor het in bewaring houden (o.a. kluizen) en aanscherping van het beveiligingscontract.

Apeldoornse Fietsen Afhaal Centrale (AFAC)

Vanaf 1 januari 2013 zal het verwerken van verwijderde en gevonden fietsen in een centrale faciliteit, het AFAC, gaan plaatsvinden. Dat is dé manier om fietsendiefstal duurzaam tegen te gaan en dat draagt weer bij aan het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte. Het is de bedoeling om deze fietsen in het systeem van Perfect View op te nemen. De uitwerking om te komen tot een AFAC zal in de loop van 2012 plaatsvinden. Op dit moment hebben wij nog geen zicht op de financiële consequenties. Hierover informeren wij u nader.

Vernieuwen kanaalbruggen

In augustus 2009 bent u geïnformeerd over de toestand van een aantal ophaalbruggen over het Apeldoorns Kanaal. De Woudwegbrug, Scherpenbergerbrug en Klabanusbrug zijn zowel visueel als technisch nader onderzocht door een extern adviseur. Het onderzoek heeft zich gericht op draagkracht c.q. veiligheid en levensduur.

Uit het onderzoek blijkt dat:

- uitgaande van een reële toename van verkeersintensiteit met 4% per jaar de stalen brugdekken voor 2015 vervangen moeten worden,
- de betonnen aanbruggen (landhoofden en verbinding met brugdek) van de bruggen in goede onderhoudstaat verkeren en geschikt zijn voor verkeersklasse 30, dat wil zeggen een aslast van maximaal 10 ton met een totale gewicht van 30 ton.

Een door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu in overleg met de gemeente in 2010 uitgevoerd onderzoek heeft echter aangetoond dat de draagkracht van de zogeheten aanbruggen toch onvoldoende was voor het op dat moment toegestane verkeer. Daarom is een verdere aslastbeperking ingesteld. In maart 2011 is - na het aanbrengen van een tijdelijke versterking - weer het oorspronkelijke verkeer toegelaten. De bruggen zijn oud en aan het eind van hun levensduur, waardoor vernieuwing onontkoombaar is. Voorgesteld wordt om de vervanging van de bruggen te spreiden over de jaren 2013 t/m 2015. Jaarlijks moet hiervoor een bedrag gereserveerd worden van € 750.000. Mochten er subsidiemogelijkheden in beeld komen, dan kunnen die te zijner tijd in mindering worden gebracht op de voorgestelde reservering. In de Voorjaarsnota 2011 is door uw raad € 300.000 beschikbaar gesteld. Dit bedrag is onvoldoende om tot vervanging te komen en dient te worden aangevuld. Wel kan hierdoor in 2013 worden volstaan met een aanvullend bedrag van € 450.000.

Wegenonderhoud

De gemeente heeft forse achterstanden op het gebied van wegenonderhoud, vooral voor het onderdeel asfalt. U bent daarover in het verleden regelmatig geïnformeerd, bijvoorbeeld via het Deltaplan verhardingen 2007-2010, het Rekenkameronderzoek van 2007 van PriceWaterhouseCoopers en de Kadernotitie Beheer Openbare Ruimte Apeldoorn (2008-2009). Via diverse Tussentijdse rapportages bent u op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Uit de begrotingsscan van de provincie Gelderland en het ministerie van BZK blijkt dat onze gemeente structureel € 4 miljoen minder uitgeeft aan wegenonderhoud dan vergelijkbare gemeenten. Er is sprake van een onderhoudsachterstand van circa € 20 miljoen die voor de asfaltwegen leidt tot kapitaalvernietiging. Uitstellen van onderhoud op deze verhardingssoort leidt tot (veel) duurdere onderhoudsmaatregelen in de jaren daarna.

Ook wordt binnenkort het extern uitgevoerde college-onderzoek wegenonderhoud aan u aangeboden.

Om dit probleem aan te pakken moeten twee zaken gebeuren: de achterstand moet worden weggewerkt en, om te voorkomen dat opnieuw achterstand ontstaat, moet het jaarlijkse onderhoudsbudget worden verhoogd.

Naast onderhoud zijn er ook reconstructies nodig. Vergelijk het met een auto: regelmatig onderhoud is nodig maar op een gegeven moment is ook vervanging nodig. Reconstructies zijn grootschalige vervangingen omdat de openbare ruimte versleten is en/of omdat de openbare ruimte functioneel niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd. De gemeente heeft tot op heden geen structurele middelen gereserveerd voor reconstructies.

In de MPB 2011 hebben wij structureel € 0,6 miljoen toegevoegd aan de middelen voor wegenonderhoud om een begin te maken met het wegwerken van de onderhoudsachterstand.

In de afgelopen jaren hebben wij getracht de schade zoveel mogelijk te voorkomen in casu zo goed mogelijk te repareren. De gemeente heeft bijvoorbeeld zoveel als mogelijk verhardingssoorten toegepast waarvan de onderhoudskosten laag zijn. Verder zijn reconstructiewerken uitgevoerd volgens het principe 'werk met werk maken'. Wij reconstrueren alleen wanneer bijvoorbeeld riool en wegverharding kunnen worden vervangen. Tot slot worden reconstructieprojecten, zoals de aanpak van de Laan van Malkenschoten, grotendeels extern gefinancierd. Daarmee wordt dan meteen bereikt dat wij het onderhoud van dit soort wegen in ieder geval weer een paar jaar kunnen uitstellen. Ondanks deze maatregelen blijft de achterstand toenemen. Wij stellen u daarom voor € 1 miljoen structureel extra ter beschikking te stellen voor wegonderhoud. Wij zullen hiermee de problemen niet kunnen oplossen en ook de kapitaalvernietiging wordt niet gestopt, maar deze wordt wel afgeremd. Wij zullen de situatie rond de onderhoudstoestand van de wegen nauwlettend blijven volgen en u daarover regelmatig rapporteren. Ook zeggen wij u toe dat er periodiek een bestedingsvoorstel aan u wordt voorgelegd, waarin wij aangeven welke wegen aangepakt dienen te worden.

Dekking tekort BV Parkeergarage Orpheus

In uw vergadering van 8 maart jl. heeft u ingestemd met een begrotingswijziging voor aanvullende financiering van de BV Parkeergarage Orpheus ten laste van de Reserve Bereikbaarheid Binnenstad (RBB). In het betrokken raadsvoorstel hebben wij aangekondigd om een extra benodigde gemeentelijke bijdrage te betrekken bij de integrale afweging binnen de RBB. Uit de actuele doorrekening van de RBB blijkt thans dat deze voldoende ruimte bevat om de extra bijdrage van structureel € 50.000 hieruit op te vangen. Wij stellen u voor om hiermee in te stemmen. Om de exploitatie van de parkeergarage zo efficiënt mogelijk te maken, zijn exploitatie, organisatie en proces doorgelicht. Dat heeft onder meer geleid tot efficiëntere uitvoering van administratieve taken en inzet van onder meer de afdeling Beheer en Onderhoud rond het feitelijke beheer van de garage en de buitenruimte. Overige aspecten en mogelijkheden die zouden moeten leiden tot verbetering van de exploitatie, zoals bijvoorbeeld medegebruik van de garage voor andere doelen, zijn bekeken. De conclusie is tot dusver dat er nog geen maatregel met een duidelijk perspectief op een gunstiger exploitatie is gevonden. Wel zijn wij hierover nog in gesprek met Orpheus.

Werkbudget Stedenagenda G8

Sinds 2010 werkt Apeldoorn samen met zeven grote Gelderse steden en de provincie in een stedelijk netwerk genaamd G8. Per periode van vier jaar ontvangt de gemeente van de provincie een substantiële subsidie om de stedelijke ontwikkeling van de stad verder te brengen (Stadscontract Apeldoorn). In de periode 2012-2015 ontvangt Apeldoorn € 11 miljoen voor de programma's Binnenstad, Wijken en Kanaalzone. Naast deze subsidie voor iedere stad afzonderlijk werken de acht steden en de provincie ook samen op het terrein van gemeenschappelijke stedelijke vraagstukken. Deze vraagstukken zijn ondergebracht in de Stedenagenda 2012-2015, waaraan kosten zijn verbonden. De totale begroting komt neer op € 650.000. De provincie neemt de helft van deze kosten voor haar rekening. De andere helft komt voor rekening van de steden. De kosten die gemoeid zijn met de Stedenagenda mogen niet uit de provinciale subsidie worden betaald. Voor Apeldoorn bedragen de totale kosten voor 2012-2015 € 80.000. Wij stellen u voor om € 20.000 per jaar voor de periode 2012-2015 toe te voegen aan het werkbudget lobby om hiermee het partnerschap met provincie en de Gelderse steden te kunnen uitvoeren.

Samenvatting

Indien u met de beschreven voorstellen instemt, ontstaat het volgende beeld van het budget voor toekomstige ontwikkelingen.

(bedragen x € 1.000,-)	2013	2014	2015	2016
Beschikbaar budget toekomstige ontwikkelingen	+ 1.500	+ 2.000	+ 3.000	+ 3.000
Af, onze bestedingsvoorstellen voor:				
- Orpheus	-900	-900	-900	0
- Zorgplicht onbeheerde zaken	-35	-35	-35	-35
- Vernieuwing kanaalbruggen	-450	-750	-750	0
- Onderhoud wegen	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
- Dekking tekort Parkeergarage Orpheus (t.l.v.RBB)	(-50)	(-50)	(-50)	(-50)
- Werkbudget stedenagenda G8	-20	-20	-20	0
Resterend budget toekomstige ontwikkelingen	-905	-705	+ 295	+ 1.965

Het beschikbare budget voor toekomstige ontwikkelingen is bij honorering van voornoemde voorstellen in de eerste twee jaren ontoereikend. In het laatste jaar bedraagt het resterend budget € 1.965.000.

2.3. Herziening eerdere besluitvorming

Van enkele eerder genomen (raads)besluiten blijkt nu dat deze niet conform de oorspronkelijke bedoelingen zijn te realiseren of anderszins aanleiding geven tot een heroverweging. Het betreft de volgende onderwerpen.

Verhoogde toeristenbelasting en subsidie Veluws Bureau voor Toerisme (VBT)

Tijdens de behandeling van de MPB 2012-2015 zijn door uw raad voor de toeristische sector twee amendementen aangenomen, die betrekking hebben op de hoogte van de toeristenbelasting alsmede de subsidie aan het Veluws Bureau voor Toerisme (VBT). Het effect van deze keuzes blijkt voor de sector financieel negatief uit te pakken en treft de sector bij nader inzien onevenredig hard. Tijdens de behandeling van de MPB in de PMA op 10 november 2011 is er vanuit uw raad op aangedrongen de besluiten bij de komende voorjaarsnota te heroverwegen. Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2011 zijn twee amendementen met betrekking tot de toeristische sector aangenomen. Het effect hiervan is dat de gemeentelijke subsidie aan het VBT alsnog fors is verlaagd, maar ook dat de toeristenbelasting verder is verhoogd. De activiteiten van het VBT bestaan uit het gastheerschap (VVV winkels) en marketing & promotie. Het eerste deel van de oplopende bezuinigingstaakstelling op het VBT benadelen het gastheerschap, met de aanstaande sluiting van de VVV winkel in Apeldoorn tot gevolg. Na 2013 raken de bezuinigingen ook de promotionele activiteiten van het VBT en kan geen invulling meer worden gegeven aan aspecten als evenementencoördinatie.

Het belang van regionale marketing moet niet worden onderschat. Ervaringen elders tonen aan dat de mate van marketing (financiën) van invloed is op bijvoorbeeld het aantal vakanties in een gebied. Ook de verhoging van de toeristenbelasting gaat zeker in combinatie met verhoging van OZB ten koste van de concurrentiepositie. Wij onderkennen het belang van een goede promotie van de Veluwe. De promotionele taken die het VBT uitvoert, worden ook door de sector als belangrijk aangemerkt. Gezien de toenemende (binnenlandse) concurrentie neemt het belang van regionale marketing en promotie toe. Daarom hebben wij financiële ruimte gecreëerd zodat het VBT deze taak goed kan uitvoeren. Daarnaast stellen wij voor om ter bevordering van de concurrentiepositie de toeristenbelasting minder te

verhogen, waarbij wij aansluiting hebben gezocht bij eerdere voorstellen die hieromtrent zijn gedaan.

Samenvattend houdt dit in dat wij u voorstellen om de verhoging van de toeristenbelasting met € 0,5 miljoen met ingang van 2013 te halveren en de bezuiniging op het VBT van € 195.000 structureel met € 150.000 te verlagen. Er resteert derhalve een taakstelling van € 45.000. Die komt bovenop een eerder opgelegde bezuinigingstaakstelling van structureel € 75.000. Totaal is met ons voorstel € 400.000 gemoed.

Taakstelling vastgoed

Uw raad heeft besloten om de komende jaren ook op het gemeentelijk vastgoed te bezuinigen. De taakstellingen op vastgoed organisatiebreed zijn hoog. In de Voorjaarsnota 2011 is een bedrag van € 4 miljoen voor vastgoed opgenomen en daarnaast zijn er nog € 3 miljoen aan eerdere taakstellingen opgelegd. Daarmee komt de totale taakstelling op vastgoed neer op circa € 7 miljoen structureel.

Er is de afgelopen jaren sprake geweest van een stapeling aan vastgoedtaakstellingen, waarbij een deel voorzien is van een zeer algemene of vage duiding; zo is er bijvoorbeeld sprake van een taakstelling 'vastgoed algemeen' van € 950.000.

Wij werken volop aan het maximaal invullen van de vastgoedtaakstellingen.

In november 2012 zal uw raad zich uitspreken over de toekomst van met name het maatschappelijk vastgoed, wat ten dele ook tot een verdere vermindering van vastgoed zal leiden. In 2013 worden de nieuwe koers op vastgoed en de slinkende portefeuille uitgewerkt in organisatorische effecten.

Naast het verbeteren van de exploitatie, het verminderen van onderhoud en een efficiënter beheer, is verkoop van vastgoed een belangrijk instrument bij het realiseren van de taakstelling. Het is de bedoeling om de vastgoedportefeuille aanzienlijk in te krimpen in de komende jaren.

We hebben echter te maken met een sterk verslechterde markt voor vastgoed. Een kentering lijkt vooralsnog niet in zicht. Als gevolg daarvan verlopen de verkopen moeizaam en vertonen de verkoopprijzen een dalende lijn. Daarnaast is een behoorlijk deel van ons gemeentelijk vastgoed weinig courant, mede door de specifieke functionaliteiten en beperkingen vanuit het bestemmingsplan.

Bovendien zijn de opbrengsten van bijvoorbeeld de verkoop van vrijkomende gemeentewerven al ingeboekt in het project Slim Huisvesten. Die dragen dus niet bij aan onderhavige taakstelling.

Door dit alles zullen de verkooptransacties en -opbrengsten structureel lager uitvallen dan voor de crisis.

In ons streven om in deze collegeperiode in financieel opzicht schoon schip te maken past niet, dat wij de MPB mede sluitend maken door taakstellingen die onrealistisch hoog blijken te zijn. Wij stellen u dan ook voor om met ingang van 2013 € 1 miljoen structureel af te boeken op de taakstelling van circa € 7 miljoen op vastgoed.

Na afboeking van dit bedrag resteert nog steeds een substantiële vastgoedtaakstelling, waar wij ons zoals aangegeven tot het uiterste voor inzetten om deze concreet te maken. Wij blijven daarbij de lat voor onszelf hoog leggen door bijvoorbeeld in deze Zomernota de reserve onderwijshuisvesting opnieuw af te romen (circa € 3,5 miljoen incidenteel) en dit niet als invulling van de vastgoedtaakstelling in te boeken, maar de opbrengst te benutten voor de vermindering van het tekort op de grondexploitatie.

Structureel maken incidentele bezuiniging 2010

In de MPB 2012-2015 is een oplopende bezuiniging opgenomen die voortvloeit uit de financiële verkenningen behorende bij het collegeprogramma 'Veerkracht en

verbinding'. Zoals door ons in het raadsvoorstel bij de 1^e begrotingswijziging 2012 reeds is aangegeven, kan deze bezuiniging niet worden gerealiseerd. De incidentele ombuiging 2010 die hieraan ten grondslag lag is niet structureel te maken om financieel-technische redenen, waaronder doublure met een al in de MPB opgenomen andere bezuiniging. Dit betreft zelf indiceren WMO, klantmanagement, ICT en handhaving.

Wij stellen voor het betreffende bedrag van € 250.000 af te boeken.

Samenvatting

Het voorgaande samengevat resulteert in de volgende doorrekening.

(bedragen x € 1.000,-)	2013	2014	2015	2016
Beschikbaar Budget niet haalbare bezuinigingen c.a.	2.000	3.000	3.000	3.000
Af, onze heroverwegingsvoorstellen:				
- Toeristenbelasting/subsidie VBT	- 305	-400	-400	-400
- Taakstelling vastgoed	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
- Taakstelling structureel maken incidentele bezuiniging 2010	-125	-250	-250	-250
Resterend budget	570	1.350	1.350	1.350

Naar aanleiding van de omvang van het resterend budget merken wij op dat ter oplossing van de financiële problematiek, extra bezuinigingen - bovenop de in de BBB opgenomen lopende taakstellingen van afgerond structureel € 38 miljoen – onvermijdelijk zijn. Daardoor ontstaat een cumulatie van bezuinigingen, waardoor ook de kans toeneemt dat daarvan enkele uiteindelijk niet geheel haalbaar zullen blijken te zijn.

2.4. Samenvoeging en ophogen restant buffers

Wij stellen u voor om het budget voor toekomstige politiek-bestuurlijk onontkoombare ontwikkelingen, zoals uiteengezet onder punt 2.2, samen te voegen met het voormelde resterende budget voor tegenvallers. Ten opzichte van de huidige compartimentering vergroot dat de flexibiliteit. Aldus ontstaat de volgende gesommeerde budgetreeks, bestemd voor:

- toekomstige politiek-bestuurlijk onontkoombare ontwikkelingen;
- het opvangen van achteraf niet haalbaar blijkende bezuinigingen, dan wel daarbij optredende niet voorziene frictiekosten;
- het opvangen van nadelige externe maatregelen, bijvoorbeeld als gevolg van overdracht van (rijks)taken naar gemeenten, kortingen op specifieke uitkeringen etc.

(bedragen x € 1.000,-)	2013	2014	2015	2016
Restant budget voor toekomstige ontwikkelingen	-905	-705	295	1.965
Restant budget niet haalbare bezuinigingen c.a.	570	1.350	1.350	1.350
Totaal restant opvangbuffer	-335	645	1.645	3.315

Alle jaren overziend achten wij het restant van onvoldoende niveau, omdat zich in volgende MPB's, ná 2013-2016, ook onverwachte ontwikkelingen zullen voordoen. Daarnaast hebben wij u gewezen op het risico bij de keuze voor het behoedzame scenario voor de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Ook hebben wij gewezen op mogelijke tegenvallers bij oplopende bezuinigingstaakstellingen. Daarom stellen wij voor om het restant voor de volgende MPB's aan te vullen conform de budgetreeks zoals in het volgende overzicht vermeld. Dat resulteert in een budgetreeks van € 2,5 miljoen voor 2014, oplopend tot € 4 miljoen structureel.

(bedragen x € 1.000,-)	2013	2014	2015	2016
Totaal restant opvangbuffer	-335	645	1.645	3.315
Voorgestelde aanvulling	335	1.855	2.355	685
Beschikbare opvangbuffer voor volgende MPB's	0	2.500	4.000	4.000

De voorgestelde aanvulling komt ten laste van de Algemene Dienst.

2.5. Historische ontwikkelingen tekorten grondexploitaties

In de jaarrekening 2010 is voor het eerst een nadeel van € 68 miljoen op de grondexploitatie verwerkt. Dit eenmalige tekort, blijkend uit het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2011, werd primair veroorzaakt door negatieve exploitaties van bedrijventerreinen. Dit tekort is in de jaarrekening 2010 grotendeels opgevangen door de inzet van bestemmingsreserves, overigens met een structureel nadeel voor de MPB van circa € 3 miljoen tot gevolg. In de brief van 23 november 2011 bent u geïnformeerd over de uitkomst van een nieuw opgestelde prognose als gevolg van een neerwaartse bijstelling van de woningbouwproductie. Dat resulteerde in een extra eenmalig tekort binnen een bandbreedte van € 75 tot € 135 miljoen. Uitgaande van het gemiddelde van deze bandbreedte en een gemiddelde inlooptijd van afgerond zeven jaar, is toen becijferd dat dit een te bezuinigen bedrag van structureel € 17 miljoen zou inhouden. De MPB 2012-2015 was op dat moment al afgerond. Daarin zijn lopende bezuinigingstaakstellingen als gevolg van eerdere bezuinigingsrondes verwerkt. Het in te lopen tekort van structureel € 17 miljoen volgens de novemberbrief kon in de MPB dus niet meer worden opgenomen. Deze MPB gaf om die reden geen juist beeld van onze financiële positie. Voor de provinciale toezichthouder was dit aanleiding om Apeldoorn - gelet op het voorzienbare structurele begrotingstekort - onder preventief toezicht te plaatsen. Dit heeft er ondermeer toe geleid dat Gedeputeerde Staten goedkeuring hebben onthouden aan een tweetal posten in de MPB die zij als nieuw beleid hebben aangemerkt.

Dit voorjaar is u vervolgens de MPG 2012 ter besluitvorming voorgelegd. De in de novemberbrief gemaakte financiële inschattingen over de grondexploitatie zijn daarin geconcretiseerd. De volgende drie externe onderzoeken lagen aan de calculaties ten grondslag:

- een behoefteraming voor de woningbouw,
- de prijsstelling ervan, en
- een behoefteraming voor bedrijventerreinen.

De afwaarderingen van gronden en het treffen van verliesvoorzieningen resulteerden in een tekort van € 122,8 miljoen. Daarnaast hebben wij voorgesteld om de Algemene Reserve binnen het Grondbedrijf op te hogen met € 23 miljoen. In uw vergadering van 21 juni jl. heeft u ons voorstel tot deze ophoging niet gevolgd. Het daarna resterende eenmalige tekort van € 122,8 miljoen hebben wij betrokken bij de opstelling van deze Zomernota. Het tekort hebben we ondergebracht in een te vormen 'Algemene Reserve inlopen tekort grondexploitatie' van de Algemene Dienst. Deze vormt samen met de reguliere Algemene Reserve de totale Algemene Reserve van de Algemene Dienst. De Algemene Reserve inlopen tekort grondexploitatie start met een negatieve stand en is gevoegd onder bijlage 1.

Conform de basisregel in de artikel 12-handleiding en in overeenstemming met de aanbeveling van BZK en de provincie Gelderland naar aanleiding van de begrotingsscan, wordt de negatieve stand van deze Algemene Reserve omgeslagen in een tienjarige annuïteit. De hiermee gemoeide structurele lasten zullen binnen de

meerjarenbegroting moeten worden opgevangen. Wij hebben in eerste instantie maatregelen getroffen om het tekort van € 122,8 miljoen verder te verlagen. Hoe lager dit tekort, des te geringer de noodzakelijke aanvullende bezuinigingen. Die maatregelen zijn het resultaat van onze voorstellen naar aanleiding van:

- de projectenscan, waarbij via uw raadsopdracht het uitgangspunt 'stoppen, tenzij...' is meegegeven;
- een kritische doorlichting van bestemmingsreserves, waarbij wij in lijn met het hiervoor genoemde vertrekpunt hebben gekozen voor de stellingname 'opheffen, tenzij...';
- onze extra bezuinigingvoorstellen, waarbij eenmalige budgetten vrijvallen.

2.6 Van projecten- naar investeringscan

In de raadsopdracht 'Agenda voor herstel' heeft uw raad een helder uitgangspunt meegegeven voor de uit te voeren projectenscan: 'Stoppen, tenzij...'. In lijn met het achterliggende doel om zoveel mogelijk investeringsbudgetten vrij te spelen, hebben wij deze opdracht verbreed door niet alleen projectinvesteringen, maar alle, dus ook de niet-projectgebonden investeringen, kritisch tegen het licht te houden. Daarbij hebben wij als afwegingscriteria aangehouden dat een investering volledig of deels gestopt kan worden, tenzij

- de gemeente wettelijk is verplicht om de investeringen tot stand te brengen;
- er onherroepelijke financiële of contractuele verplichtingen zijn aangegaan, waarbij stopzetten van het project geen optie is vanwege het aanzienlijke financiële nadeel;
- het project volledig wordt gedekt door (subsidie)bijdragen van derden. Als de betreffende subsidie alternatief inzetbaar is voor uitgaven elders in de begroting kan het project wel worden gestopt;
- het project in een zo vergevorderd stadium is dat stoppen niet meer mogelijk is;
- er sprake is van (omvangrijke) kapitaalvernietiging bij stopzetting;
- het stopzetten van het project andere belangrijke nadelige gevolgen heeft.

Bij de uitwerking zijn de investeringen onderscheiden in investeringen in het fysieke en niet-fysieke domein. Over de scanresultaten van de investeringen in het niet-fysieke domein hebben wij u voor het zomerreces geïnformeerd. Dat leverde een eenmalig voordeel op van € 5,616 miljoen en een structureel voordeel van € 257.000.

De investeringen in de fysieke sfeer zijn vervolgens onderscheiden in grondbedrijf- en niet-grondbedrijfinvesteringen. Naar aanleiding van het advies van de door ons ingestelde stuurgroep over de niet-grondbedrijfinvesteringen, hebben wij besloten tot het schrappen van projecten en investeringen. In totaliteit leiden onze voorstellen tot een eenmalig voordeel van € 10,089 miljoen en een structureel voordeel van € 140.000.

De investeringen binnen het Grondbedrijf zijn in samenhang met de herstructureringsopgave voor bedrijventerreinen en woningbouwlocaties gezien. Die komen neer op een eenmalig voordeel voor bedrijventerreinen van € 11 miljoen en voor woningbouw van € 10 miljoen. In deel 3 lichten wij dit nader toe.

2.7. Doorlichting bestemmingreserves

In navolging van de investeringscan, zijn ook alle bestemmingsreserves doorgelicht. In lijn met het uitgangspunt voor de investeringscan hebben wij hierbij als uitgangspunt genomen: 'Opheffen, tenzij...'. Het is overigens niet voor het eerst dat de bestemmingsreserves zijn doorgelicht. Zoals hiervoor opgemerkt, zijn ook vorig

jaar al ter oplossing van het eerst gemelde grondexploitatietekort, bestemmingsreserves verlaagd en opgeheven. In het verlengde daarvan stellen wij thans voor om alle resterende kapitaallastenreserves op te heffen. Dat levert enerzijds eenmalige voordelen op van € 12,897 miljoen die wij inzetten voor de reductie van het eenmalige tekort op de grondexploitatie. Anderzijds leidt de opheffing van kapitaallastenreserves tot structurele nadelen van € 856.000 miljoen. Daarnaast kan de reserve stadsdeelaanpak worden opgeheven (eenmalig voordeel afgerond € 84.000).

Ook stellen wij voor om de reserve VNB-gelden op te heffen. Die is ontstaan uit een deel van de verkoopopbrengst van de aandelen van het toenmalige Veluws Nuts Bedrijf. Dat deel (€ 18,451 miljoen) is vervolgens extern belegd tegen een zeer gunstig rendement van jaarlijks € 1,6 miljoen. Dat rendement komt ten gunste van de Algemene Dienst ter compensatie van de vervallen dividenduitkering. Dat blijft gehandhaafd. Desalniettemin kan de VNB-reserve worden opgeheven en worden benut voor vermindering van het tekort op de grondexploitatie. Wat er dan feitelijk gebeurt is dat deze reserve wordt 'opgesnoept' en wordt vervangen door externe financiering. De jaarlijkse rente van deze externe financiering bedraagt circa € 0,6 miljoen. Daar staat een groter voordeel tegenover vanwege de lagere tienjarige annuïteit die wij toepassen op het resterende grondbedrijfttekort. Per saldo bedraagt het structurele voordeel € 1,58 miljoen.

De door ons voorgestelde opheffing van reserves resulteert in een incidenteel voordeel van ruim € 31 miljoen in combinatie met een structureel nadeel van afgerond € 1,5 miljoen. Voor een nadere inhoudelijke toelichting op onze voorstellen verwijzen wij u naar deel 3.

Tot slot kan de Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) worden afgeroomd. In eerste instantie gebeurt dat al door het schrappen van projecten waarvan de budgetten in de BROA zijn opgenomen. In tweede instantie is het mogelijk om de vrije marge binnen de BROA uit te nemen en hiermee de bijdrage vanuit de Algemene Reserve in de BROA te verlagen. Op grond van de geactualiseerde doorrekening van de BROA kan hierdoor een eenmalig bedrag van € 1,25 miljoen worden vrijgespeeld. Tot nu toe is deze vrije marge binnen de BROA aangehouden om te kunnen voorzien in de co-financieringseis die de provincie stelt aan projectsubsidies. Bij afroaming van de BROA kan aan die eis niet meer worden voldaan.

2.8. Vrijval overige eenmalige budgetten

Bij de uitwerking van extra bezuinigingsmogelijkheden en de voorstellen die wij u daarover voorleggen (waarover meer in deel 3), is er één, waarbij naast structurele voordelen, ook een eenmalig budget vrijvalt. Die heeft betrekking op ons voorstel over onderwijshuisvesting. De eenmalige besparing bedraagt € 3,5 miljoen. Ook deze voorstellen lichten wij nader toe in deel 3 van deze Zomernota.

2.9. Totaalbeeld eenmalige tekorten

In het volgende overzicht hebben wij de ontwikkeling samengevat over het verloop van het eenmalige tekort van de grondexploitaties, in het geval uw raad onze voorstellen overneemt.

Reductie eenmalig tekort grondexploitatie (bedragen x € 1.000,-)	Eenmalig effect	Structureel effect
Uitkomst MPG 2012 na amendering	-122.765	
Rente-effect 2012	-3.806	
Resultaat investeringsscan Grondbedrijf:		
- Bedrijvenlocaties indicatief	11.000	
- Woningbouwlocaties indicatief	10.000	
Resultaten projectenscan:		
- Niet-fysieke projecten	5.616	257
- Fysieke projecten, niet zijnde Grondbedrijf	10.089	140
Resultaten opheffing bestemmingsreserves		
- Kapitaallastenreserves	12.897	-856
- Stadsdeelaanpak	84	
- Reserve VNB-gelden	18.451	-627
Afroming vrije marge BROA	1.250	
Eenmalig resultaat extra bezuinigingen op onderwijshuisvesting	3.500	
Totaal	-53.684*)	-1.086

*) stand per 1-1-2013.

Zoals hiervoor opgemerkt hebben wij dit gereduceerde eenmalige tekort ondergebracht in de afzonderlijke 'Algemene Reserve inlopen tekort grondexploitatie'. Conform de aanbevelingen uit de begrotingsscan wordt dit tekort ingelopen via een tienjarige annuïteit. De hiermee gemoeide annuïtaire last bedraagt € 6,423 miljoen per jaar.

2.10. Tussenstand

Met inbegrip van voornoemde resultaten ontstaat de volgende tussenstand.

(bedragen x € 1.000,-)	2013	2014	2015	2016
Uitkomst BBB 2013-2016	- 7.323	- 2.673	- 1.899	+ 61
Aanvulling opvangbuffer	- 335	- 1.855	- 2.355	- 685
Annuïteit van € 53,68 miljoen eenmalig tekort	- 6.423	- 6.423	-6.423	-6.423
Structurele effecten				
- opheffing bestemmingsreserves	-1.579	- 1.531	- 1.483	- 1.483
- schrappen fysieke projecten niet zijnde Grondbedrijf	+ 140	+ 140	+ 140	+ 140
- schrappen niet-fysieke projecten	+ 257	+ 257	+ 257	+ 257
Totaal tussenstand	-15.263	-12.085	-11.763	-8.133

Om in 2016 tot een structureel sluitende meerjarenbegroting te komen, zal voor het daarin aangegeven tekort van € 8,133 miljoen een structurele oplossing moeten worden gevonden. Daar komt bij dat de Algemene Reserve uiterlijk in het tiende jaar van voldoende omvang moet zijn om te voorzien in de benodigde weerstandscapaciteit. Dat laatste lichten wij in de volgende paragraaf toe.

2.11. Vereist niveau van de Algemene Reserve

De Algemene Reserve is één van onze opties om risico's op te kunnen vangen. Andere opties zijn de onbenutte belastingcapaciteit en de eventuele ruimte binnen de begroting. De paragraaf weerstandsvermogen van de MPB 2013-2016 gaat hier uitgebreid op in. In deze paragraaf zijn de risico's in de Algemene Dienst opnieuw gekwantificeerd. De risico's voor het Grondbedrijf zijn geïnclassificeerd en gekwantificeerd in het kader van de MPG 2012. De risico's van de Algemene Dienst zijn gekwantificeerd op € 6,2 miljoen, waarvan € 4 miljoen structureel. Gelet op het resterende tekort van afgerond € 54 miljoen, dat ontstaat na reductie van het tekort op de grondexploitatie, is er komende vier jaar onvoldoende buffer om deze risico's op te vangen.

Het buffervermogen eind 2016 komt uit op € 28,7 miljoen negatief¹.

De onbenutte belastingcapaciteit op basis van de macronorm in de junicirculaire (3%) bedraagt na aftrek van de toegepaste inflatie in deze Zomernota € 2,5 miljoen eind 2016. De eventuele ruimte in de begroting hebben wij gelet op de lopende en de extra bezuinigingen die wij in deze Zomernota voorstellen, op p.m. geraamd.

Met deze extra bezuinigingsmaatregelen verwachten wij geen rek meer in de begroting, tenzij beleidskaders aanmerkelijk neerwaarts worden bijgesteld.

Onze voorstellen zijn erop gericht om de gemeentefinanciën in tien jaar weer gezond te hebben. Dat betekent ook dat de Algemene Reserve dan weer van een voldoende omvang moet zijn. Het kwantificeren van risico's die zich over een periode van tien jaar kunnen voordoen is, gelet op alle onzekerheden en invloed van onvoorspelbare externe factoren, simpelweg niet mogelijk. Uw raad heeft het streefniveau voor de Algemene Reserve tot nu toe bepaald op € 14 à € 20 miljoen. Wij kiezen ervoor om de Algemene Reserve in tien jaar te laten aangroeien tot om en nabij € 15 miljoen. Wij veronderstellen dat daarmee een voldoende buffer wordt gecreëerd om bij een financieel sluitende gemeentebegroting, de risico's te kunnen opvangen.

2.12. Bezuinigingsvoorstellen en voorstellen tot verhoging inkomsten

Wij hebben de organisatie gevraagd om uitwerkingen, in het geval de huidige uitgaven voor de beleidsterreinen zouden worden verlaagd tot het niveau dat in de door BZK en de provincie opgestelde begrotingsscan is opgenomen. Eenzelfde uitwerking hebben wij gevraagd voor de onbenutte bezuinigingsmogelijkheden uit het kerntakenbesluit van uw raad van 2011. Op grond van deze uitwerkingen zijn wij na zorgvuldige afweging gekomen tot bezuinigingsvoorstellen die oplopen tot een totaalbedrag van structureel € 5,297 miljoen. Voor de inhoudelijke toelichtingen van onze voorstellen verwijzen wij u naar deel 3 van deze nota.

In de begrotingsscan is ook de aanbeveling opgenomen om de kosten van kwijtschelding in de afvalstoffenheffing door te berekenen. Momenteel komen deze ten laste van de Algemene Dienst. Dit in afwijking van de kwijtscheldingslasten voor het rioolrecht; die zijn al in het rioolrecht doorberekend. Wij stellen u voor om thans ook de kwijtscheldingslasten in de afvalstoffenheffing door te berekenen. In de eerste jaren kunnen deze lasten worden opgevangen binnen de reserve afvalstoffenheffing. Daarna volgt doorberekening in de heffing, waardoor deze in

---

¹ In de BBB 2013-2016 wordt toegelicht dat het buffervermogen bestaat uit de som van de reguliere Algemene Reserve, de te vormen Algemene Reserve 'inlopen tekort grondexploitatie' en de egalisatiereserves bouwleges en grafrechten.

2016 op volledig kostendekkend niveau komt. Voor de Algemene Dienst houdt dit een voordeel in van structureel € 999.000.

Tot slot memoreren wij de aanbeveling in de begrotingsscan om met oog op gunstige lastendruk van Apeldoorn ten opzichte van de andere gemeenten, de OZB nog te verhogen tot uiteindelijk 150% van het gemiddelde landelijke OZB-tarieven. Daarvan hebben wij afgezien. Wel stellen wij u voor om de tijdelijke OZB-verhoging waartoe uw raad in het kader van de MPB 2012-2015 heeft besloten, in 2016 om te zetten in een permanente verhoging. Dat levert een voordeel op van structureel € 3 miljoen.

2.13. Lastendruk

De effecten van voornoemde voorstellen op de lastendruk zijn in het volgende overzicht vermeld. De lastendruk bestaat uit een optelsom van de OZB, de afvalstoffenheffing en het rioolrecht.

De OZB wordt conform bestaand beleid met de inflatie verhoogd (jaarlijks 1,5%). De reserve afvalstoffenheffing biedt ruimte om de kwijtscheldingskosten vanaf 2014 geleidelijk door te voeren. In 2016 is vervolgens sprake van een volledig kostendekkend tarief. Zoals gebruikelijk worden de tarieven voor het rioolrecht verhoogd met de gewogen kostenindex (jaarlijks 1,2%). De lastendruk is berekend voor een meerpersoonshuishouden, woonachtig in een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde van € 240.500.

Lastendruk in euro's per jaar	2012	2013	2014	2015	2016
1. OZB eigendom woning	277,06	281,21	285,43	289,71	294,06
2. Afvalstoffenheffing:					
- vastrecht	165,31	167,29	173,65	180,03	186,54
- variabel	107,42	108,71	110,01	111,33	112,67
3. Rioolheffing	137,33	138,97	140,64	142,33	144,04
Totaal	687,12	696,18	709,73	723,40	737,31
Stijging t.o.v. voorgaand jaar	-	1,32%	1,95%	1,93%	1,92%

2.14. Eindbeeld financiële uitkomst

Het voorgaande samenvattend, leidt tot de volgende financiële uitkomst.

(bedragen x € 1.000,-)	2013	2014	2015	2016
Tussenstand conform punt 2.10	-15.263	-12.085	-11.763	-8.133
Bezuinigingsvoorstellen	2.303	3.582	4.584	5.297
Omzetten tijdelijke OZB-verhoging in permanente Doorberekening kwijtschelding in tarief afvalstoffenheffing	967	974	982	999
Totaal tussenstand	-11.993	-7.529	-6.197	1.163

De Algemene Reserve komt met deze uitkomst uit op € 15,5 miljoen in 2022. Het verloop van deze reserve is gevoegd onder bijlage 1.

2.15. Blijvend preventief toezicht door provincie

Zoals hiervoor opgemerkt hebben wij conform de basisregel in de artikel 12-handleiding en overeenkomstig de aanbeveling van BZK en de provincie n.a.v. de begrotingsscan, een termijn van tien jaar bij de aanzuivering van de negatieve Algemene Reserve gehanteerd, omdat de negatieve stand wordt veroorzaakt door verliezen in de grondexploitatie. In de begrotingsscan wordt in dat verband opgemerkt, dat als aanzuivering van het (noodzakelijke) weerstandsvermogen niet binnen de termijn van de meerjarenraming van vier jaar wordt gerealiseerd, dit onvermijdelijk tot langer preventief financieel toezicht door de provincie zal leiden. Hiervoor hebben wij uiteengezet dat een inlopen van de financiële tekorten binnen een termijn van vier jaar niet mogelijk is. Wij zullen dus vermoedelijk in de komende jaren met het preventieve toezicht geconfronteerd blijven.

2.16. Effect op schuldquote

Een door uw raad verzochte notitie over mogelijkheden tot reductie van de schuldquote en wijziging van afschrijvingstermijnen, hebben wij u voor het zomerreces toegezonden. Daarin hebben wij opgemerkt in de Zomernota te zullen aangeven in hoeverre de schuldquote door onze voorstellen wordt beïnvloed. Naar aanleiding daarvan merken wij op dat de schuldquote van een gemeente wordt bepaald door het vreemd vermogen te delen door de totale inkomsten. De schuldquote wordt dus verkleind door reductie van het vreemd vermogend en/of een verhoging van de eigen inkomsten.

Apeldoorn heeft een leningportefeuille van circa € 650 miljoen en heeft op korte termijn € 40 miljoen geleend. Het totaal van het vreemd vermogen bedraagt dus € 690 miljoen. De inkomsten bedragen circa € 460 miljoen per jaar. De schuldquote van Apeldoorn komt daarmee in de buurt van de 150%.

Op basis van de EMU-schuld (60% van het BBP) zou die schuld voor een gemeente maximaal 130% mogen bedragen. Het gemiddelde bij gemeenten is overigens circa 70%. Omdat wij het tekort van het Grondbedrijf door bezuinigingen opheffen, kan een deel van het vreemd vermogen worden afgelost. Dat tekort bedraagt afgerond € 54 miljoen. Dan zakt de schuldquote naar 138%. De bezuinigingen dragen dus bij aan de verlaging van de schuldquote. Verkoop van activa (gebouwen en gronden) zullen onze schulden verder substantieel verlagen. Daarnaast heeft een verhoging van de inkomsten ook een positief effect op de schuldquote. Onze voorstellen daartoe bedragen € 3 miljoen (omzetting van de tijdelijke OZB-verhoging in een permanente) en afgerond € 1 miljoen (als gevolg van de doorberekening van de kwijtscheldinglasten in de afvalstoffenheffing); totaal dus € 4 miljoen, maar dat beïnvloedt de schuldquote marginaal.

3. Bezuinigingsvoorstellen toegelicht

Zoals in het eerste deel aangegeven bestaat deze Zomernota uit drie delen. In het eerste deel gaven wij aan wat onze intenties zijn en schetsten wij onze voorstellen op hoofdlijnen. In deel twee toonden wij u, stap voor stap, het financiële decor. In dit derde deel lichten wij onze bezuinigingsvoorstellen nader toe.

De bezuinigingsvoorstellen zijn te onderscheiden in incidentele en structurele bezuinigingen.

De incidentele bezuinigingen vinden hun oorsprong in de resultaten van de investeringsscan Grondbedrijf, de projectenscan niet-fysieke en fysieke projecten en het afromen van de vrije ruimte in de BROA. In dat verband zijn alle investeringen die op de rol stonden om te worden uitgevoerd, kritisch tegen het licht gehouden.

Voor de voorbereiding van de structurele bezuinigingsvoorstellen hebben we gebruik gemaakt van de door BZK en de provincie uitgevoerde begrotingscan en de resultaten van uw kerntakenbesluit van 2011. In deze beide documenten worden potentiële bezuinigingsmogelijkheden aangereikt. Wij hebben onze organisatie gevraagd om de beleidsmatige en maatschappelijke effecten in kaart te brengen, indien wij overeenkomstig die mogelijkheden zouden besluiten. Onze afweging heeft aan de hand van deze uitwerkingen plaatsgevonden.

3.1 Incidentele bezuinigingen

In totaal presenteren wij in deze Zomernota voor een totaalbedrag van bijna € 73 miljoen aan incidentele bezuinigingsvoorstellen. Dat bedrag is als volgt opgebouwd.

Incidentele bezuinigingsvoorstellen	Bedrag (x € 1.000)
Investeringsscan Grondbedrijf (zie 3.1.1)	
- Programma woningbouw	10.000
- Programma bedrijventerreinen	11.000
Scan niet-fysieke projecten (zie 3.1.2)	5.616
Scan fysieke projecten (zie 3.1.3)	10.089
Opheffing bestemmingsreserves (zie 3.1.4.)	
- Kapitaallastenreserves	12.897
- Reserve stadsdeelaanpak	84
- Reserve VNB-gelden	18.451
Vrije ruimte BROA (zie 3.1.5.)	1.250
Begrotingsscan onderwijshuisvesting (zie 3.1.6.)	3.500
Totaal incidenteel	72.887

Deze incidentele bezuinigingen worden ten gunste van de Algemene Reserve 'inlopen tekort grondexploitatie' gebracht. Het verloop van deze reserve is gevoegd onder bijlage 1.

Wij lichten de onderdelen in de volgende paragrafen één voor één toe.

3.1.1 Investeringscan Grondbedrijf

Binnen het Grondbedrijf zijn de programma's voor de woningbouw en de bedrijventerreinen opnieuw doorgerekend. Dat resulteert in een positief effect van de uitkomst van het MPG 2012.

- **Programma woningbouw**

Met het vaststellen van het MPG 2012 heeft uw raad een algemene voorziening van € 45 miljoen getroffen ter dekking van de financiële gevolgen van het toekomstig neerwaarts bijstellen van het gemeentelijke woningbouwprogramma binnen het Grondbedrijf. De omvang van de voorziening is op het 'worst-case scenario' gebaseerd. Deze voorziening was nodig omdat ten tijde van opstellen van het MPG nog niet met zekerheid aangegeven kon worden wat de uiteindelijke effecten van de neerwaartse bijstelling zouden zijn. Veel factoren spelen een rol. U moet daarbij denken aan de te hanteren verdeelsleutel tussen publieke en private ontwikkelingen, het al dan niet gebonden zijn aan afspraken en de verschillende maatschappelijke en ruimtelijke effecten van een neerwaartse bijstelling.

De door ons ingestelde Stuurgroep Fysiek Programmeren en Financiën zet op dit moment alle relevante zaken op een rij waarbij de financiële effecten centraal staan.

Hoewel de definitieve uitkomsten nog niet voor de volle 100% duidelijk zijn, heeft de Stuurgroep op basis van de laatste conceptberekeningen aangegeven dat het verantwoord is om een bedrag van circa € 10 miljoen als vrijval bij de Zomernota mee te nemen. Wij hebben dit bedrag overgenomen. Vanzelfsprekend zullen wij u hierover zo spoedig mogelijk meer in detail informeren.

- **Programma bedrijventerreinen**

Bij de vaststelling van het MPG 2012 heeft uw raad eveneens een algemene voorziening van € 28 miljoen getroffen. Deze voorziening is nodig om de financiële gevolgen van het toekomstig neerwaarts bijstellen van het gemeentelijke bedrijvenprogramma binnen het Grondbedrijf te dekken. Ook de omvang van deze voorziening is op het 'worst-case scenario' gebaseerd. Inmiddels heeft de voornoemde Stuurgroep de gewijzigde en meer gedetailleerde planning en programmering voor bedrijventerreinen in concept gereed. Het gewijzigde programma bedrijventerreinen komt binnenkort binnen ons college aan de orde.

De gewijzigde programmering is gebaseerd op een extern behoefteonderzoek. Zoals al eerder in het MPG is aangegeven, kan Apeldoorn tot 2030 volstaan met een aanbod tussen 70 en 100 hectare bedrijventerreinen. In het bijgestelde programma worden de verwachte marktvrage, de mogelijke nieuwe bedrijventerreinen en de financiën met elkaar in een nieuw evenwicht gebracht. Daarbij wordt, zo veel als mogelijk, geprobeerd een evenwichtige economische structuur voor Apeldoorn te behouden. Dat betekent dat sterke sectoren als zakelijke dienstverlening, zorg, industrie, toerisme en recreatie zich in Apeldoorn moeten kunnen ontwikkelen. Dat houdt in dat twee typen bedrijventerreinen worden onderscheiden, te weten:

- bedrijventerreinen voor moderne gemengde bedrijvigheid, en
- bedrijventerreinen voor grootschalige logistieke en industriële bedrijvigheid.

In het bijgestelde programma bedrijventerreinen draait het vooral om de mogelijke keuzes met betrekking tot de bedrijventerreinen Zuidbroek A50-zone, Kieveen en Ecofactorij II. Op hoofdlijnen is inzichtelijk gemaakt welke keuzes mogelijk zijn. De details van de programmering zullen wij, na vaststelling door ons college aan

uw raad bekend maken. De voorbereiding is thans dermate ver gevorderd, dat wij met redelijke zekerheid kunnen stellen dat niet de gehele voorziening van € 28 miljoen nodig is. Wij gaan uit van een vrijval van circa € 11 miljoen van dit bedrag.

De scan van het Grondbedrijf is, zoals hiervoor opgemerkt, nog niet volledig afgerond. Daarvoor was de tijd tekort. Desalniettemin hebben wij de hiervoor genoemde indicatieve bedragen in deze Zomernota verwerkt. Mocht bijstelling hiervan noodzakelijk blijken dan zullen wij u hierover uiteraard zo spoedig mogelijk informeren. De definitieve heroverweging van programma's en projecten zal afzonderlijk aan uw raad worden voorgelegd. Vanzelfsprekend gebeurt dat vóór de geplande raadsbehandeling van begin november van deze Zomernota.

Risico's

De risicopositie van het Grondbedrijf is bij de bespreking van het MPG 2012 nadrukkelijk aan de orde geweest. Uw raad heeft besloten om een reserve aan te houden voor het Grondbedrijf van € 10 miljoen uitgaande van een passief grondbeleid in de komende jaren. In het kader van de nog af te ronden scan worden de risico's geactualiseerd. Zo is de door de rijksoverheid aangekondigde BTW-verhoging een nieuw risico, waarvan het nadelige effect kan komen te liggen tussen € 0 en € 8 miljoen. Ook zullen de nog verder dalende huizenprijzen de grondopbrengsten onder druk zetten.

3.1.2 Scan niet-fysieke projecten

Voor het zomerreces hebben wij u geïnformeerd over de uitkomsten van de doorlichting van de niet-fysieke projecten. Opbrengst: incidenteel € 5,616 miljoen. Dit incidentele voordeel ontstaat bij de volgende projecten en/of kredieten:

- Multifunctionele accommodatie Kristal: € 3,00 miljoen
- Multifunctioneel centrum Anklaar: € 1,55 miljoen
- Apeldoorn heeft Antwoord: € 0,85 miljoen
- Diverse overige kredieten: € 0,22 miljoen.

Het project multifunctionele accommodatie Kristal, met een gemeentelijk krediettaandeel van € 36,7 miljoen, kunnen wij afsluiten met een voordeel van € 3 miljoen via vrijval uit de kapitaallastenreserve Kristal. De geraamde post voor onvoorziene uitgaven in het projectbudget behoefde niet te worden aangesproken. Wij stellen u voor om af te zien van de realisatie van een multifunctioneel centrum in Anklaar. Dit is in lijn met de eerder door ons gepresenteerde voorzieningscan. Via een BROA bijdrage (WOP Zevenhuizen) en grondverkoop Boerderijlocatie was hiervoor € 1,55 miljoen beschikbaar. Dit bedrag kan vrijvallen.

Voor het project 'Apeldoorn heeft Antwoord' was een budget van € 4 miljoen geraamd, gedekt door een bijdrage uit de Algemene Reserve. Eind van dit jaar verwachten wij het project af te sluiten waarbij de bijdrage uit de Algemene Reserve € 850.000 lager zal kunnen uitvallen. De belangrijkste reden hiervoor is beduidend minder inzet van ambtelijke uren.

In de restpost 'overige kredieten' zit onder meer uitstel van vervanging van ons financieel administratief systeem. Het huidige systeem voldoet nog aan de te stellen eisen.

3.1.3 Scan fysieke projecten

Met als uitgangspunt 'stoppen, tenzij...' hebben wij de fysieke, niet-grondbedrijf-projecten en investeringskredieten van de diensten Ruimtelijke Ontwikkeling en Openbare Werken heroverwogen. Daarbij zijn de volgende projecten en kredieten betrokken:

BROA-projecten dienst Ruimtelijke Ontwikkeling*)	
○ Binnenstad, bestaande uit Veldhuis, Caterplein/Cultuurkwartier, Tussentijd, Cultuurhistorie, Entree centrum, Winkelstraatmanagement, Overig Binnenstad Noord, Herinrichting Caterplein (BROA 4.2). ○ Zuidoost Poort Kanaaloevers (BROA 13.6). ○ Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen, bestaande uit 't Podium, MFC Anklaar, WC Anklaar, Sociaal Programma Zevenhuizen, Communicatie, Gentiaan en Overig (BROA 15.1).	○ Wijkontwikkelingsplan Zuid, bestaande uit Hart van Zuid, Communicatie, Sociaal Programma en Eksterplein (BROA 15.2). ○ Plattelandsontwikkeling (BROA 15.5). ○ Hoogspanningslijnen ondergronds (BROA 15.10). ○ Complete Wijken, ISV subsidie en Finse School/Eksterplein (BROA 9.0).

*) De BROA nummering verwijst naar de nummers van de projecten die in de BROA doorrekening van bijlage 2 zijn opgenomen.

Investeringskredieten dienst Ruimtelijke Ontwikkeling	
○ Omnisport gebouwen, installatie, inrichting, schaats- en skeelerbaan. ○ Omnizorg, installatie en gebouw.	○ Woldhuis 13 onderhoud. ○ Voss 299 CODA.

Projecten en kredieten dienst Openbare Werken	
○ Beken en sprengen. ○ Reguliere investeringen wegen. ○ Berging hemelwater. ○ Afkoppelen bij herstructurering en afkoppelen autonoom. ○ Routine investeringen. ○ Vervanging speeltoestellen. ○ Uitvoeringsplan Berg en Bos. ○ Parkeervoorzieningen. ○ Samenvoegen gemeentelijke locaties – post Aruba. ○ Zutphensestraat (tussen laan van Osseveld en A50).	○ Transferium en Carpoolplaats Barnewinkel. ○ Laan van Malkenschoten. ○ Tunnel Zutphensestraat. ○ Arnhemseweg 2^e fase. ○ Zutphensestraat (verdubbeling A50 – Woudhuizermark). ○ Capaciteitsuitbreiding A1 lange termijn. ○ Fietsdoorstroomas Osseveld-Woudhuis. ○ DAF-duurzaamheid. ○ Overige investeringen.

3.1.3.1. Vrijval fysieke projecten

Op grond van onze afweging stellen wij u voor om in te stemmen met de vrijval volgens het volgende overzicht.

Omschrijving project	Vrijval (x € 1.000)
1. Binnenstad	
- Veldhuis	100
- Uitgaansmanager	50
- Caterplein/cultuurkwartier/overig	124
- Tussentijd	100
- Cultuurhistorie	74
- Entree centrum	199
- Winkelstraatmanagement	60
- Overig Binnenstad Noord	<u>74</u>
Totaal	781
2. Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen	
- Apparaatskosten 't Podium	800
- Winkelcentrum Anklaar/Parkeergarage	400
- Sociaal programma Zevenhuizen	147
- Communicatie/leefbaarheid	165
- Overig	<u>150</u>
Totaal	1.662
3. Wijkontwikkelingsplan Zuid	
- Hart van Zuid	700
- Communicatie/projectbureau	270
- Sociaal programma Zuid	232
- Eksterplein	<u>200</u>
Totaal	1.402
4. Plattelandsontwikkeling LOG Beemte-Vaassen	62
5. Hoogspanningsleiding ondergronds	500
6. Complete wijken, Eksterplein	96
7. Zutphensestraat (tussen Laan van Osseveld en A50)	3.200
8. Transferium en carpoolplaats Barnewinkel	200
9. Tunnel Zutphensestraat	186
10. Fietsdoorstroomas Osseveld-woudhuis	1.400
11. Duurzaamheid -DAF	600
Totaal vrijval scan fysieke projecten	10.089

Ter toelichting merken wij hierbij het volgende op.

Ad 1. Binnenstad

Voor het project Binnenstad heeft uw raad bij de MPB 2010-2013 via de BROA € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn ingezet voor o.a. (initiatieven op het terrein van) de openbare ruimte, de tussentijdse invulling van leeggekomen plekken, Binnenstad Noord (o.a. winkelstraatmanagement), cultuurhistorie en het Caterplein. Op dit moment is een gering deel van het beschikbare bedrag uitgegeven of 'verplicht'. In het kader van de projectenscan heeft de stuurgroep Fysiek Programmeren en financiën opnieuw kritisch gekeken naar de nut- en noodzaak van de afzonderlijke onderdelen van dit BROA-budget. Naar aanleiding daarvan stellen wij u voor om € 781.000 van het nu nog beschikbare budget vrij te laten vallen.

Het project Binnenstad bestaat uit verschillende onderdelen, die we als volgt nader toelichten.

- *Veldhuis (openbare ruimte)*
 Voor de verbetering van de verkeersveiligheid (onduidelijke verkeerssituatie) nabij de locatie Veldhuis is ter hoogte van het busstation en de fotovakschool aanpassing van de openbare ruimte nodig. Dit is contractueel met partijen overeengekomen. Hiervoor is een bedrag van € 200.000 in BROA 4.2 beschikbaar.
 Wij zien mogelijkheden om de benodigde aanpassingen soberder uit te voeren. De verwachting is dat daardoor € 100.000 van het budget kan vrijvallen.
- *Caterplein/cultuurkwartier, uitgaansmanager*
 Voor het versterken van het Caterplein en Cultuurkwartier heeft de gemeente een bidbook opgesteld. Ondernemers van het Caterplein en het Cultuurkwartier zijn 'uitgedaagd' om een bieding hierop te doen. Zowel de ondernemers van het cultuurkwartier als een aantal ondernemers van het Caterplein hebben dit vervolgens gedaan. Ook uw raad heeft uiteindelijk ingestemd met een bieding vanuit gemeentezijde. Onderdeel hiervan was o.a. de inzet van een uitgaansmanager om partijen samen te brengen. Vooral bij de ondernemers op het Caterplein heeft dit tot nu toe als smeerolie gewerkt voor het versterken van hun samenwerking. Wij constateren dat het wenselijk is om de werkzaamheden van de uitgaansmanager te continueren. Wel stellen wij u voor om de externe inhuur hiervoor te beëindigen en de werkzaamheden via de interne klussenbank uit te zetten. Bij het beëindigen van het contract met de externe per 1-1-2013 valt circa € 50.000 vrij.
- *Caterplein/Cultuurkwartier, overig*
 Binnen BROA 4.2 is budget beschikbaar om initiatieven van ondernemers op het gebied van onder andere de openbare ruimte, leefbaarheid en veiligheid met een kleine financiële bijdrage te kunnen ondersteunen. Dit geldt onder andere voor een initiatief om ondergrondse afvalcontainers mogelijk te maken. De stuurgroep FPF heeft geconstateerd dat op dit moment, buiten een mogelijk initiatief voor ondergrondse afvalcontainers, er geen andere concrete initiatieven zijn. Op voordracht van de stuurgroep stellen wij u voor om het restantbedrag van €124.000 vrij te laten vallen en een eventuele financiële bijdrage in de kosten van ondergrondse afvalcontainers te financieren uit de reserve afvalstoffenheffing. Dit impliceert wel dat het niet langer mogelijk is om andere initiatieven financieel te ondersteunen.
- *Tussentijd*
 Voordat er sprake is van gebiedsontwikkeling is vaak sprake van een tussentijdse situatie die eerder als kaalslag wordt ervaren dan als voorbode van een positieve ontwikkeling. Soms gaat het om gemeentelijk grondgebied, soms om lege gebouwen of grond van ontwikkelaars. In afwachting van herontwikkeling zouden deze gebieden/plekken met beperkte middelen kunnen worden ingericht om een positieve waarde voor de binnenstad te vervullen. Binnen de BROA is hiervoor €100.000 gereserveerd.
 Wij stellen u voor om in deze tijd waarin forse bezuinigingen nodig zijn, dit budget hier niet meer voor te reserveren en vrij te laten vallen.
- *Cultuurhistorie*
 Binnen het BROA-budget voor de binnenstad is een bedrag van € 174.000 beschikbaar voor het onderdeel cultuurhistorie. Van dit budget is € 100.000 gereserveerd voor de apparaatskosten van de gemeentelijke begeleiding van het gevelfonds. Dit gevelfonds heeft tot doel om karakteristieke en cultuurhistorisch waardevolle gevels te behouden en beter zichtbaar te maken. Van de € 174.000 is € 74.000 gereserveerd voor marktinitiatieven op het gebied van cultuurhistorie in de binnenstad. Zo is bijvoorbeeld Het Achterom aan de Mariastraat met een kleine bijdrage financieel ondersteund.

Wij onderzoeken momenteel of het gevelfonds in zijn huidige vorm in stand moet blijven dan wel volledig gevuld kan worden met externe bijdragen. Wij zijn van mening dat de gemeentelijke begeleiding van het gevelfonds onderdeel uitmaakt van het reguliere werk van het team Cultuurhistorie. Daarnaast stellen wij u voor om de € 74.000 voor marktinitiatieven te laten vrijvallen.

- *Entree centrum*
Om de binnenstad aantrekkelijker te maken is het wenselijk dat ook de stadsentree wordt aangepakt. Voor kleinschalige aanpassingen is binnen BROA 4.2 een budget van € 200.000 beschikbaar. De stuurgroep FPF heeft geconstateerd dat op dit moment nog geen concrete invulling van dit budget is voorzien en stelt dan ook voor om dit budget vrij te laten vallen. Wij hebben dit voorstel overgenomen. Er valt daardoor € 199.000 direct in de BROA vrij.
- *Winkelstraatmanagement*
Naast het opknappen van de openbare ruimte in Binnenstad Noord vervult ook winkelstraatmanagement een belangrijke rol in het veiliger en aantrekkelijker maken van het gebied. In een intensief traject met de ondernemers in Binnenstad Noord is door de winkelstraatmanager een analyse gemaakt van de problematiek in het gebied en wordt samen met de ondernemers hard gewerkt aan de verbeteropgaven in het gebied. Ons college ondersteunt de noodzaak om de werkzaamheden voor de winkelstraatmanager door te zetten. Ook omdat hiervoor subsidie van het rijk is ontvangen. Wel stellen wij u voor om de externe inhuur hiervoor te beëindigen en de werkzaamheden via de interne klussenbank uit te zetten. Bij het beëindigen van het contract met de externe per 1-1-2013 valt circa € 60.000 vrij.
- *Overig Binnenstad Noord*
Binnen BROA 4.2 is budget beschikbaar om initiatieven van ondernemers op het gebied van o.a. de openbare ruimte, leefbaarheid en veiligheid met een kleine financiële bijdrage te kunnen ondersteunen. De stuurgroep FPF heeft geconstateerd dat er op dit moment geen concrete initiatieven zijn. Op voordracht van de stuurgroep stellen wij u voor om het restantbedrag van € 74.000 vrij te laten vallen.

Ad 2. Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen

Voor de uitvoering van het wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen heeft uw raad BROA-gelden beschikbaar gesteld. Een groot deel hiervan is nog opgenomen in BROA 15.1. De stuurgroep FPF heeft alle onderdelen van het BROA-budget doorgelopen en heeft ons geadviseerd om op onderdelen gelden vrij te laten vallen. Wij nemen deze adviezen over. Voor het totale wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen stellen wij uw raad voor om in totaal € 1.662.000 vrij te laten vallen. Per deelproject lichten wij dit als volgt toe:

- *Apparaatskosten 't Podium*
Herstructureringsproject Het Podium is een opgave van woningbouwvereniging Ons Huis die voortvloeit uit het gezamenlijke Masterplan voor Zevenhuizen. Ons Huis heeft fors geïnvesteerd (flats gesloopt, forse nieuwbouw). Contractueel is overeengekomen dat de gemeente de gemeentelijke apparaatskosten van het project voor haar eigen rekening neemt. Tevens zijn er grondruilcontracten opgesteld.
Het deel van het project dat nog uitgevoerd moet worden (nieuwbouw), is onlosmakelijk verbonden met de stappen die in een eerder stadium in het project zijn gezet (o.a. sloop). Wij stellen u dan ook voor om het budget beschikbaar te houden dat nodig is om vanuit gemeentezijde het project tot het eind toe te kunnen afronden. Hiervoor is een nieuwe inschatting gemaakt die uitkomt op

€ 772.000. Het verschil van € 800.000 ten opzichte van het oorspronkelijke budget van € 1.572.000 kan daardoor vrijvallen.

- *Bijdrage MFC Anklaar*
In de BROA WOP Zevenhuizen is een bedrag van € 1,4 miljoen gereserveerd voor het Multifunctioneel Centrum Anklaar. In de recent opgestelde voorzieningscan worden, mede ingegeven de financiële situatie, kanttekeningen geplaatst bij het nut en de noodzaak van deze voorziening. Wij hebben het MFC Anklaar als project reeds meegenomen in de projectenscan van de niet-fysieke projecten. Daarbij hebben wij voorgesteld het MFC niet door te zetten. De € 1,4 miljoen die vrijvalt, is meegenomen in het bedrag dat vrijvalt bij de scan van de niet-fysieke projecten. Hiervoor verwijzen wij u naar onderdeel 3.1.2.
- *Winkelcentrum Anklaar/parkeergarage*
Eén van de onderdelen van het nieuwe stadsdeelhart Anklaar is de realisatie van een gemeentelijke parkeergarage. De gemeente is dit contractueel met de ontwikkelaar overeengekomen. Als de gemeente zou besluiten zich uit het project terug te trekken, betekent dit dat de gemeente haar contractuele afspraken niet na komt en dat daarmee waarschijnlijk het hele project geen doorgang meer zal vinden. Dit zal leiden tot schadeclaims maar zal bovendien ook betekenen dat het gewenste voorzieningenniveau voor Zuidbroek en Zevenhuizen niet wordt gerealiseerd en beide wijken in mindere mate met elkaar verbonden worden. Wij stellen uw raad dan ook voor om het benodigde budget voor Winkelcentrum Anklaar beschikbaar te houden.
- *Bijdrage aan reserve slagvaardige aankopen*
De stuurgroep FPF heeft geconstateerd dat binnen de grondexploitatiebegroting van het project Winkelcentrum Anklaar nog een last is geraamd voor het terugbetalen van circa € 465.000 aan de reserve slagvaardige aankopen. Bij het MPG 2012 heeft uw raad echter besloten de reserve van het Grondbedrijf te 'ontschotten' en daarmee de reserve slagvaardige aankopen op te heffen. Wij stellen uw raad dan ook voor om de geraamde bijdrage vanuit het project aan deze reserve vrij te laten vallen. Dit levert een voordeel in de grondexploitatiebegroting op die echter niet per direct vrijvalt. Wij stellen u dan ook aanvullend voor om, gelijktijdig aan het schrappen van de genoemde bijdrage vanuit het project, de BROA-bijdrage aan het project met € 400.000 (rente-effect verrekend) neerwaarts bij te stellen. Hierdoor valt € 400.000 direct vrij in de BROA.
- *Sociaal Programma Zevenhuizen*
Het Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen uit 2002 bestaat uit zowel een fysiek als een sociaal gedeelte. Dat laatste onderdeel heeft een plek gekregen in het Sociaal Programma. Het Sociaal Programma Zevenhuizen is in het voorjaar van 2012 succesvol afgerond. De resterende budgetten waren nog beschikbaar tot eind 2012. Hiervan was € 97.000 niet gelabeld.
Wij stellen u voor om dit bedrag te laten vrijvallen. Er was € 50.000 nog beschikbaar om een experiment met bewoners te doen rondom zelfbeheer. Hiervoor zijn toezeggingen gedaan maar tot nu zijn er nog geen aanvragen binnen gekomen voor dit budget. Daarom stellen wij u voor om ook dit bedrag te laten vrijvallen. Tot slot is er € 50.000 gereserveerd (en deels uitgegeven en/of verplicht inmiddels) voor het (mede) financieren van initiatieven die ontstaan door de werkzaamheden van de buurtregisseur. Ons voorstel is om deze reservering te behouden.
De totale vrijval voor het Sociaal Programma komt daarmee op € 147.000.
- *Communicatie/leefbaarheid*
Voor het Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen en de bijbehorende projecten is gezamenlijk met de woningbouwcorporaties een communicatieplan opgesteld.

Uitvoering hiervan was herkenbaar onder het motto: 'Zevenhuizen krijgt kleur'. Gezien het aflopende programma Complete Wijken (waar het Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen onderdeel vanuit maakt), stellen wij u voor om de budgetten voor de overall communicatie vrij te laten vallen. Dit is in lijn met de reeds ingezette koers. Hiermee valt er € 165.000 vrij.

- *Overig*

Dit betreft een algemene post binnen het Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen waarbinnen € 150.000 staat gereserveerd dat kan vrijvallen na afronding van de accountantscontrole van GSO III. Ons voorstel is om dienovereenkomstig te besluiten.

Ad 3. Wijkontwikkelingsplan Zuid

Ook voor de uitvoering van het Wijkontwikkelingsplan Zuid heeft uw raad BROA-gelden beschikbaar gesteld (BROA 15.2). De Stuurgroep FPF heeft alle onderdelen van het BROA-budget doorgelopen en heeft ons college geadviseerd om op onderdelen geld vrij te laten vallen. Wij nemen deze adviezen over. Voor het totale Wijkontwikkelingsplan Zuid stellen wij uw raad voor om in totaal € 1.401.500 vrij te laten vallen. Wij lichten dit per deelproject nader toe.

- *Hart van Zuid*

Hart van Zuid is het stadsdeelcentrum voor Zuid. Hiervoor is een ontwikkelingsplan opgesteld waar het opknappen van de openbare ruimte onderdeel van is. Inmiddels is ook de riolering in dit gebied aan vervanging toe. Door werk met werk te maken en te versoberen kan het projectbudget voor het opknappen van de openbare ruimte verlaagd worden. Wij stellen uw raad voor om € 700.000 vrij te laten vallen.

- *Communicatie/projectbureau*

Voor het Wijkontwikkelingsplan Zuid en de bijbehorende projecten is gezamenlijk met de woningbouwcorporaties een communicatieplan opgesteld. Uitvoering hiervan was de afgelopen periode herkenbaar onder het motto: 'Zuid Vooruit' en daarvoor 'Masterplan Zuid'. Gezien het aflopende programma Complete Wijken (waar Wijkontwikkelingsplan Zuid onderdeel vanuit maakt) stellen wij u voor om de budgetten voor de overall communicatie vrij te laten vallen. Dit is in lijn met de reeds ingezette koers. De vrijval bedraagt € 270.000.

- *Sociaal Programma*

Het Wijkontwikkelingsplan Zuid bestaat uit zowel een fysiek als een sociaal gedeelte. Dat laatste onderdeel heeft een plek gekregen in het Sociaal Programma. Het Sociaal Programma Zuid loopt nog tot eind 2013. Wij stellen u voor om het Sociaal Programma per 1 januari 2013 te stoppen en tot het einde van 2012 nog € 20.000 beschikbaar te houden voor het (mede) financieren van initiatieven, die ontstaan door de werkzaamheden van de buurtregisseur. Rekening houdend met de reeds uitgegeven en verplichte bedragen komt de vrijval neer op € 231.500.

- *Eksterplein*

Binnen het Wijkontwikkelingsplan Zuid is een budget gereserveerd voor het opknappen van de openbare ruimte rondom de Finse School, het zgn. Eksterplein. Gezien ons voorstel om af te zien van renovatie van de Finse School (waarover meer onder Ad 6), stellen wij in lijn hiermee ook voor om het opknappen van de openbare ruimte niet uit te voeren. Hiermee valt er € 200.000 vrij.

Ad 4. Plattelandsontwikkeling: LOG Beemte-Vaassen

Voor de ontwikkeling van het Landelijk Ontwikkelings Gebied (LOG) Beemte-Vaassen, heeft de provincie Gelderland subsidie toegezegd. Vooruitlopend op deze

subsidie zijn de reeds gemaakte kosten (€ 62.000) voor het LOG tijdelijk uit de BROA 15.5 betaald. Nu de subsidie is ontvangen, kan het eerder onttrokken bedrag weer terugvloeien naar de BROA. Aangezien voor dit bedrag geen besteding meer is voorzien, stellen wij u voor dit bedrag vrij te laten vallen.

Ad 5. Hoogspanningslijnen ondergronds

Voor de wijk Zuid is eind jaren negentig een intensief wijkvernieuwingprogramma gestart. Dit programma behelst fysieke en sociale projecten, die bij voorkeur in samenhang met elkaar worden uitgevoerd. Een groot deel is uitgevoerd en daarmee is de wijk weer in een opwaartse spiraal terechtgekomen. De in 2007 afgekomen nieuwe richtlijn voor het tegengaan van meer langdurig verblijf in magneetveldzones rondom hoogspanningslijnen, veroorzaakt(e) een flinke hobbel in de projecten die nog op het programma stonden. Op dit moment is daardoor nog steeds een aantal projecten niet verder opgepakt. Dit betreft o.a. het project Zuid en Park (inclusief herinrichting Zuiderpark) en de renovatie en sloop/nieuwbouw in de Vogelbuurt. Met als gezamenlijk doel om de kwaliteit van het woon- en leefklimaat in Zuid te blijven garanderen en de genoemde projecten voort te zetten, brachten de betrokken partijen (Goede Woning, Ons Huis en gemeente) de benodigde € 9,2 miljoen bij elkaar om de twee hoogspanningslijnen onder de grond te brengen ('verkabelen'). In onze brief van 8 april 2011 is uw raad echter geïnformeerd over een tweetal forse tegenvallers, waardoor de begroting op dit moment nog een tekort kent van circa € 2,7 miljoen. Lobby richting het rijk is gaande maar heeft tot nu toe nog geen resultaat opgeleverd.

Recent heeft woningbouwcorporatie De Goede Woning gevraagd onderzoek te doen naar een versoberde uitvoering (korter tracé) van het ondergronds brengen. Naast de volledige uitvoering zijn er nu twee varianten nader bekeken:

- Alleen ondergronds brengen in Vogelbuurt;
- Ondergronds in Vogelbuurt tot en met DOK Zuid.

Omdat de haalbaarheid van de verkabeling en de daaraan verbonden projecten niet dichterbij lijkt te komen, treden de partijen met elkaar in overleg over het 'versoberen c.q. verkorten' van het traject. In het kader van de projectenscan stellen wij uw raad voor om als inzet bij deze gesprekken vanuit gemeentezijde in te stemmen met de tweede variant. Het voordeel van deze variant is dat snel gestart kan worden met de sloop/nieuwbouw van het Vogelkwartier en dat DOK Zuid alsnog buiten de risicocontouren komt te liggen. Met deze variant wordt het project Zuid & Park niet afgerond (geen nieuwbouw van woningen, geen herinrichting park).

Het financiële effect van deze keuze is dat in de BROA circa € 0,5 miljoen aan middelen kan vrijvallen. Daarnaast valt als gevolg van het niet doorgaan van het project Zuid en Park een bedrag van € 2,6 miljoen vrij binnen het Grondbedrijf. Dit bedrag is opgenomen in de ca. € 10 miljoen die als financieel voordeel komt uit de projectenscan van woningbouwlocaties, waarover wij u onder 3.1.1. hebben geïnformeerd

Ad 6. Complete Wijken, ISV subsidie en Finse School/Eksterplein

De gemeente Apeldoorn is eigenaar van de Finse School. Het pand is in slechte staat en dient opgeknapt te worden. Behoud van het pand voor de gemeente wordt wenselijk geacht om er maatschappelijke organisaties in te kunnen huisvesten. Ook uit de voorzieningenscan komt naar voren dat het pand aangehouden moet worden om er onder andere 't Vogelnest in te huisvesten. Het is echter zeer onzeker of de verbouwingskosten ooit worden terugverdiend en/of er uiteindelijk kostendekkende huur kan worden gevraagd. Het voorstel voor een grote renovatie is vorig jaar door ons college aangehouden. Verkoop ligt voor de hand maar zal gezien de staat en de status als gemeentelijk monument echter geen makkelijke opgave zijn.

Wij stellen uw raad voor om de renovatieplannen niet door te zetten en nader te onderzoeken wat de verdere mogelijkheden zijn. Dit betekent dat voor dit moment er € 96.000 in de BROA vrij valt.

Ad 7. Zutphensestraat (tussen laan van Osseveld en A50)

Dit project, de reconstructie van de Zutphensestraat tussen Laan van Osseveld en de A-50, bestaat uit drie onderdelen. Het gaat om de aanpak van drie kruispunten, verdubbeling van de tussenliggende wegvakken en de aanpak van de Laan van Erica, inclusief de kruispunten. Voor de totale reconstructie van de Zutphensestraat en het aanpassen van de kruispunten is een raming gemaakt die sluit op € 9,7 miljoen. De volgende tabel toont de werkzaamheden in volgorde van prioriteit en de daarbij behorende kostenraming.

Prioriteit	Kosten
1. Kruispunten Zutphensestraat	€ 5.000.000
2. Verdubbeling wegvakken Zutphensestraat	€ 1.500.000
3. Aanpak Laan van Erica, incl. kruispunten	€ 3.200.000
Totaal	€ 9.700.000

Van het totaalbedrag bestaat € 1,5 miljoen uit een provinciale bijdrage. De overige middelen zijn in de BROA onder post 11.0 vastgelegd.

Wij hebben ons afgevraagd of dit project (deels) kan komen te vervallen, of dat rentewinst mogelijk is door het in de tijd te faseren. Echter op basis van ambtelijke advisering stellen wij u voor de 3 kruispunten op korte termijn aan te passen. Zonder deze maatregelen komt de verkeersafwikkeling in gevaar, mede door de ontwikkeling van Zonnehoeve, Barnewinkel en De Voorwaarts. Het aanpakken van alleen één of twee rotondes op de Zutphensestraat biedt géén oplossing. Door de ontwikkelingen van De Barnewinkel en De Voorwaarts (deelplan 1 en 2A), krijgen alle kruispunten op de Zutphensestraat (kruispunt met de ring en de twee rotondes) meer verkeer te verwerken, waardoor het verkeersaanbod groter wordt dan kan worden verwerkt. Daarnaast stellen wij u voor om de wegvakken van de Zutphensestraat tegelijk met de maatregelen aan de kruispunten uit te voeren. Enerzijds is het voor het verkeer zeer onlogisch om tussen de uitgebreide kruispunten terug te moeten naar de bestaande, smalle rijbaan (invoeg-problemen). Anderzijds moeten bovenop de geraamde kosten, forse extra kosten worden gemaakt (€ 300.000) als de wegvakken apart worden aangelegd. Dat de extra kosten terugverdiend worden door rentewinst is onzeker. Daarnaast is in de discussie met de bewoners van de Zutphensestraat een geluidwerende voorziening toegezegd, die met het aanpakken van de wegvakken wordt aangelegd.

Tot slot stellen wij u voor om de werkzaamheden aan de Laan van Erica (prioriteit 3) te koppelen aan de daadwerkelijke verkoop van fase 2b van het project De Voorwaarts. Daarbij stellen wij u voor om de kosten van deze werkzaamheden te dekken uit de verkoopopbrengst van fase 2b van het project De Voorwaarts. Daarbij geldt wel dat, bij het niet realiseren van de verkoop van fase 2b, er geen dekking is voor deze wegwerkzaamheden. Door deze aanpak valt er € 3,2 miljoen vrij in de BROA (gewijzigde dekking via verkoopopbrengst fase 2b project De Voorwaarts).

Ad 8. Transferium en Carpoolplaats Barnewinkel

Al geruime tijd is het beleid erop gericht om (in samenhang met ontwikkelingen op de Voorwaarts) een transferium en een carpoolplaats te realiseren aan de oostkant van Apeldoorn, ter hoogte van de Zutphensestraat. Hierbij sluiten we aan op ontwikkelingen in de Barnewinkel (Agrifirm, hotelontwikkeling). De totale kosten voor het transferium en de carpoolplaats bedragen ruim € 1,9 miljoen. Daarbij zijn

ook de kosten voor de bijbehorende kruising met de Zutphensestraat (inmiddels gerealiseerd) meegenomen.

De dekking hiervoor bestond uit de volgende onderdelen:

BDU-subsidie	€ 525.000
BROA 25.5, Carpoolplaats en transferium	€ 1.100.000
BROA 11.0, Zutphensestraat	€ 300.000
Totaal	€ 1.925.000

Recent is bekend geworden dat het BDU-subsidiebedrag niet is toegekend, omdat het project niet aan de voorwaarden voldoet.

Wij stellen u voor:

- Aanleg van het transferium door te zetten maar de uitvoering te koppelen aan verkoop fase 2b van het project de Voorwaarts;
- De carpoolplaats alleen aan te leggen als sprake is van volledige externe financiering;
- Een alternatieve oplossing te zoeken voor de busafhandeling van het transferium. De carpoolplaats zou hiervoor ook worden ingezet. Voor deze alternatieve oplossing ramen wij een bedrag van € 0,1 miljoen;
- De kosten van het transferium en de kosten voor de minimale voorzieningen voor de busafhandeling te dekken uit de verkoopopbrengst van fase 2b van het project De Voorwaarts (vergelijkbaar met de aanpak van de Laan van Erica). Daarbij geldt dat bij het niet realiseren van de verkoop van fase 2b er geen dekking is voor de genoemde kosten.

Dit heeft tot gevolg dat € 0,2 miljoen zal vrijvallen op de BROA post 25.5.

Ad 9. Tunnel Zutphensestraat

De aanleg van de tunnel Zutphensestraat is inmiddels afgerond. Voor dit project is medefinanciering van de provincie Gelderland verkregen. De afrekening dient nog plaats te vinden. Uiteindelijk zijn de totaalkosten van het project lager uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd. Als gevolg daarvan zal de definitieve provinciale subsidie waarschijnlijk neerwaarts bijgesteld worden. Per saldo resteert er naar verwachting echter nog € 186.000 in de BROA. Nu het project is afgerond, zien wij geen reden om dit restantbudget niet vrij te laten vallen.

Ad 10. Fietsdoorstroomas Osseveld-Woudhuis

Deze fietsdoorstroomas heeft tot doel om een directe, verkeersveilige fietsroute te realiseren tussen de wijk Osseveld-Woudhuis en het centrum/station als onderdeel van de snelfietsroute Apeldoorn-Deventer. De voorlopig geraamde kosten bedragen € 3 miljoen, inclusief 28% onzekerheidsmarge. Dit bedrag is als volgt gedekt:

- € 1,8 miljoen uit de Reserve Bereikbaarheid Binnenstad – stimulering fiets en openbaar vervoer;
- € 0,3 miljoen door het subsidie van de provincie Gelderland (Gelders fietsnetwerk 2012);
- € 0,65 miljoen uit de gebundelde doeluitkering BDU-2012.

Ondanks dat de voorbereidingen zijn afgerond en het project gereed is om de realisatiefase in te gaan (start is gepland voor het najaar 2012) en ondanks het feit dat het project in 2011 fors is versoberd, stellen wij u voor de uitvoering van dit project te schrappen. Dit met het oog op de moeilijke financiële omstandigheden waarin de gemeente zich bevindt. Dit betekent dat het restant krediet van € 1,4 miljoen in de Reserve Bereikbaarheid Binnenstad vrijvalt. De provinciale subsidies komen hierdoor te vervallen. Uiteraard zullen wij in overleg treden met de provincie om te mogelijkheden te onderzoeken voor een alternatieve aanwending van genoemde subsidies.

Ad 11. Duurzaamheid / DAF

In 2006 hebben wij de 'Regeling voor het treffen van energiemaatregelen in bestaande sociale huurwoningen' vastgesteld. Voor deze regeling was een BROA post van € 1 miljoen beschikbaar, waarvan inmiddels bijna € 400.000 is besteed. Er resteert per 1-1-2012 in de BROA een bedrag van € 611.000. Hierover loopt een juridisch geschil met de corporaties. De bezwarencommissie heeft inmiddels geadviseerd om in de bezwaren van Ons Huis en De Woonmensen gedeeltelijk tegemoet te komen. Het vergt uitgebreid onderzoek in de 1.150 betreffende woningen om precies te achterhalen wat de financiële consequenties zijn van dit advies. De Publieksdienst en de dienst Openbare Werken zijn voornemens ons te adviseren om het advies van de bezwarencommissie niet over te nemen. Hiervoor zijn naar het idee van de diensten doorslaggevende argumenten. Wij zullen hierover op korte termijn een besluit nemen. In het licht van het voorgaande en gegeven de ambtelijke inschatting dat de gemeente een sterke zaak heeft, stellen wij voor om het bedrag van € 0,6 miljoen vrij te laten vallen en het risico neer te leggen bij de Algemene Reserve. Het is mogelijk dat Ons Huis en/of De Woonmensen nog een juridische procedure gaan opstarten. Zolang deze nog niet is afgerond, is het risico altijd aanwezig dat de gemeente uiteindelijk alsnog een bedrag moet betalen.

3.1.3.2 Te handhaven fysieke projecten

Een aantal projecten willen we om verschillende redenen in stand houden. Dit lichten we per project toe.

Binnenstad: Herinrichting Caterplein

De herinrichting van de openbare ruimte van Binnenstad Noord is noodzakelijk om het gebied veiliger en aantrekkelijker te maken. De huidige bestrating is hard aan vervanging toe en ook de riolering dient aangepakt te worden. Door deze werkzaamheden te combineren kan werk met werk worden gemaakt en kan het totale werk voordeliger worden uitgevoerd. Met uitzondering van de rioleringswerkzaamheden wordt de herinrichting van de openbare ruimte nagenoeg volledig betaald door het GSO IV-subsidie (stadscontract met de provincie) en de zogeheten Montfransgelden. Gezien de noodzaak en de beperkte inzet van eigen middelen hebben wij reeds ingestemd met het advies om het project ongewijzigd door te zetten.

Zuidoost Poort Kanaaloevers

Het project Zuidoostpoort Kanaaloevers omvat onder andere het opknappen van de kade bij Kanaal Noord. Dit project is inmiddels afgerond. Het restantbudget is nog nodig voor de afwikkeling van de laatste facturen.

Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen: Gentiaan, openbare ruimte

In het Gentiaangebied trekken gemeente en de Woonmensen gezamenlijk op met de aanpak van het gebied. De Woonmensen investeert in de grondige renovatie van de flats; de gemeente investeert in het opknappen van de openbare ruimte. Gezamenlijk geven beide partijen op sociaal vlak een impuls aan het gebied. Het project bevindt zich in de afrondende fase en ons college heeft ingestemd met het advies om dit project ongewijzigd af te ronden.

Plattelandsontwikkeling: Veluwetransferium

Voor de realisatie van het Veluwetransferium, waarmee de forse stroom bezoekers aan de Veluwe kan worden opgevangen, is contractueel met Staatsbosbeheer overeengekomen dat de gemeente een financiële bijdrage levert van € 300.000. Deze bijdrage is bij het opstellen van het contract echter gebaseerd op een grotere opgave voor het Veluwetransferium dan wat nu uiteindelijk wordt gerealiseerd. Gezien de contractuele afspraken, stellen wij u voor om het bedrag in de BROA aan te houden. Wel zullen wij over de hoogte van het bedrag met Staatsbosbeheer nog nader in gesprek gaan.

Vosselmanstraat 299 CODA

Bij het CODA-gebouw aan de Vosselmanstraat 299 dienen de brandpreventievoorzieningen aangepast te worden. Hiervoor is een investeringskrediet beschikbaar van circa € 176.000. Het laten vervallen van het krediet zal ertoe leiden dat het gebouw niet meer aan de brandpreventie-eisen voldoet die er aan dit gebouw met de huidige functie worden gesteld. Wij stellen uw raad dan ook voor om het krediet te behouden en de benodigde aanpassingen door te zetten.

Beken en sprengen

In 2005 heeft uw raad, samen met het Waterschap Veluwe, het Waterplan vastgesteld. Het beekherstel (beken en sprengen) maakt onderdeel uit van dat plan (investeringsbedrag in totaal € 60 miljoen). Het Waterplan is een uitwerking van het rijks- en provinciale waterbeleid. Op efficiënte en effectieve wijze wordt ruimte gecreëerd voor afgekoppeld regenwater, overtollig grondwater in combinatie met ecologie, recreatie en cultuurhistorie. Bij de vaststelling van het Waterplan is destijds bewust de keuze gemaakt voor bekenherstel, omdat dit 'goedkoop' is (uitbreiding van ondergrondse berging in het rioolstelsel bleek de gemeente bijvoorbeeld twee keer zoveel te kosten).

Bij het programma beekherstel wordt structureel samengewerkt en samen geïnvesteerd. Er is al € 24,5 miljoen aan bijdragen door partners bijgedragen. Waterschap Veluwe is daarbij de grootste partner en mede-opdrachtgever. Er wordt invulling gegeven aan de wettelijk zorgplicht die de gemeente heeft op het gebied van regen- en grondwater; "Droge voeten". Dit door middel van het beperken van wateroverlast, riooloverstorten en schade. De kosten van het bekenprogramma worden voor € 24,5 miljoen gedekt door derden. De bijdrage uit de reserve Riolering bedraagt € 20 miljoen en de overige € 20 miljoen maakt deel uit van de herstructureringsopgave. Nu stoppen met het bekenherstelprogramma betekent dat de bijdrage van derden komt te vervallen. Daar komt bij dat een besparing op de reserve Riolering niet ten gunste kan worden gebracht van de Algemene Reserve van de gemeente. Het zou hooguit een geringe lastenverlichting voor de burger impliceren van ongeveer € 1,50 op jaarbasis per huishouden. Beekherstel bij herstructurering achterwege laten verplicht ons tot het zoeken van andere (veelal duurder) oplossingen.

Alles afwegende stellen wij u voor om de projecten in het kader van beekherstel te handhaven.

Reguliere investeringen wegen

Het betreft hier restantkredieten uit de jaren 2007, 2010 en 2012 van in totaal € 3.060.000 en investeringen op basis van de Wet uitkering wegen (WUW) 2013, 2014 en 2015 van in totaal € 1.237.000. (totaal bedrag € 4,3 miljoen). De WUW gelden zijn gelden die vanaf 1993 ten behoeve van wegbeheer tussen de verschillende overheidslagen zijn verdeeld. Deze gelden worden ingezet voor

grootschalige herinrichtingen/reconstructies. Dit zijn veelal complexe projecten waarbij, door een integrale aanpak, de feitelijk uitvoering in de tijd kan doorschuiven. Het budget 2007 heeft onder andere betrekking op de herinrichting van de Regentesselaan. Alvorens een volgend project uit te werken is gewacht op de financiële afwikkeling van dit project. Bovendien dient een deel van dit restant ter bekostiging van de extra niet gedekte voorbereidings- en toezichtskosten van andere integrale projecten in verband met een uitvoeringsinhaalslag. De restantkredieten 2010 en 2012 (zie ook jaarrekening 2011, reeds via het bestedingsplan gelabeld aan projecten) dienen ter dekking van de in uitvoering zijnde projecten Arnhemseweg 2^e fase, de herinrichting van het gebied Sprengenbos en de in voorbereiding zijnde herinrichting van de Hoenderparkweg. Voor de kredieten in de jaarschijven 2013 t/m 2015 staan gepland de noodzakelijke herinrichting van de Boerhaavestraat en Aquamarijnstraat.

In dit verband verwijzen wij naar onderdeel 2.2 van deze nota. Hierin hebben wij aangegeven het noodzakelijk te achten om aan het huidige budget van ongeveer € 8 miljoen voor wegenonderhoud, structureel € 1 miljoen toe te voegen. Dit gelet op ons voornemen om het verder laten oplopen van onderhoudsachterstanden te temperen. Het ligt dan ook niet in de rede om bovengenoemde eenmalige restantkredieten vrij te laten vallen ten behoeve van de Algemene Reserve.

Berging hemelwater

De berging van hemelwater vloeit voort uit wettelijke verplichtingen. De daaruit voortkomende maatregelen zorgen er voor dat waterkwaliteitsproblemen (stank, drijfvuil, dode vis) worden tegen gegaan.

Wij stellen u voor deze projecten te handhaven. De waterkwaliteit bij de overstorten in de dorpen Klarenbeek en Beekbergen is nog niet op orde. Bij de geplande verbetermaatregelen wordt aangesloten bij andere ontwikkelingen in de dorpen. Het zelfstandig nemen van maatregelen is vele malen duurder. De investeringen zijn gepland vanaf 2015. Er zijn dus geen besparingen mogelijk in 2013 en 2014. Vanaf 2015 levert stopzetten per huishouden € 0,45 per jaar op. Wij stellen u voor deze maatregelen in tijd naar achteren te schuiven. Vrijval van middelen ten behoeve van de Algemene Reserve is bij dit onderwerp niet aan de orde, gelet op de regelgeving rondom de rioolheffing.

Afkoppelen bij Herstructurering – afkoppelen overig

Ook het afkoppelen van hemelwater is onderdeel van de wettelijke zorgplicht voor de bestrijding van wateroverlast en waterkwaliteitsproblemen. Apeldoorn geeft het afkoppelen vorm door maximaal mee te liften op andere projecten. Dit is de goedkoopste manier om het watersysteem op orde te krijgen. De riolering wordt namelijk slechts eenmaal per 60 à 75 jaar vervangen. Het meeliften met rioolvervangingen (autonoom) en herstructureringen biedt daarmee unieke kansen. Het afkoppelen is een zeer efficiënte investering. Achteraf wateroverlast oplossen kost het drievoudige, omdat de kans om mee te liften dan voorbij is. Door de financieringswijze via de jaarlijkse kapitaallasten, werkt een besparing nauwelijks door in de hoogte van de rioolheffing. Het is om deze reden dat wij op dit punt het bestaande beleid wensen te continueren. Vrijval van middelen ten behoeve van de Algemene Reserve is bij dit onderwerp wederom niet aan de orde, gelet op de regelgeving rondom de rioolheffing.

Uitvoeringsplan Berg en Bos

In 2007 is in het kader van het Ontwikkelingsplan Berg en Bos "Stadspark met allure" een investeringsraming gemaakt. Deze diende als vertrekpunt voor het

opstellen van het uitvoeringsplan Berg en Bos. Uw raad heeft in mei 2009 het uitvoeringsplan Berg en Bos vastgesteld. Van het beschikbaar gestelde krediet van € 3,7 miljoen, resteert momenteel nog een bedrag van € 1,4 miljoen. Daarmee is dit project in financiële zin ruim over de helft van de uitvoeringsfase. Slechts het voorplein moet nog worden ontwikkeld. Hier rusten ook verplichtingen op jegens de exploitanten in het park. Er is nog geen aanbesteding verricht voor de herinrichting. Het project zou dus deels gestopt kunnen worden, maar dan lopen we in ieder geval € 700.000 subsidiegeld mis. Ook lopen we het risico om al verkregen subsidiegeld (€ 1,1 miljoen) aan de Provincie terug te moeten betalen. Gelet op de fase waarin de uitvoering van dit project zich thans bevindt en de risico's die verbonden zijn aan de subsidieverlening, achten wij het niet wenselijk om het restantkrediet te laten vrijvallen ten behoeve van de Algemene Reserve. Wij stellen u daarom voor om dit project af te ronden conform het Plan van Aanpak.

Gemeentelijke locaties – post Aruba

In 2010 is door uw raad een krediet verstrekt van in totaal ca. € 19 miljoen ten behoeve de realisering van het transformatieplan Slim Huisvesten, o.a. de verwerving en verbouwing van de Aruba-locatie met opstallen. De planning is dat de locatie binnenkort in gebruik zal worden genomen. In goede samenwerking met interne en externe partners wordt nu de nieuwe huisvesting op Aruba gerealiseerd. De diensten Openbare Werken en Brandweer zullen hier de nodige ruimtes gaan gebruiken/huren. Het project is aanbesteed en in uitvoering. Om die reden zijn er geen mogelijkheden om dit krediet geheel of gedeeltelijk te laten vrijvallen. Stoppen is geen optie.

Laan van Malkenschoten

Dit reconstructieproject is in drie onderdelen op te delen. Als eerste de reconstructie van een drietal kruisingen (kosten € 3.750.000), als tweede een wegvakverdobbeling tussen de Arnhemseweg en de Oude Apeldoornseweg (kosten € 833.000). Tot slot een wegvakverdobbeling tussen de Oude Apeldoornseweg en de Kayersdijk (kosten € 997.000). De reconstructie van de kruisingen is reeds aanbesteed, en is in uitvoering. Zowel met Achmea als Ekro zijn er bindende afspraken gemaakt over het vergroten van de capaciteit van de drie kruisingen. Achmea levert in financiële zin tevens een forse bijdrage. Daarnaast is een EFRO-bijdrage beschikbaar. Dit maakt dat stoppen van dit deel van het project geen reële optie is. Voor de wegvakverdobbeling ligt er een inspanningsverplichting. In juridische zin lijkt daarmee nog enige ruimte voor een nieuwe afweging. Ook hier levert Achmea echter een forse bijdrage. Bovendien wordt de uitvoering gefinancierd uit een EFRO-bijdrage. De gemeente levert uiteindelijk een beperkte bijdrage van € 300.000 (voor zowel de reconstructie van de kruispunten als voor dit wegvak) voor een grootschalige reconstructie. De besparing in geval van beëindiging is als gevolg daarvan uiteindelijk beperkt. Reden waarom wij voor dit projectonderdeel geen voorstel doen om te stoppen.

Tot slot de wegvakverdobbeling Oude Apeldoornseweg en de Kayersdijk. Ook hier geldt dat dit voor het overgrote deel gefinancierd zal gaan worden uit externe bijdragen, waarbij resterende financiering via subsidies zal moeten plaatsvinden. Kortom, stoppen levert geen voordeel op voor de gemeente. Wij stellen daarom voor ook dit derde projectonderdeel doorgang te laten vinden onder de voorwaarde van het daadwerkelijk vinden van aanvullende externe financiering/subsidies.

Arnhemseweg 2^e fase

Dit project bestaat uit twee delen. Het eerste deel betreft de asfaltering tussen Sebastiaanplein en Laan van Malkenschoten. Het tweede deel omvat de reconstructie van de kruising met de Ring en de parallelwegen. In totaal bedragen de kosten € 2.507.070. De asfaltering is aanbesteed en al in uitvoering. Stopzettingen van dit project is daardoor niet mogelijk.

Voor wat betreft de reconstructie merken wij op dat stoppen van dit project vrijwel geen middelen genereert. Deze middelen voor de uitvoering van deze reconstructie zijn namelijk afkomstig uit het rioolfonds (deze gelden kunnen niet voor andere doelen aangewend worden), regulier beschikbare middelen voor onderhoud alsmede subsidiegelden.

Het voorgaande is voor ons aanleiding om u geen voorstel te doen om middelen behorende bij dit project vrij te laten vallen.

Zutphensestraat (verdubbeling A50 – Woudhuizermark)

De verdubbeling A50 – Woudhuizermark is een provinciaal project. De totaalkosten bedragen € 1.200.000. De gemeente Apeldoorn draagt hiervan € 300.000 bij uit eigen middelen. Deze middelen komen uit het project Ecofactorij. Het project is inmiddels in uitvoering genomen en volgens planning klaar eind 2012. Voor dit project hebben wij een overeenkomst gesloten met de provincie Gelderland. Schenden van deze overeenkomst heeft het risico in zich dat het gehele project stopt, omdat de BDU-subsidie zal worden ingetrokken. Dat risico vinden wij, mede gezien de relatief beperkte bijdrage van de gemeente aan dit project, onaanvaardbaar. Vandaar dat wij u voorstellen om door te gaan met dit project.

Capaciteitsuitbreiding A1 lange termijn

Een belangrijk project in het programma A1-zone, is de A1 capaciteitsuitbreiding. In dit project wordt gewerkt aan de verbetering van de bereikbaarheid over de snelweg A1. Door de toename van onder andere vrachtverkeer worden de knelpunten op de A1 steeds zichtbaarder, met als gevolg meer files, onbetrouwbare reistijden, langere spitsen en onveilig in- en uitvoegen. De provincies Overijssel en Gelderland, de regio's Stedendriehoek en Twente en het Rijk werken samen om deze problemen op te lossen voor de korte en lange termijn. In de komende jaren wordt door Rijkswaterstaat, provincies en gemeenten al een aantal maatregelen genomen, zoals bij het tracé Apeldoorn tot knooppunt Beekbergen (verlengen invoegstroken), knooppunt Beekbergen (extra rijstrook A1-A50) en de aansluitingen bij Apeldoorn en Deventer. In nauwe samenwerking met de overheden, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties zijn in 2009 de gewenste varianten voor de capaciteitsuitbreiding onderzocht. Uw raad heeft in 2011 besloten om € 1.495.000 in te brengen in de bijdrage die de regio Stedendriehoek moet doen aan de financiering van de capaciteitsuitbreiding. Dit bedrag wordt onttrokken uit de BDU-uitkering jaarschijven 2012 t/m 2014. Stoppen met dit project levert vanuit dit gegeven dan ook geen direct geld op (wel ruimte binnen de BDU).

Met dit gegeven, gekoppeld aan de importantie van de capaciteitsuitbreiding van de A1, het samenspel met andere overheden en de afspraak met de regio Stedendriehoek over de bijdrage, achten wij het ongewenst om nu eenzijdig afspraken te verbreken. Vandaar dat wij u geen voorstel doen om deze middelen te laten vrijvallen.

Overige investeringen

Onder dit kopje sommen we enkele projecten op waarbij wij voorstellen om deze niet te stoppen. Allereerst twee projecten ten laste van de Reserve Huisvuilrechten, te

weten een onderhoudspost glas/papiercontainers 2008 en de post onbeheerde retourpunten. Voor de beide projecten staat nog een restkrediet open van resp. € 127.000 en € 333.000. Voor beide projecten zijn verplichtingen met derden aangegaan en de beide projecten zijn nagenoeg afgerond. Vrijval is derhalve niet realiseerbaar.

Met het project Weteringse Broek wordt een aantrekkelijk recreatief landschap gecreëerd als uitloopgebied voor de inwoners van o.a. Zevenhuizen/Zuidbroek. De gemeente Apeldoorn heeft zelf een beperkt bedrag (5%) van de totale kosten ad € 900.000 geïnvesteerd. Samen met onze partners hebben we € 1,5 miljoen subsidie voor de periode 2012 – 2016 gekregen. Daarom stellen wij voor dit project niet te stoppen.

Met het project Beekbergsepoort investeren diverse partners in de periode 2006 tot en met 2015 gezamenlijk in de Beekbergsepoort. De inzet is een ecologische verbinding te creëren die landschappelijk en recreatief aantrekkelijk is. Het verbindt de Veluwe met de IJssel. De samenwerking loopt nog drie jaren. De totale gemeentelijke bijdrage bedraagt voor die drie jaar in totaal € 75.000. Gelet op het feit dat het project al voor driekwart is afgerond, gedane investeringen anders niet optimaal renderen en er steeds nieuwe kansen zijn op extra financiële bijdragen van derden, stellen wij u voor dit project niet te stoppen.

Tot slot noemen wij nog een drietal projecten 'Energienutraal Hoenderloo/energie neutrale dorpen en kernen, Alle lichten op groen en 15 voorbeeldwoningen. Voor alle drie projecten geldt dat ze volledig met extern geld worden gefinancierd. Ambtelijke betrokkenheid en inzet vallen binnen de reguliere taakuitoefening.

3.1.4 Doorlichting bestemmingsreserves

In het kader van de verbetering van de financiële positie van de gemeente hebben wij ook alle bestemmingsreserves onderzocht op opheffing en overheveling naar de Algemene Reserve.

3.1.4.1 Op te heffen bestemmingsreserves

Wij stellen u voor om de volgende bestemmingsreserves op te heffen.

Omschrijving bestemmingsreserve	Vrijval (x € 1 mln)
1. Kapitaallastenreserves	
- Omnizorgcentrum	3,95
- Dok Zuid	6,10
- Mfc Groene Hove	1,25
- Gedane investeringen	0,02
- Oracle licenties	0,11
- Acec	1,37
- Sportpark de Maten	<u>0,10</u>
Totaal (afgerond)	12,90
2. Reserve VNB-gelden	18,45
3. Reserve stadsdeelaanpak	0,08
Totaal	31,43

Als onderbouwing van ons voorstel merken wij het volgende op:

Ad 1 Kapitaallastenreserves

Investerings met een economisch nut, worden conform het landelijk geldende Besluit begroten en verantwoord (BBV) geactiveerd. De hiermee gemoeide rente en afschrijvingen worden als last in de begroting opgenomen. Eigen bijdragen (zoals bijvoorbeeld vanuit de BROA) mogen volgens de BBV niet op de oorspronkelijke boekwaarde van het investeringsobject in mindering worden gebracht. Die eigen bijdragen worden in een kapitaallastenreserve ondergebracht. Vanuit deze kapitaallastenreserves vindt er een voeding van de begroting plaats voor de duur van de afschrijving van het betrokken investeringsobject.

De kapitaallastenreserves kunnen worden opgeheven, waardoor afgerond € 12,9 mln kan worden benut voor de reductie van het tekort op de grondexploitatie. Daar staat tegenover dat de begroting dan niet meer vanuit deze reserves kan worden gevoed. Voor de begroting houdt dit een structureel nadeel in. In 2016 bedraagt dit nadeel € 0,856 miljoen.

Ad 2 Reserve VNB

Zoals gemeld in hoofdstuk 2, stellen wij voor om de VNB-reserve op te heffen. Daarmee valt een incidenteel bedrag vrij van € 18,45 miljoen.

Deze reserve is ontstaan uit een deel van de verkoopopbrengst van de aandelen het toenmalige Veluws Nuts Bedrijf. Dat deel is vervolgens extern belegd tegen een zeer gunstig rendement van jaarlijks € 1,6 miljoen. Dat rendement komt ten gunste van de begroting ter compensatie van de vervallen dividenduitkering. Dat blijft gehandhaafd. Desalniettemin kan de VNB-reserve worden opgeheven en worden benut voor vermindering van het tekort op de grondexploitatie. Wat er dan feitelijk gebeurt is dat deze reserve wordt vervangen door externe financiering. De jaarlijkse rente van deze externe financiering bedraagt circa € 0,6 miljoen. Daar staat een groter voordeel tegenover vanwege de lagere 10-jarige annuïteit die we toepassen op het resterende Grondbedrijfsstekort. Per saldo bedraagt het structurele voordeel € 1,58 miljoen.

Ad 3 Reserve stadsdeelaanpak

Deze reserve is in 2009 door uw raad ingesteld en is bestemd voor bestedingen die onder andere de uitvoering van de stadsdeelplannen mede mogelijk maken. De reserve wordt gevoed uit het subsidiebudget voor de dorps- en wijkraden dat door hen niet aangewend wordt of wordt teruggestort omdat het vastgestelde maximum van de algemene reserve van de vereniging overschreden wordt. De reserve stadsdeelaanpak bedraagt ca. € 84.000.

Wij zijn van mening dat voorzieningen of activiteiten uit de stadsdeelplannen bekostigd kunnen worden uit de reguliere budgetten. Wij stellen u voor de reserve stadsdeelaanpak op te heffen.

3.1.4.2 Te handhaven bestemmingsreserves

Niet alle reserves kunnen worden opgeheven. Reserves waar tarieven tegenover staan of waar reeds verplichtingen voor zijn aangegaan blijven gehandhaafd. Het gaat hierbij om de volgende reserves:

- Reserve participatie

In 2011 is € 1.031.000 vrijgespeeld door een overschot op het participatiebudget aan te wenden als dekking van bestaande apparaatskosten, die in kader van de Wet werk en bijstand (WWB) gemaakt zijn. De hierdoor vrijvallende 'eigen' middelen zijn via de jaarrekening 2011 conform uw besluit van 22 december 2011 in de reserve participatie gestort. Deze gelden worden – via een

begrotingswijziging – in 2012 ingezet om een laatste keer de aflopende kosten van ID/WW banen te dekken. Het reguliere participatiebudget 2012 schiet hiervoor tekort, omdat op dit budget door het Rijk zwaar is bezuinigd. Deze reserve dient dan ook in stand te blijven. Wij zullen u op korte termijn een bestedingsvoorstel inclusief een begrotingswijziging voorleggen.

- **Reserves die betrokken worden bij tariefstelling leges en heffingen**

- * Reserve riolering,
- * Reserve huisvuilrechten,
- * Reserve bouwleges.

- **Overige reserves, waar reeds verplichtingen voor zijn aangegaan:**

* **Reserve overlopende projecten**

Deze reserve is op basis van de door uw raad vastgestelde criteria in de jaarrekening 2011 opgenomen. Uitvoering van deze naar 2012 overgehevelde activiteiten vindt nu plaats.

* **BTW- Compensatie Fonds reserve**

In 2003 is het btw compensatiefonds (BCF) ingesteld. Dit heeft als doel om het btw-verschil in de kostprijsberekening van marktpartijen en overheid op te heffen. Vanaf 2003 kunnen gemeenten de btw die betaald moet worden voor compensabele (overheids)activiteiten declareren bij het Rijk. De korting is gestart in 2004, terwijl gemeenten al vanaf 2003 hun btw konden declareren. Het daardoor ontstane éénmalige voordeel van ca. € 7,5 miljoen is in 2003 gestort in een reserve BCF.

Het Rijk en de gemeenten kennen een ander stelsel van boekhouden. Het Rijk hanteert het kasstelsel, terwijl de gemeenten werken met een baten- en lastenstelsel. De introductie van het btw compensatiefonds werkt voor gemeenten op het gebied van investeringen vertraagd door, omdat investeringen geactiveerd worden. Dit verschil wordt voor de loop van de gemiddelde investeringsduur opgevangen uit de reserve BCF.

* **Reserve Bereikbaarheid Binnenstad**

Deze reserve blijft nodig voor parkeervoorzieningen en voor stimulering van het openbaar vervoer en fiets en ter ontsluiting van de binnenstad.

* **Reserve huisvesting**

Deze reserve is grotendeels al concreet belegd voor noodzakelijke huisvestingskosten en verhuisbewegingen van het gemeentelijk personeel.

* **Reserve kunsttoepassingen**

Bij de jaarrekening 20121 heeft uw raad besloten om € 498.000 van deze reserve vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Voor het restant van € 100.000 liggen er concrete verplichtingen.

* **Reserve onderwijshuisvesting**

Het budget voor onderwijshuisvesting is in de laatste jaren al diverse malen afgeroomd: bij de MPB 2010-2013 en 2012-2015 structureel voor € 1,25 miljoen, bij de Kaderstelling onderwijshuisvesting 2012-2015 incidenteel voor € 1,2 miljoen en in deze Zomernota voor € 3,5 miljoen éénmalig en € 294.000 structureel. Hiermee is de reserve op een niveau gekomen dat minimaal nodig is om uitvoering te kunnen geven aan de door uw raad vastgestelde Kaderstelling.

* **Reserve topsportevenementen**

Overeenkomstig ons voorstel bij de jaarrekening 2011 is de huidige reserve nodig voor een aantal verplichtingen, zoals de recente Europese Spelen voor Hart- en Longgetransplanteerden en het WK beachvolleybal in 2015. Zonder nieuwe aanspraken resteert na 2015 nog ca. € 100.000 in de reserve. In de exploitatie is vanaf 2013 geen budget meer beschikbaar voor ondersteuning van topsport evenementen.

Wij komen in het najaar met een voorstel over dit onderwerp gericht op een

breder Gelders perspectief.

* Algemene reserve Grondbedrijf

Handhaving van deze reserve ligt voor de hand.

* Reserve de Haere

Deze reserve is van financieel-technische aard en hangt samen met de boekwaarde van standplaatsen op de Haere, nadat in 2010 de corporaties wel beheer en exploitatie van de woonwagenlocatie hebben overgenomen, maar niet de grond.

* Reserve bedrijfsvoering

De reserve kent bij de jaarrekening 2011 nog een saldo van bijna € 2,8 miljoen. Via de MPB 2012-2015 heeft uw raad ingestemd met een eenmalige onttrekking van € 2 miljoen ten gunste van de algemene middelen. Het restant van de reserve wordt vrijwel geheel ingezet voor incidentele kosten voortvloeiend uit de organisatie ontwikkeling. Na afwikkeling hiervan zal de reserve kunnen worden opgeheven.

* Reserve schildersonderhoud openbare verlichting

Deze reserve wordt ingezet om periodiek terugkerende kosten van het schilderen van de lantaarnpalen te dekken. De reserve wordt niet meer gevoed en zal na aanwending in de komende paar jaar worden opgeheven. De kosten zullen daarna via de reguliere exploitatie worden gedekt.

* Reserve vernieuwen bomenbestand

De reserve wordt gevoed met verplichte bijdragen van derden en van de gemeente zelf, die betaald moeten worden als bomen worden gekapt. Ter compensatie dient de gemeente zorg te dragen voor nieuwe aanplant van bomen. Omdat dit laatste tijdsmatig verschilt met de ontvangen bijdragen na kappen is deze reserve ingesteld.

* Reserve sportactiviteiten

In deze reserve resteert nog een bedrag van ca. € 250.000 waarvoor verplichtingen zijn aangegaan. Voor 2012 betreft dit € 60.000 voor Olympisch Netwerk Stedendriehoek en het niet in dit jaar kunnen realiseren van de ingeboekte bezuiniging op zwembad Loenen ad € 40.000. De verplichting van € 60.000 t.b.v. het Olympisch Netwerk Stedendriehoek betreft tijdelijke formatiekosten, bedoeld om regionale Olympische kandidaten en talentvolle sporters te begeleiden naar de Olympische Spelen. De formatie werd medefinancierd door de Gelderse Sportfederatie.

3.1.5 Vrije ruimte BROA

Door te schrappen in de fysieke en niet-fysieke projecten vallen er budgetten vrij in de BROA. Daarnaast beschikt de BROA over een vrije ruimte, blijkend uit de positieve saldi van de meerjarendoorrekening. Deze ruimte wordt aangehouden om te kunnen voorzien in de co-financieringseis, die de provincie stelt aan projectsubsidies. Wij stellen voor om de vrije ruimte thans vrij te laten vallen. De vrijval bedraagt € 1,25 miljoen.

3.1.6 Begrotingscan onderwijshuisvesting

In onderdeel 3.2.3 lichten wij de structurele bezuinigingen op programmabudgetten toe. De daarin voorgestelde bezuiniging op onderwijshuisvesting levert ook een incidentele besparing op van € 3,5 miljoen door eenmalig in de periode 2012-2015 niet te investeren in uitbreiding van schoolgebouwen en bestaande leegstand te benutten.

3.2 Structurele bezuinigingen

De projectenscan leidt naast incidentele bezuinigingen ook tot structurele bezuinigingen. De scan van niet-fysieke projecten levert een structurele besparing op van € 257.000. Onze voorstellen op basis van de fysieke projectenscan leveren een besparing op van € 140.000 structureel.

Daarnaast stellen wij aanvullende structurele bezuinigingen op de begrotingsprogramma's voor, die oplopend tot € 5,297 miljoen in 2016. Die lichten wij toe onder 3.2.3.

3.2.1 Structurele bezuinigingen niet-fysieke projecten

Het structurele voordeel ad € 257.000 ontstaat grotendeels door een aantal ICT investeringen (onder meer vervanging generieke applicaties, Cognos) en routine investeringen (onder meer in aanpassingen en inrichting oude raadhuis) niet of tot een lager bedrag uit te voeren. Hierdoor ontstaan voordelen in de kapitaallasten.

3.2.2 Structurele bezuinigingen fysieke projecten

Op basis van de scan van de fysieke projecten stellen we uw raad voor om een aantal projecten te schrappen of op andere wijze te realiseren. Hierbij hebben wij de volgende projecten op het oog.

Omschrijving projecten	Structurele vrijval (x € 1.000)
1. Complete wijken, ISV-subsidie, Finse school/Eksterplein	12
2. Omnisport, gebouwen, installatie, inrichting schaatsbaan	74
3. Omnizorg, installatie en gebouwen	1
4. Woldhuis 13, onderhoud	4
5. Routine investeringen dienst Openbare Werken	20
6. Vervanging speeltoestellen 2009	5
7. Parkeervoorzieningen	24
Totaal	140

Als toelichting hierop merken wij het volgende op:

Ad 1 Complete Wijken, ISV subsidie en Finse School/Eksterplein

Het voorstel om de renovatieplannen voor de Finse School niet door te zetten leidt naast een incidentele besparing ook tot een structurele besparing. Het investeringskrediet van € 150.000 vervalt met een structurele vrijval van kapitaallasten van € 12.000 tot gevolg.

Ad 2 Omnisport gebouwen, installatie, inrichting, schaats/skeelerbaan

Na de bouw van het Omnisportcentrum en de aanleg van de schaats/skeelerbaan resteert ultimo 2012 nog een aantal restant investeringskredieten (in totaal circa € 1,3 miljoen euro). Deze kredieten zijn nog niet afgesloten vanwege enkele lopende juridische procedures:

- het geschil met de aannemer over de sporttechnische voorzieningen,
- het geschil met de UCI over de constructie van de wielbaan,
- het nog niet voldoen van de WKO-installatie aan de verwachtingen van de provincie,
- de contractueel overeengekomen bijdrage van de gemeente aan Libema inzake de inrichtingskosten van het Omnisportcentrum.

De uitkomst van de risico's is ongewis waardoor onduidelijk is welk deel van de kredieten uiteindelijk niet nodig zal zijn. Wij stellen uw raad voor om de kredieten wel af te sluiten en het risico over te hevelen naar de Algemene Dienst. Zodra een geschil in het nadeel van de gemeente beslecht wordt, dient het financiële gevolg opgevangen te worden door de Algemene Reserve van de gemeente. Het voordeel dat voortkomt uit het nu laten vervallen van de kredieten bedraagt circa € 74.000 structureel per jaar.

Ad 3 Omnizorg, installatie en gebouw

Na de bouw van het Omnizorg aan de Stationsstraat resteert ultimo 2012 nog een restant investeringskrediet van ruim € 1,0 miljoen. Dit krediet staat nog open in verband met een arbitragezaak met de aannemer (afronding in 2012) en ten behoeve van maatregelen die overlast moeten beperken. Dit laatste onderdeel is inmiddels afgerond.

Wij stellen uw raad voor om het krediet voor de arbitragezaak aan te houden en het restantkrediet ten behoeve van maatregelen ter beperking van overlast vrij te laten vallen. Deze vrijval bedraagt circa € 1.000 per jaar.

Ad 4 Woldhuis 13 onderhoud

Het pand Woldhuis 13 betreft een gemeentelijk pand dat in gebruik is door het vastgoedbedrijf Apeldoorn. In verband met noodzakelijk onderhoud wordt het pand op dit moment gerenoveerd. Voor een groot deel van het krediet zijn verplichtingen aangegaan. Circa € 50.000 van het krediet zal niet benodigd zijn. Wij stellen uw raad dan ook voor om het restantkrediet te laten vervallen. Dit leidt tot een besparing op de kapitaallasten van circa € 4.000 per jaar.

Ad 5 Routine investering Openbare Werken

Het betreft hier investeringen in de jaren 2012, 2013, 2014 en 2015 ten behoeve van vervanging van materieel bij de dienst Openbare Werken tot een totaalbedrag van € 3,7 miljoen. In dit verband kan gedacht worden aan: auto's, veegauto's, strooiwagens, sneeuwschuivers. Voor 2012 is een krediet van circa € 900.000 beschikbaar, waarvoor voor het gehele bedrag verplichtingen zijn aangegaan. Voor de jaren daarna geldt dat nog niet. Toch stellen wij u niet voor om deze bedragen geheel vrij te laten vallen. De reden hiervoor is dat uitstel van investeringen ontegenzeggelijk direct zal leiden tot verdere aftakeling van het wagenpark, frequenter onderhoud en hogere onderhoudskosten en uitval van materieel waardoor er een groot risico ontstaat op improductiviteit. Daarnaast spelen ook overwegingen op het gebied van de veiligheid voor bestuurders en andere weggebruikers. Op dit moment houdt de dienst Openbare Werken er al een zeer sober vervangingsregime van het materieel op na. Zo worden auto's pas vervangen nadat dit echt niet anders kan. Dit neemt niet weg dat wij van mening zijn dat enige versobering en uitstel verantwoord is. Wij stellen dan ook voor om op het investeringsbudget jaarlijks € 50.000 tot € 150.000 te besparen. Dit leidt tot circa € 5.000 - € 20.000 structureel lagere kapitaallasten.

Ad 6 Vervanging speeltoestellen 2009

Voor de vervanging van speeltoestellen 2009 is een krediet van € 100.000 beschikbaar ten behoeve van een speelplek in De Maten en een speelplek in het Mheenpark, waar het 'avontuurlijk spelen' een plaats kan krijgen. Voor beide speelplaatsen is € 50.000 geraamd.

De basis van het concept avontuurlijke speelplaats is de inrichting van het terrein. Water, bosjes, hoogteverschillen, zand en dergelijke elementen worden in het ontwerp gebruikt om een uitdagende omgeving te maken. Water is hiervan wel het

belangrijkste element. Met name het aanbrengen van een veilige waterspeelplaats kost het nodige budget. Ten aanzien van de speelplaats in De Maten is al het nodige voorwerk verricht en zijn er tevens al afspraken met basisscholen in De Maten gemaakt. Deze scholen dragen uit eigen middelen bij aan de dekking van de kosten. Wij vinden het, gelet op het stadium waarin de voorbereiding zich bevindt, ongewenst om nu nog terug te komen op de ingezette weg. Om die reden stellen wij u voor deze middelen niet vrij te laten vallen.

Voor de speelplaats in het Mheenpark zijn nog geen voorbereidingen getroffen en bent u vrij om de inzet van deze middelen te heroverwegen. Gelet op de financiële situatie van de gemeente stellen wij u voor deze middelen te laten vrijvallen. Het betreft hier eenmalig € 50.000, hetgeen leidt tot een structureel lagere last van € 5.000.

Ad 7 Parkeervoorzieningen

Onder deze noemer valt een aantal reguliere vervangingen op het gebied van autoparkeren. Het betreft het Parkeerroute Informatiesysteem (PRIS), parkeerapparatuur in garages en op het maaiveld en investeringen in de nieuwe garage in het Brinkpark. Met uitzondering van PRIS stellen wij u voor de bestaande reguliere vervangingsbudgetten niet vrij te laten vallen. Dit met het oog op het in bedrijf houden van deze apparatuur. Immers het functioneren van de apparatuur is noodzakelijk om de parkeerinkomsten veilig te stellen. Nu het project Brinkpark in financiële zin al voor meer dan driekwart is voltooid, kunnen ook deze middelen niet vrijvallen.

Anders ligt het bij het PRIS. Voor PRIS is een vervangingsbudget van € 46.000 en een onderhoudsbudget van € 31.000 per jaar in de Reserve Bereikbaarheid Binnenstad opgenomen. Na enige jaren van afbouw vallen deze bedragen vrij. Daar staat tegenover dat de bijdrage van externen van € 50.000 per jaar bij stopzetting van PRIS ook komen te vervallen. Dit betekent dat per saldo vanaf 2019 € 27.000 jaarlijks in de Reserve Bereikbaarheid zal vrijvallen. Wij stellen u voor overeenkomstig te besluiten.

3.2.3 Structurele bezuinigingen programmabudgetten

Zoals aan het begin van dit derde deel van de Zomernota opgemerkt, hebben we voor de voorbereiding van de structurele bezuinigingsvoorstellen gebruik gemaakt van de door BZK en de provincie uitgevoerde begrotingscan en de resultaten van uw kerntakenbesluit van 2011. In deze beide documenten worden potentiële bezuinigingsmogelijkheden aangereikt. Een deel van de in het kerntakenbesluit genoemde mogelijkheden zijn reeds ingezet in het kader van de bezuinigingsronde voor de MPB 2012-2015. De niet benutte mogelijkheden hebben wij thans bij onze huidige voorbereidingen betrokken.

Wij hebben onze organisatie gevraagd om de beleidsmatige en maatschappelijke effecten in kaart te brengen, indien er overeenkomstig die mogelijkheden zou worden beslist. Die zijn ingrijpend.

Onze afweging heeft aan de hand van deze uitwerkingen plaatsgevonden. Indachtig de ijkpunten, die wij u in het eerste hoofdstuk van deze Zomernota hebben toegelicht, hebben wij in een zorgvuldig afwegingsproces op onderdelen besloten tot minder vergaande bezuinigingsvoorstellen. Dat heeft geresulteerd in de voorstellen, die in het volgende overzicht zijn samengevat. Onze motiveringen volgen na dit overzicht.

bedragen * € 1.000		2013	2014	2015	2016
Programma 1	Bestuur, (wijk)organisatie, burgerzaken en financiën				
1.1	griffie, gemeenteraad	85	165	165	165
1.2	bureau gemeentesecretaris, B&W	50	100	150	150
1.3	planning en control	50	50	50	50
1.4	wijkzaken	50	100	100	100
Programma 2	Veiligheid				
2.1	Openbare orde en veiligheid: veiligheid	0	33	67	100
2.2	Openbare orde veiligheid: toezicht openbare ruim	25	50	75	100
Programma 3	Openbare ruimte				
3.1	onderhoud openbare ruimte rond sportvelden	200	200	200	200
3.2	Groen	50	100	170	250
Programma 5	Jeugd en onderwijs				
5.1	leerlingenvervoer	75	150	318	318
5.2	onderwijshuisvesting	209	237	266	294
5.3	versterking peuterspeelzalen	117	117	117	117
5.4	lokaal onderwijs algemeen	50	50	50	50
5.5	Jeugdzorg totaal	85	210	210	210
Programma 6	Werk, inkomen en arbeidsmarkt				
6.1	werk en inkomen	455	455	455	455
6.2	Minimabeleid	125	250	375	500
Programma 7	Zorg en welzijn				
7.1	subsidie buurtacademie	66	112	112	112
7.2	WMO voorzieningen	500	700	900	1.000
7.3	Professionele ondersteuning welzijn	0	130	205	322
7.4	vrijwilligers en verenigingen	26	203	404	404
7.5	maatschappelijke stage	60	60	60	60
Programma 8	Sport en cultuur				
8.1	Verhogen toegangskaartje zwembaden	25	50	75	100
8.2	Cultuurwijzer	0	60	60	60
8.3	Oudheid	0	0	0	130
Programma 9	Ruimtelijke ontwikkeling, economie en wonen				
9.1	Volkshuisvesting RO	0	0	0	50
Totaal		2.303	3.582	4.584	5.297

Programma 1 Bestuur, (wijk)organisatie, burgerzaken en financiën

1.1 Griffie, Gemeenteraad

Conform de opgave van het raadspresidium hebben wij voor de raadsbudgetten een verlaging van structureel € 165.000 opgenomen. Het presidium zal uw raad separaat een voorstel voor invulling van deze taakstelling voorleggen.

1.2 Bureau gemeentesecretaris, College van B&W

Wij stellen voor om het budget voor het college en bureau gemeentesecretaris met € 150.000 te verlagen. Er kan bezuinigd worden door af te zien van inzet van taxi's. Wel zal hier dan een bedrag aan vergoeding voor het gebruik van de eigen auto tegenover staan en zullen de parkeerkosten toenemen omdat wethouders dan meer parkeren in de Marktgarage. Ook kan de aanvullende niet-wettelijke rechtspositionele regeling (vergoeding kosten internetverbinding, vergoeding kosten fiscale bijtelling

notebook) geschrapt worden. Tot slot is een bezuiniging op communicatiemiddelen mogelijk. De gevolgen hiervan zullen nader in beeld worden gebracht. We stellen voor om de verlaging van het budget met € 150.000 als taakstelling op te nemen.

1.3 Planning en control

Op dit product wordt de totstandkoming van de wettelijke verplichte documenten programmabegroting en programmarekening verantwoord. Daarnaast wordt de opstelling van de concernrapportages op dit product verantwoord. Een besparing kan gevonden worden door het schrappen van één van de twee tussentijdse rapportages. Het schrappen van de eerste tussentijdse rapportage ligt hierbij voor de hand. Dit levert € 50.000 op.

1.4 Wijkzaken

Op grond van de Algemene Subsidieverordening en specifiek de Verordening op de Dorps- en Wijkraden ontvangen de verenigingen subsidie. De subsidie aan de Dorps- en Wijkraden is bestemd om die verenigingen in stand te houden. Het subsidiebudget (€ 444.000) wordt verdeeld met een vaste bijdrage in de bestuurskosten en een bijdrage naar rato van het aantal inwoners. Daarnaast kunnen de raden een stimuleringssubsidie vragen voor specifieke projecten. Hiervoor is aanvullend € 50.000 beschikbaar. Wij stellen u voor om het totale subsidiebudget te verlagen met € 100.000. De korting op het budget loopt daarmee in de pas met de bezuiniging waar de gemeentelijke organisatie zich voor geplaatst ziet. Wij stellen u voor de korting op de subsidie gefaseerd in te voeren vanaf 2013, oplopend naar genoemd bedrag in 2014.

Programma 2 Veiligheid

2.1 Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (Brandweer)

Naar aanleiding van de begrotingsscan 2012 hebben wij voor het programma openbare orde en veiligheid besloten aan de brandweer nog een taakstelling van € 100.000 op te leggen. De begroting 2013 is op 27 juni 2012 door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (VNOG) vastgesteld. De brandweercluster EVA (Epe, Voorst, Apeldoorn) maakt daar onderdeel van uit. Wij beseffen dat een aanvullende bezuiniging pas met ingang van het begrotingsjaar 2014 verwezenlijkt kan worden. Eind 2011 is het organisatieplan van de brandweer door de gemeenteraden van Epe, Voorst en Apeldoorn besproken. Als mogelijkheid voor bezuinigingen in Apeldoorn heeft de brandweer toen voorgesteld om twee posten te sluiten, te weten Hoog Soeren en de Beemte. Uw besluit om Hoog Soeren open te houden geven we niet opnieuw in overweging. Door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio is op 27 juni 2012 gesproken over het Plan van Aanpak voor de hervorming van de basisbrandweerorganisatie: het project MOED (Masterplan Optimalisering Effectuering Doelmatigheid Brandweer). Dit houdt in dat op basis van bestuurlijke uitgangspunten concrete maatregelen worden uitgewerkt, die voeding zijn voor de kernwaarden van de brandweer. Doel is een toekomstbestendige sturing en inrichting van de brandweerorganisatie binnen de gegeven financieel-economische kaders en ontwikkelingen. Uit de laatste besluitvorming kan worden opgemaakt dat het project MOED zich in de breedte op de hervorming van de gehele brandweerorganisatie richt. Wij verwachten binnen deze kaders dat op het bestuurlijke overlegcircuit in elk geval een bedrag valt te bezuinigen. Het is nog niet duidelijk wat dit project MOED financieel zal betekenen

voor de brandweer en de inwonersbijdrage van de gemeente Apeldoorn. Apeldoorn is weliswaar de grootste gemeente binnen de VNOG, maar door de specifieke kenmerken van Apeldoorn zijn verhoudingsgewijs ook meer brandweerposten nodig. Op korte termijn wordt gekeken naar kazernes en operationele slagkracht. Daarnaast is er sprake van vermindering van het aantal adviesaanvragen voor onder andere bouw- en gebruiksvergunningen. Dit betekent concreet dat in het verlengde daarvan ook de brandweer minder adviesaanvragen krijgt en daardoor minder inkomsten. Daardoor komt de formatie van de brandweer voor risicobeheersing en repressie, die ook ingezet wordt voor de uitruk, onder druk te staan. Risico is dan dat de brandweer repressief niet op sterkte kan blijven. Gezien het bovenstaande en gezien de nog onzekere ontwikkelingen op korte en langere termijn, stellen wij een algemene taakstelling van € 100.000,- op de VNOG/brandweer voor, waarbij ook de uitkomsten van het regionale project MOED worden betrokken. Deze bezuiniging zullen we met ingang van 2014 gefaseerd over de jaren 2014-2016 realiseren.

2.2 Toezicht openbare ruimte

Na het opheffen van de Stichting Stadstoezicht voeren we nog enkele algemene toezichthoudende taken uit. Deze zijn ondergebracht bij ons team THOR (Toezicht en handhaving in de Openbare Ruimte). Dat team heeft zich met de komst van de bestuurlijke strafbeschikking doorontwikkeld tot een professionele handhavingorganisatie met 4 toezichthouders en 22 controleurs openbare ruimte. Het merendeel van de uren van dat team zijn toe te rekenen aan concrete handhavingopdrachten. De overige uren (omgerekend 7.800 uur/6,5 fte) worden besteed aan algemene toezichten. In die uren worden taken verricht zoals het aanwijzen van de fout gestalde fietsen in de Stationsomgeving, het beheer van het fietsendepot, bijtincidenten, bedienen paaltjes binnenstad, verkeersregelen bij bijzondere gemeentelijke evenementen (o.a. intocht Sint Nicolaas, herdenkingen en Koninginnedag), het toezicht op het gebruik van het digitaal helingregister door handelaren. Een deel van deze uren wordt ook door de dorps- en wijkraden geprioriteerd.

In het kader van efficiencymaatregelen (MPB 2012-2015) wordt in de lopende reorganisatie de formatie door ons met 2 fte toezichthouder verminderd. Dat levert een structurele besparing op van € 77.000.

Wij stellen voor om in het kader van de doorontwikkeling van het team THOR tot een team met uitsluitend controleurs met opsporingsbevoegdheid (BOA's) ook de beide andere toezichtfuncties te schrappen. Dit levert € 77.000 extra bezuiniging op. Verder willen we onderzoeken of het mogelijk is door een duidelijke prioriteitstelling van het werk van dit team aanvullend € 23.000 te vinden. In de herprioritering zullen we naast de nieuwe taak "controle op de Drank en Horecawet" die bij wet aan de gemeenten wordt opgedragen, tevens de afbouw van de preventieadviezen na en ter voorkoming van woninginbraken en de inzet op actuele thema's, die de dorps- en wijkraden kiezen, betrekken. Overigens zijn wij ons bewust van het feit, dat in de toekomst mogelijk nieuwe rijkstaken op ons team THOR afkomen (zoals de winkeldiefstal-boa) waardoor wij waarschijnlijk een nieuwe budgettaire afweging aan uw raad moeten voorleggen.

De bezuiniging van in totaal € 100.000 zullen we gefaseerd over de jaren 2013-2016 realiseren.

Programma 3 Openbare ruimte

3.1 Onderhoud openbare ruimte rond sportvelden

Het totale budget voor onderhoud sportvelden bedraagt € 972.000, waarvan € 466.000 beïnvloedbaar is. Niet beïnvloedbaar zijn vaste kosten zoals belastingen, kapitaallasten en verzekeringen. De € 466.000 bestaat uit € 153.000 voor onderhoud en renovatie aan opstallen en € 313.000 voor onderhoud van openbare ruimte in directe omgeving van sportvelden (groen, wegen en parkeerplaatsen).

Het beschikbare bedrag voor onderhoud en renovatie opstallen is voldoende voor sober onderhoud, waar wij als eigenaar voor verantwoordelijk zijn. De enige manier om dit bedrag te verlagen is door verkoop van de opstallen. Wij hebben daarom ruimte proberen te vinden in het budget voor regulier onderhoud. Dit betekent dat het onderhoud in de openbare ruimte rond sportvelden tot een zeer sober niveau wordt teruggebracht, waarbij wij de focus gaan leggen op het veilig houden van de ruimte. Dit betekent dat het onderhoudsniveau zal dalen naar een C/D CROW² niveau, hetgeen een negatieve invloed zal hebben op de uitstraling naar sportverenigingen en de betreffende wijk. Risico's daarbij zijn dat de bezuiniging mogelijk zal leiden tot meer sociale onveiligheid, kapitaalvernietiging en tot afname van werkmogelijkheden in de openbare ruimte.

Gelet op de huidige financiële situatie zijn wij echter van mening dat ook deze gemeentelijke taak moet bijdragen aan de oplossing van de financiële problematiek. Daarom stellen wij u voor om een bezuinigingstaakstelling van € 200.000 in te boeken.

3.2 Groen

Uit de begrotingsscan is gebleken dat de gemeente Apeldoorn teveel uitgeeft aan het product groen in de relatie tot de uitkering van het Gemeentefonds voor dit product. Deze conclusie is door ons college uiteindelijk vertaald in een zoektocht naar een bezuinigingsbedrag van € 250.000 binnen het budget voor beheer en onderhoud van openbaar groen.

Wij stellen u voor € 250.000 te bezuinigen door:

- omvormen van 100.000 m² sierheesters/blokhagen naar gazon voor een bedrag van € 178.500, en
- het treffen van een aantal kleinere maatregelen in het groenonderhoud voor een bedrag van € 71.500.

Het onderhoud van gazons is goedkoper dan het onderhoud van sierheesters/blokhagen. De omvorming van 100.000 m² sierheesters/blokhagen heeft betrekking op 15 % van het totale sierheesterareaal in de gemeente Apeldoorn. De structurele jaarlijkse besparing komt uiteindelijk uit, in 2016, op € 178.500.

Om de omvorming te kunnen realiseren is een éénmalige investering van tussen de € 700.000 en € 850.000 nodig. Deze investeringskosten moeten dus ook worden verdiend in het onderhoud van de openbare ruimte. Dit zal dus gerealiseerd worden in 4 jaar, de bezuinigingsperiode 2013-2016.

Gevolg is dat de kwaliteit van de fysieke verschijningsvorm omlaag gaat. Het is gewoon minder mooi. Ook ontstaat er een vermindering van de biodiversiteit. De omvorming leidt ook tot afname van werk voor de Felua.

Het treffen van een aantal kleinere maatregelen in het groenonderhoud heeft betrekking op het verlagen van de knipfrequentie van hagen, het op bepaalde plekken omzetten van gazon naar hooigras, het minder vaak ontdoen van waterlot bij

---

² Het CROW is het landelijke kenniscentrum voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte en stelt onderhoudsnormen voor de openbare ruimte, die landelijk worden gehanteerd.

lindebomen, het verwijderen van vakken en bakken met eenjarige planten en een efficiëntiemaatregel bij het kantensteken van gazons. Deze maatregelen leiden tot een gering beeldkwaliteitsverlies van de openbare ruimte maar zijn wel omkeerbaar.

Programma 5 Jeugd en onderwijs

5.1 Leerlingenvervoer

In de MPB 2012 - 2015 zijn bezuinigingen op het leerlingenvervoer verwerkt. Het betreft twee maatregelen, te weten heffing van een eigen bijdrage bij het collectief georganiseerde vervoer in het speciaal basisonderwijs en de afschaffing van georganiseerd busvervoer voor het bijzonder basisonderwijs. Daarvoor in de plaats is een individuele vergoeding gekomen. In deze nota stellen wij voor om nog een derde, meer ingrijpende, bezuinigingsmaatregel te treffen en de kilometergrens voor het speciaal basisonderwijs te verhogen van 3 naar 5 kilometer. Dit levert een besparing op van € 318.000.

Het effect van deze bezuinigingsmaatregel is dat alleen kinderen die meer dan vijf kilometer van hun school wonen nog in aanmerking komen voor vervoer. Het gaat om drie scholen voor speciaal onderwijs in Apeldoorn, te weten de Prinsenhof, de Boemerang en de Vorm. Per peildatum mei 2012 maakten 300 leerlingen van deze scholen gebruik van leerlingenvervoer. Als gevolg van deze bezuiniging zullen 189 leerlingen hier niet meer voor in aanmerking komen.

Ter vergelijking, de gemeenten Arnhem en Deventer hanteren een 6 km grens. De wettelijke bandbreedte voor leerlingenvervoer is 2 - 6 kilometer. Apeldoorn blijft daar met een 5 km-grens binnen.

5.2 Onderwijshuisvesting

In de MPB 2010 – 2013 is een structurele bezuiniging op onderwijshuisvesting verwerkt van € 1.000.000 met ingang van 2013. De Voorjaarsnota 2011 heeft geleid tot een extra structurele bezuiniging van € 250.000. Bij het vaststellen van de kaderstelling 2012-2015 is besloten een extra incidenteel bedrag van € 1.200.000 te onttrekken aan de reserve onderwijshuisvesting. Het effect van de structurele bezuinigingen leidt tot een verlaging van de investeringsruimte met ca. € 30 miljoen. In december 2011 heeft uw raad de nieuwe kaderstelling onderwijshuisvesting 2012-2015 vastgesteld. In die kaderstelling zijn voornoemde bezuinigingen verwerkt en vier prioriteiten gesteld, te weten:

Prioriteit 1: investeren in uitbreiding als gevolg van de wettelijke (huisvesting)taak,

Prioriteit 2: vervangende nieuwbouw, renovatie en groot onderhoud van de schoolgebouwen die 40 jaar of ouder zijn,

Prioriteit 3: verbeteren van de ventilatiekwaliteit van de overige basisscholen,

Prioriteit 4: groot onderhoud van de gymzalen die 40 jaar oud zijn.

In lijn met deze prioritering zijn nieuwbouwprojecten voor de Ambelt en de Eben-Haëzerschool herzien c.q. uitgesteld. Daarnaast zijn de financiële en inhoudelijke kaders en uitgangspunten van de kaderstelling 2012-2015 dusdanig bijgesteld, dat investeringen in onderwijshuisvesting beperkt kunnen worden.

Ten behoeve van deze Zomernota hebben wij opnieuw gekeken naar bezuinigingsmogelijkheden op onderwijshuisvesting en in beeld laten brengen of het mogelijk is om een aantal jaren in het geheel niet te investeren in onderwijshuisvesting. Deze tijdelijke doch pijnlijke maatregel heeft als voordeel dat hij op termijn, wanneer de financiële middelen weer aan zouden trekken, omkeerbaar is. Wij achten dit nu, gelet

op de urgente financiële situatie van Apeldoorn, een aanvaardbare keuze en stellen u voor om:

- structureel en volledig te bezuinigen op graffitibestrijding en 'veiligheidsnoeien' en over te gaan tot een gefaseerde tariefsverhoging voor buitenschoolse verhuur van gymaccommodaties aan (sport)verenigingen. Dit levert vanaf 2016 € 294.000 op;
- de projecten genoemd bij de prioriteiten 2, 3 en 4, met uitzondering van de projecten die opgenomen zijn in het programma onderwijshuisvesting 2012, uit te stellen tot na 2015. Dit levert incidenteel € 3,5 miljoen op.

Risico's

Door niet meer te investeren in onderwijshuisvesting zullen de kosten voor beheer en onderhoud toenemen. Door investeringen uit te stellen en het ontstaan van nieuwe noodzakelijke investeringen kan na 2016 een forse druk ontstaan op het onderwijshuisvestingsbudget. Indien prioriteiten 2 en 3 komen te vervallen kan er een gezondheidsrisico optreden. Het kan gevolgen hebben voor het leerproces en het concentratievermogen van leerkrachten en leerlingen. Zonodig komen wij dan hierop terug. Ook wordt niet meer geïnvesteerd in verbetering van de energieprestatie van de schoolgebouwen. Het uitstellen van de prioriteiten 2, 3 en 4 heeft gevolgen voor de werkgelegenheid en de leerlingbouwplaats in de bouwsector. Door niet te investeren in prioriteiten 2 en 3 zal het committent met en de bereidheid tot eigen financiële bijdragen van schoolbesturen afnemen. Een tariefsverhoging voor gymaccommodaties leidt mogelijk tot verminderde sportactiviteiten.

5.3 Versterking peuterspeelzalen

Het Rijk heeft budget beschikbaar gesteld om de kwaliteit in de kinderopvang te stimuleren (Wet Oke) voor een bedrag van € 317.000. Reeds eerder is een bedrag van € 309.000 overgemaakt met eenzelfde doelstelling. Daarom kan op deze subsidie een bezuiniging van € 117.000 geëffectueerd worden.

5.4 Lokaal onderwijs algemeen

Voor het innoveren en initiëren van kleinschalige onderwijsactiviteiten is een budget van € 98.000 beschikbaar. Een korting van € 50.000 is haalbaar. In het kader van de komst van de Wet passend onderwijs is het niet gewenst om het gehele budget te bezuinigen.

5.5 Jeugdzorg totaal

In de MPB 2012 - 2015 is een bezuiniging van € 1.000.000 opgenomen op jeugd- en onderwijsbeleid. Bij verdere bezuinigingen dient rekening gehouden te worden met de komst van nieuwe lokale taken als gevolg van de decentralisatie Jeugdzorg. De concept wettekst is inmiddels openbaar. Daaruit blijkt dat het rijk bij de overheveling van die taken anticipeert op een stevig preventief lokaal jeugdbeleid. In het licht van deze Zomernota hebben wij daarom gezocht naar versoeringen die een minimum aan negatief effect sorteren op de aanstaande nieuwe taken. We hebben vier mogelijkheden gevonden waarmee in totaal € 210.000 aanvullend bezuinigd kan worden. Het gaat hierbij onder meer om een korting van € 100.000 op de huisvestingslasten van de Centra voor Jeugd en Gezin, die zich - naar het nu lijkt - autonoom voordoet.

Daarnaast stellen wij u voor om € 25.000 beschikbaar te stellen voor de nieuwe regeling Premie op actie voor Jeugd in plaats van de begrote € 90.000. Dit resulteert in een besparing van € 65.000 waardoor wij, in weerwil van de Kadernota Jeugd, minder financiële ruimte hebben voor initiatieven van jongeren zelf. Daar tegenover staat dat deze regeling zich nog moet bewijzen. Bij bewezen succes kan altijd nog

gekozen worden voor verruiming van de middelen. Voor nu achten wij een bijstelling van het budget reëel.

Ook kiezen wij voor een verlaging met € 20.000 van het budget voor specifieke gezinsondersteuning (PGO's). Zoals het nu lijkt is er een lichte onderbesteding op dit product.

Tot slot stellen we een korting van € 25.000 voor op het project 'Op Stap' dat daarmee van € 145.000 naar € 120.000 daalt. Met de Stichting Wisselwerk zullen wij in gesprek gaan over verlaging van overhead op dit project.

Programma 6 Werk, inkomen en arbeidsmarkt

6.1 Werk en Inkomen

Door de sterke daling van de formatie in de dienstverlening van het Activerium, zijn de overheadkosten evenredig gedaald. De formatie is in anderhalf jaar tijd afgenomen van 380 fte naar 330 fte maar de afdracht aan overhead bleef gelijk. Er kan dus op de reguliere overhead worden bezuinigd. Hiermee wordt een structureel bedrag van € 600.000 vrij gemaakt. Wij leggen bij deze vrijval de verbinding met de reeds in de MPB opgenomen ombuiging op de formatie van de schuldhulpverlening ad € 145.000 omdat vanuit de € 17 miljoen bezuinigingen dit onderdeel van de uitvoering onevenredig zwaar is belast. In deze zomernota komt de netto bezuiniging op het Activerium daarmee uit op € 455.000. Het dienstverleningsniveau van het Activerium is daarmee op het gelijke niveau van 2007.

6.2 Minimabeleid

Jaarlijks wordt vijf miljoen euro begroot ten behoeve van het minimabeleid. Wij stellen voor om de huidige Inkomensvoorziening voor chronisch zieken en gehandicapten te doen vervallen en zodoende een besparing van € 0,5 miljoen te realiseren. Immers, zoals u weet, bestaat er een vergelijkbare landelijke regeling: de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. Vanzelfsprekend blijft ook voor deze groep de mogelijkheid bestaan om een beroep te doen op de bijzondere bijstand.

In Apeldoorn doen jaarlijks ongeveer 2.700 huishoudens een beroep op de lokale inkomensvoorziening chronisch zieken en gehandicapten. De bijdrage kan variëren van € 170 voor een alleenstaande tot € 545 voor een echtpaar met kinderen. De kosten van deze regeling bedragen ongeveer € 650.000 per jaar. De lokale regeling dubbelt met de landelijke regeling Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg). Via de Wtcg worden chronisch zieken en gehandicapten gecompenseerd voor de extra kosten die zij hebben en kan men als men voldoet aan de voorwaarden (medicijngebruik, hulpmiddelen, therapieën) in aanmerking komen voor bedragen tussen de € 308 tot € 514 als men jonger is dan 65 jaar. De lokale voorziening is eveneens bedoeld om chronisch zieken en gehandicapten te ondersteunen omdat zij als gevolg van hun omstandigheden vaak méérkosten hebben, die niet of slechts gedeeltelijk door andere regelingen worden vergoed. Dit zijn zogenaamde 'verborgen' kosten, bijvoorbeeld: hogere telefoonkosten in verband met het regelen van situaties rondom de beperking of ziekte; extra kosten in verband met voedingsmiddelen; extra kosten in verband met energieverbruik; extra kledingslijtage; verhoogde (risico)premies. Maar hetzelfde geldt dus ook voor de Wtcg.

Ons voorstel is om de Inkomensvoorziening voor chronisch zieken en gehandicapten te laten vervallen in stapjes van 25% per jaar gedurende de periode 2013 tot en met 2016. Hiermee bezuinigen wij € 500.000. De resterende € 150.000 (de uitgaven

zijn immers jaarlijks € 650.000) gebruiken wij om een eventueel toenemend beroep op de individuele bijzondere bijstand als gevolg van deze maatregel op te vangen.

(bedragen x € 1.000)	2013	2014	2015	2016
Uitgaven bij ongewijzigd beleid	650,0	650,0	650,0	650,0
Afname met 25%	487,5	325,0	162,5	0
Dekking toename beroep BB	37,5	75,0	112,5	150,0
Bezuiniging	125,0	250,0	375,0	500,0

Programma 7 Zorg en welzijn

7.1 Subsidie buurtacademie

Onder de naam ' Meedoen in de wijk' is een project gestart met als doel integratie, ontmoeting en (taal)onderwijs van wijkbewoners als laagdrempelige voorziening. Met het stopzetten van dit project verdwijnt de laagdrempelige voorziening. Maar deze kan opgevangen worden door de zogehete WEB middelen van het Rijk om volwassenenonderwijs aan te bieden bij het ROC. Dit levert een besparing op van € 112.000.

7.2 Wmo voorzieningen

In 2011 zijn negen maatregelen getroffen om de overschrijding op de uitvoering van de Wet op de maatschappelijke ondersteuning (Wmo) tegen te gaan. Met de negen maatregelen wordt in totaal € 3.000.000 bezuinigd op Wmo voorzieningen (prestatievelid 6 van de Wmo). Deze lopende bezuiniging wordt onder meer gerealiseerd door een verschuiving van de duurder Huishoudelijke Verzorging 2 (HV-2) naar de goedkopere Huishoudelijke Verzorging 1 (HV-1) en een verandering van de dienstverlening. Naast deze 'reguliere' bezuiniging is naar aanleiding van uw kerntakenbesluit ook een bezuiniging van € 400.000 op Taxibus doorgevoerd. Deze wordt in 2013 geëffectueerd. Voorgaande maatregelen sorteren het gewenste effect.

Wij hebben het product HV opnieuw gedefinieerd. Reden hiervoor is de bestaande praktijk. HV-aanbieders ervaren HV als een breed product, waarbij in een beperkt aantal situaties 'gespecialiseerde' hulp ingezet moet worden. We onderscheiden hierbij Huishoudelijke Hulp basis (HH-basis, goedkoop tarief) van Huishoudelijke Hulp plus (HH-plus, duur tarief). Tegen deze achtergrond hebben we gekeken naar aanvullende bezuinigingen mogelijk zijn. Dat lichten wij als volgt toe:

- *Nieuwe aanbesteding HH, verlaging tarief*

In Apeldoorn wordt in 2012 circa 600.000 uur HV omgezet (in 2011 nog 700.000 uur). De huidige contracten met aanbieders zijn opgezegd en lopen per 1 maart 2013 af. Op dit moment loopt een traject van Bestuurlijk Aanbesteden dat leidt tot nieuwe contracten en tariefafspraken. Resultaten elders in het land laten zien dat het reëel is om in het aanbestedingstraject rekening te houden met een verlaging van het tarief, dit zal een besparing opleveren. De gewijzigde aanbesteding leidt voor klanten niet tot een ander product, met uitzondering bij vervanging vanwege ziekte of vakantie. Naast het traject Bestuurlijk Aanbesteden willen wij de volgende maatregelen nemen die een dempend effect hebben op de uitgaven.

- *Inzet Alpha bemiddeling*

Alpha bemiddeling is de goedkoopste vorm van huishoudelijke verzorging. Dit komt doordat de Alpha hulpen niet in dienst zijn bij een thuiszorgorganisatie maar

zelfstandige zijn. Zij zijn niet verzekerd voor bijvoorbeeld WW en bouwen geen pensioen op. Een Alphahulp is daardoor € 4,50 per uur goedkoper dan het huidige tarief dat we betalen voor HV-1. Bij gemeenten waar al met Alphahulpen wordt gewerkt heeft dit tot grotere klanttevredenheid geleid. We stellen voor om bij een HH-basis indicatie ook Alphahulp in te zetten. Deze maatregel kan een besparing opleveren van € 500.000 en past naar onze mening bij de scherpe keuzes waartoe uw raad heeft opgeroepen in de raadsopdracht.

- *Meer HH-basis en minder HH-plus*

Op basis van de ervaring die nu opgedaan wordt met de negen maatregelen en de kanteling denken we een grotere omslag van HV-2 naar het goedkopere HH-basis te kunnen realiseren. Een verhouding 90% HH-basis - 10% HH-plus levert naar verwachting een besparing op van € 400.000.

Deze maatregelen kennen een onderlinge samenhang en daarom hanteren we een bandbreedte bij de verwachte opbrengst van € 750.000 tot € 1.250.000. Wij gaan op dit moment uit van de onderkant van deze bandbreedte van € 750.000.

- *Vervoer*

Onderdeel van de negen maatregelen is een verdere omzetting van individueel vervoer naar collectief vervoer. In de 1e Turap 2012 hebben we reeds aan u gemeld dat hier een extra structureel voordeel van € 250.000 gerealiseerd wordt.

Met bovenstaande voorstellen verwachten wij in 2015 een besparing van € 1 miljoen te genereren.

7.3 Professionele ondersteuning welzijn

Welzijnswerk vormt een belangrijke preventieve basis voor de gemeentelijke en nieuwe taken op het terrein van jeugd, ouderenzorg en mensen met een beperking. Deze taken zullen in het verlengde van ons bestuursakkoord, dichtbij en samen met mensen uitgevoerd worden. In de MPB 2012 – 2015 is reeds een bezuiniging op het wijk- en vindplaatsgerichte welzijnswerk, zoals uitgevoerd door Wisselwerk en MD Veluwe, verwerkt van respectievelijk € 390.000 en € 230.000. In het kader van deze Zomernota, gehoord uw raad in mei 2012 over het belang van ontdebelen en ontschotten, hebben wij gekeken naar een andere en goedkopere inzet van het professioneel welzijnswerk in de Apeldoornse stadsdelen.

In het verlengde van Welzijn Nieuwe Stijl en de in ontwikkeling zijnde Kaderstelling Welzijn & Vrijwilligersbeleid wordt voorgesteld om nu in één keer een ontschotting aan te brengen tussen al het wijkgerichte welzijns- en maatschappelijk werk. Centraal uitgangspunt zijn de nieuwe welzijnprofessionals, die in stadsdeelteams gaan werken. Daaronder verstaan wij de ouderenadviseurs, sociaal-cultureel werkers, maatschappelijk werkers, buurtregisseurs en de vindplaatsgerichte jongerenwerkers. Gemiddeld zou per stadsdeel het welzijnsteam in ieder geval naast 5 maatschappelijke werkers (nu MD-Veluwe), uit 1 buurtregisseur, 1 á 2 jeugd- en jongerenwerkers en 1 á 2 ouderenadviseurs moeten bestaan (totaal 8-10 fte). De inzet van welzijnsprofessionals in de wijk vormt een essentiële preventieve basis voor het opvangen van de drie decentralisaties en het verbinden van kwetsbare met zelfredzame burgers. Verdere aantasting van deze basis leidt uiteindelijk tot hogere kosten doordat vaker gebruik gemaakt moet worden van (duurdere) individuele voorzieningen.

Voorgesteld wordt met ingang van 2012 op deze wijze te gaan werken en per 2013 een korting oplopend naar 10% door te voeren. Bij een korting van 10% is er sprake van ca. 9 fte aan welzijnsfrontliners per stadsdeel. Wij vinden dit de minimaal benodigde inzet om de wijkteams functioneel te kunnen laten draaien.

7.4 Vrijwilligers en verenigingen

In het kerntakenbesluit heeft uw raad aangegeven de subsidiëring van cultuur- en sportverenigingen geen kerntaak te vinden. In de MPB 2012 – 2015 is dit deels verwerkt door de subsidie aan sportverenigingen te halveren. Deze bezuiniging wordt met ingang van 2013 geëffectueerd. In diezelfde MPB is een bezuiniging doorgevoerd voor het Verenigingsburo en de Sportraad Apeldoorn. Beide worden met € 30.000 gekort en dienen hun dienstverlening in elkaar te schuiven.

In het licht van deze Zomernota hebben wij afgewogen of we de verenigingen verder ongemoeid kunnen laten of dat verdere bezuinigingen noodzakelijk zijn. Het laatste is het geval en wij stellen een viertal maatregelen voor:

- *Verdere verlaging subsidiëring verenigingen*

Wij stellen u voor om de subsidies voor verenigingen substantieel verder te verlagen door de in de begroting 2012 opgenomen bedragen voor amateuristische kunstbeoefening en de algemene sportsubsidie vanaf 2015 gefaseerd met 65% te verlagen (hierin is de eerder in de MPB 2012-2015 opgenomen korting verdisconteerd). De subsidie voor zwemverenigingen wordt in ons voorstel met ingang van 2015 gehalveerd. Deze maatregelen leveren ten opzichte van de MPB 2012 -2015 een extra besparing op van € 250.000.

Ook stellen wij u voor om vanaf 2013 het subsidie Maatschappelijk sportief te beëindigen. Dit levert een besparing op van € 26.000. Voor de zwemverenigingen dient opgemerkt te worden dat zij hierdoor moeilijker in staat zullen zijn om ruimte te huren voor zwemactiviteiten, aangezien de helft van hun subsidie bestaat uit een huisvestingscomponent. Om die reden hebben wij gekozen voor een iets mildere korting.

Voor genoemde maatregelen raken de basis van onze lokale samenleving. Dat beseffen wij ons terdege. In de Voorjaarsnota 2011 en MPB 2012-2015 zijn dergelijke maatregelen op dit punt dan ook grotendeels buiten beschouwing gelaten. De huidige financiële omstandigheden noodzaken ons om nu toch stevig in te grijpen.

- *Ouderenactiviteiten*

Wij vinden het instandhouden van ouderenactiviteiten geen kerntaak van onze gemeente en stellen voor deze subsidie te beëindigen. Dit levert een besparing op van € 38.000.

- *Ondersteuning van vrijwilligers*

Wij stellen u voor om het budget voor professionalisering van het vrijwilligerswerk en de onkostenvergoeding voor vrijwilligers te halveren. Hiermee is een besparing gemoeid van € 27.000. In het verlengde van de MPB 2012-2015 waarin het Verenigingsburo en de Sportraad Apeldoorn de opdracht hebben kregen om hun dienstverlening sterker aan elkaar te koppelen, stellen wij nu voor om ook De Kap die opdracht te geven en een besparing van € 30.000 in te boeken.

In ons voorstel wordt het product Mantelzorgondersteuning uitgesloten van deze korting.

- *Bureau Slachtofferhulp*

Wij stellen een besparing voor op de kosten van het Bureau Slachtofferhulp door € 30.000 op het totale subsidie van € 61.000 te korten. Het Bureau wordt grotendeels gefinancierd door het Rijk. Landelijk geeft het Rijk € 22 miljoen uit aan deze taak. Ook met een lagere gemeentelijke co-financiering zal deze taak ten behoeve van Apeldoorners overeind blijven.

7.5 Maatschappelijke stage

Het rijk heeft gemeenten opdracht gegeven de matching tussen leerlingen en maatschappelijke instellingen tot stand te brengen. Het Verenigingsbureau voert deze bemiddeling uit. Wij stellen u voor om het activiteitenbudget met € 40.000 te

verlagen en een korting van € 20.000 door te voeren op de personele inzet. Hiermee wordt € 60.000 bezuinigd op het thans beschikbare budget van € 174.000.

Programma 8 Sport en cultuur

8.1 Verhogen toegangskaartjes zwembaden

In de MPB 2012-2015 is een bezuiniging op de zwembaden verwerkt die in 2016 oploopt naar € 820.000 structureel. Aanvullende bezuinigingen zijn mogelijk door te snijden in het aantal zwembaden en wijzigingen in de tariefstructuur.

Wij stellen echter voor om het aantal zwembaden te handhaven conform uw besluitvorming in het kader van de MPB 2012-2015, maar wel gefaseerd een jaarlijkse tariefstijging door te voeren. Het effect van verhoging van de toegangsprijzen kan er mogelijk toe leiden dat de vraag terugloopt, met een negatief effect op de exploitatie van de zwembaden tot gevolg.

Door de prijs van het kaartje voor de jeugd te verhogen van € 4,60 naar € 5 en van volwassenen van € 5,10 naar € 5,40 (beide exclusief indexering), wordt een extra opbrengst gerealiseerd van € 100.000.

8.2 Cultuurwijzer

Het bureau Cultuurwijzer, onderdeel van de stichting Markant, is in Apeldoorn de makelaar/bemiddelaar voor cultuureducatie. Het bureau werkt voor 17 Apeldoornse culturele instellingen en voor vrijwel het gehele primaire en speciale onderwijs. De coördinatiekosten van Cultuurwijzer worden bekostigd vanuit een gemeentelijke subsidie (met co-financiering vanuit het Fonds Cultuurparticipatie). Voor de activiteiten stelt het Rijk via de scholen budget beschikbaar.

Ons voorstel is om het budget voor cultuureducatie (thans € 140.000) met € 60.000 te verlagen. Het resterend bedrag wordt door Markant ingezet als matching van middelen van het Fonds Cultuurparticipatie. Hiermee kan de functie van het bureau Cultuurwijzer in ieder geval voor vier jaren voortbestaan.

Als de functie van Cultuurwijzer geheel zou komen te vervallen, zullen scholen zelf de coördinatiekosten voor hun rekening moeten nemen óf zelf op zoek moeten naar een passend aanbod op het gebied van cultuureducatie. Het risico bestaat dat men dat niet, of in veel beperktere mate, zal gaan doen. Kinderen zouden daardoor binnen het onderwijs veel minder mogelijkheden krijgen om actief kennis te maken met de culturele activiteiten van de instellingen.

8.3 Oudheid

Wij stellen u voor om op het onderdeel oudheid een bezuiniging in te boeken van structureel € 130.000 met ingang van 2016. Dit kan worden geconcretiseerd door een bezuiniging op de ambtelijke formatie voor cultuurhistorie en restauratie en een vermindering van subsidies en het uitbestedingsbudget. Voor het betreffende beleidsveld betekent dit een vermindering van de inbreng in advisering voor cultuurhistorie in (Algemene Dienst) projecten, in overige ruimtelijke ontwikkelingen en in restauratieprojecten. Onze pro-actieve rol bij herbestemmingopgaven neemt daardoor af. De subsidies voor monumenteneigenaren worden in ons voorstel gehalveerd. Dit levert een besparing op van € 60.000.

Wij zijn ons bewust van de maatschappelijke effecten. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan de mindere bescherming van cultuurhistorische waarden in Apeldoorn via bestemmingsplannen en onderhoud aan monumenten en lagere economische spin-off van ons cultuurgoed.

Programma 9 Ruimtelijke ontwikkeling, economie en wonen

9.1 Volkshuisvesting RO

Wij stellen u met ingang van 2016 een bezuiniging voor van € 50.000, die gevonden kan worden door minder capaciteit in te zetten voor planinitiatieven van burgers en bedrijven, statistiek en demografische ontwikkeling, beleidsadviesing, opstellen van structuurvisies, het financieel instrumentarium rond woonbeleid en de woningbouwprogrammering (incl. monitoring).

Wij accepteren dat hierdoor de kwaliteit van deze dienstverlening onder druk komt te staan, er een groter risico op onwenselijke woningbouwplannen is en dat wij onze rol als partner voor corporaties, marktpartijen en andere overheden minder goed kunnen invullen.

Bijlage 1

Doorrekening Algemene Reserve

A. Algemene Reserve

Stand per 31-12-2011	28.018.708
Reserve bouwleges	2.183.371
Reserve exploitatie begraafplaatsen	41.733
Stand algemene reserve 2011 (excl. bouwleges en exploitatie begraafplaatsen)	<u>30.243.812</u>
Resultaat 2011:	
- resultaat jaarrekening 2011	5.108.512
- bestemmingsbesluiten jaarrekening 2011	238.245
Stand per 1-1-2012	35.590.569
Toe te rekenen rente:	
- rente algemene reserve 3,1%	1.103.308
- niet toegevoegde rente deel bestemmingsreserves	415.000
Beleidswijzigingen t/m 2011	
- Restauratie en ontsluiting voor voetgangers van Molen de Bouwhof te Ugchelen	42.205
- Archeologisch onderzoek	-104.192
- Onderzoek vastgoed	-96.029
- Bijdrage aan frictiepot (mobilitiets- en werkgelegenheidsbevorderende maatregelen)	-1.000.000
- ICT/dienstverlening	-927.909
Beleidswijzigingen 2012	
- ICT/dienstverlening	-634.000
- bijdrage van BROA projecten	250.000
- Bijdrage van Stichting Apeldoorns Voortgezet Openbaar Onderwijs	10.000
- Storting voorfinanciering NUP gelden (algemene uitkering)	295.000
- Vrijval frictiebudget 2012 MPB 2012-2015	1.000.000
- Resultaat 1e begrotingswijziging 2012	-856.000
- Bijdrage vanuit BROA a.g.v. goedkeuring MPB 2012-2015 Prov. Gelderland	5.750.000
- Bijdrage vanuit reserve HBO a.g.v. goedkeuring MPB 2012-2015 Prov. Gelderland	500.000
Bijdrage aan de Algemene Dienst 2012	<u>-13.295.000</u>
Stand per 01-01-2013	28.042.952
Rente 2013 2,5% regulier	701.074
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	246.000
- Bijdrage van BROA projecten	175.000
- Storting voorfinanciering NUP gelden (algemene uitkering)	295.000
Bijdrage aan de Algemene Dienst 2013	<u>-11.993.084</u>
Stand per 01-01-2014	17.466.942
Rente 2014 2,5% regulier	436.674
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	192.000
- Bijdrage van BROA projecten	480.000
- Storting voorfinanciering NUP gelden (algemene uitkering)	295.000
Bijdrage aan de Algemene Dienst 2014	<u>-7.528.909</u>
Stand per 01-01-2015	11.341.706
Rente 2015 2,5% regulier	283.543
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	166.000
- Onttrekking voorfinanciering NUP gelden (algemene uitkering)	-885.000
Bijdrage aan de Algemene Dienst 2015	<u>-6.197.141</u>
Stand per 01-01-2016	4.709.108
Rente 2016 2,5% regulier	117.728
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	144.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2016	<u>1.163.125</u>
Stand per 01-01-2017	6.133.961
Rente 2017 2,5% regulier	153.349
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	120.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2017 (incl. hoger voordeel van € 45.000 t.o.v. 2016 i.v.m. RUD)	<u>1.208.125</u>

Stand per 01-01-2018	7.615.435
Rente 2018 2,5% regulier	190.386
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	110.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2018	1.208.125
Stand per 01-01-2019	9.123.947
Rente 2019 2,5% regulier	228.099
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	100.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2019	1.208.125
Stand per 01-01-2020	10.660.170
Rente 2020 2,5% regulier	266.504
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	100.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2020	1.208.125
Stand per 01-01-2021	12.234.800
Rente 2021 2,5% regulier	305.870
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	100.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2021	1.208.125
Stand per 01-01-2022	13.848.795
Rente 2022 2,5% regulier	346.220
Bespaarde rente (deel) bestemmingsreserves	100.000
Bijdrage van de Algemene Dienst 2022	1.208.125
Stand per 31-12-2022	15.503.140

B. Algemene Reserve inlopen tekort grondexploitatie

Stand per 31-12-2011	
- resultaat 2011 grondbedrijf	-122.765.493
Stand per 1-1-2012	-122.765.493
Toe te rekenen rente:	
Rente algemene reserve 3,1%	-3.805.730
Resultaat investeringsscan Grondbedrijf:	
- bedrijvenlocaties indicatief	11.000.000
- woningbouwlocaties indicatief	10.000.000
Resultaten projectenscan:	
- niet- fysieke projecten	5.616.000
- fysieke projecten, niet zijnde Grondbedrijf	10.088.500
Resultaten opheffing estemmingsreserves	
- kapitaallastenreserves	12.896.699
- reserve stadsdeelaanpak	84.333
- reserve VNB gelden	18.451.158
Afoming vrije marge BROA	1.250.000
Enmalige resultaten extra bezuinigingen: onderwijshuisvesting	3.500.000
Stand per 01-01-2013	-53.684.533
Rente 2013 3,4%	-1.825.274
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2014	-49.087.200
Rente 2014 3,4%	-1.668.965
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2015	-44.333.557
Rente 2015 3,4%	-1.507.341
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2016	-39.418.291
Rente 2016 3,4%	-1.340.222
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2017	-34.335.905
Rente 2017 3,4%	-1.167.421
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2018	-29.080.719
Rente 2018 3,4%	-988.744
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2019	-23.646.856
Rente 2019 3,4%	-803.993
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2020	-18.028.242
Rente 2020 3,4%	-612.960
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2021	-12.218.594
Rente 2021 3,4%	-415.432
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 01-01-2022	-6.211.419
Rente 2022 3,4%	-211.188
Storting annuïteit tekort Grondbedrijf	6.422.607
Stand per 31-12-2022	0

Bijlage 2

Doorrekening BROA

Doorrekening BROA tbv. de MPB 2013-2016

(bedragen x € 1.000)

Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA)		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene voeding		29.757	25.396	15.776	8.120	3.970	1.703	404	135	1	1
Reserve per 1-1											
Rentevoet (vlgs richtlijnen MPB)											
1) Rente over het saldo van de BROA per 1-1		3,10% 912	2,50% 635	2,50% 394	2,50% 203	2,50% 99	2,50% 43	2,50% 10	2,50% 3	2,50% 0	2,50% 0
2a Bijdragen uit Algemene Middelen		1.000	1.400	1.000	0	0	0	0	0	0	0
2b Aanvulling vanuit Algemene Reserve		7.750									
3) Investeringsbudget GSO3, te ontvangen											
- ontvangsten in 2008 t/m 2011		350									
nog te ontvangen											
4) Investeringsbudget ISV3, te ontvangen			601	601							
- ontvangsten in 2010		1.473									
nog te ontvangen											
5) Investeringsbudget GSO4, te ontvangen											
- ontvangsten in 2010		600	1.200	1.800	2.100	300					
nog te ontvangen											
6) Storting in algemene reserve, besluit Prov. Gelderland n.a.v. goedkeurende verklaring MPB 2012-2015		-5.750									
Totaal algemene voeding (excl. 'pm')		6.335	3.836	3.795	2.303	399	43	10	3	0	0
Programma 1: Groene Mal		-550	-353	-99	0	0	0	0	0	0	0
Programma 2: Duurzaamheid		-611	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 3: Veiligheid		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 4: Binnenstad		-1.182	-1.865	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 5: Recreatie en toerisme		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 7: Woningbouwproductie		445	-2.519	-2.070	-124	0	0	0	0	0	0
Programma 8: Kanaalzone		-1.083	-748	-2.560	-2.192	-937	-918	0	0	0	0
Programma 9: Complete wijken		-4.526	-4.418	-4.166	-1.415	-0	0	0	0	0	0
Programma 10: Alle jeugd telt		-66	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 11: Vermaatschappelijking		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 12: Meedoen		-86	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 13: Economie		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 14: Verkeer		-5.694	-5.569	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 15: Milieu		-411	-302	-292	0	0	0	0	0	0	0
Programma 16: Overige		-1.517	-175	-480	0	0	0	0	0	0	0
Totaal netto onttrekkingen lopend en lopend nieuw beleid		-15.281	-15.948	-9.667	-3.730	-937	-918	0	0	0	0
Verwacht uitgavenpatroon											
- verwachte uitgaven 1e jaar		2012	-2.292	-2.292	-2.392	-1.450	-560	-141	-138	0	0
- verwachte uitgaven 2e jaar		2013	-11.164	-6.767	-2.611	-560	-642	0	0	0	0
- verwachte uitgaven 3e jaar		2014									
		2015									
		2016									
		2017									
		2018									
		2019									
		2020									
Saldo per 31-12 (excl. 'pm')		25.396	15.776	8.120	3.970	1.703	404	135	1	1	1
Uitgaven na 2021											
Endsaldo											
1											

Overzicht BROA-projecten

MOP- programma's Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) (bedragen x € 1.000)	Dienst	MPB progr.	Restant t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma 1: Groene Mal												
Lopende projecten												
3.11 Herinrichting Brinkpark (Cath. Amaliapark) incl. aanleg Grift	OW	prog. 3	500-	252-								
3.13 Projecten beken en sprengen; herstel Eendrachtspreng	OW	prog. 3	50-	101-	99-							
Totaal A-projecten programma 1			550-	353-	99-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 2: Duurzaamheid												
Lopende projecten												
2.1 Duurzaamheid/ DAF Vrijval agv projectenscan fysiek	OW	prog. 4	11- 600-									
Totaal A-projecten programma 2			611-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 3: Veiligheid												
Totaal A-projecten programma 3			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 4: Binnenstad												
Lopende projecten												
4.2 Binnenstad Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek	RO	prog.9	266- 781-									
4.3 Binnenstad GSO-4 (€ 1 mln uitgaven bij Brinkpark)	RO	prog.9	135-	1.865-								
Totaal A-projecten programma 4			1.182-	1.865-	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 5: Recreatie en Toerisme												
Totaal A-projecten programma 5			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Overzicht BROA-projecten

MOP- programma's Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) (bedragen x € 1.000)	Dienst	MPB progr.	Restant t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma 7: Woningbouwproductie												
Lopende projecten												
13.6 Zuid-Oost Poort Kanaaloevers	RO	prog. 9	-pm									
15.10 Hoogspanningsleidingen	RO	prog. 9	155- 100 500 400 100	2.519-	2.070-	124-						
- dekking t.l.v. exploitatie DOK Zuid												
- dekking t.l.v. programmeringsbudget beken												
- dekking t.l.v. afkoppelen hemelwater												
- dekking t.l.v. bezuiniging ontwerp park												
Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek			500-									
Totaal A-projecten programma 7			445	2.519-	2.070-	124-	-	-	-	-	-	-
Programma 8: Kanaalzone												
ISV-2-subsidie: € 3,573 mln												
GSO-3 subsidie: € 6 mln												
ISV-3 subsidie: € 1,7 mln												
Lopende projecten												
14.1 Kanaalzone	RO	prog.9	485-	617-	1.929-	1.856-	806-	778-				
Kanaalzone projectbureau	RO	prog.9	130-	131-	131-	131-	131-	140-				
Kanaalzone, ISV-3-subsidie												
- storing in grondexploitatie			468-	-	500-	205-						
Totaal A-projecten programma 8			1.083-	748-	2.560-	2.192-	937-	918-	-	-	-	-
Programma 9: Complete Wijken												
GSO subsidie 2005-2007: € 1,007 mln												
ISV subsidie 2005-2009: € 1,866 mln												
Totaal : € 2.873 mln												
Lopende projecten												
9.0 Diverse projecten Complete wijken, w.o.:	RO	prog. 9										
- fysieke ruimte voor sociale voorzieningen												

Overzicht BROA-projecten

MOP- programma's Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) (bedragen x € 1.000)	Dienst	MPB progr.	Restant t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
- participatie en leefbaarheid - openbare ruimte Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek			96-									
9.1 Tijdelijke onderwijsaccommodatie Zuidbroek - taakstellende bijdrage van het grondbedrijf	RO	prog. 9	1.086									
9.4 Wijken GSO-4			750-	800-	800-	650-						
15.1 Wijkontwikkelingsplan Zevenhuizen Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek	RO	prog. 9	1.250- 1.662-	2.260-	2.766-	264-	0					
Uitgaven t.i.v. ISV-3 budget				500-	600-	500-						
15.2 Wijkontwikkelingsplan Zuid Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek	RO	prog. 9	330- 1.362-	721-	0	0-						
15.5 Plattelandsontwikkeling Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek	RO	prog. 9	100- 62-	137-								
Totaal A-projecten programma 9			4.526-	4.418-	4.166-	1.415-	0-					
Programma 10: Alle Jeugd Telt												
Lopende projecten 10.2 JUMP, GSO-3	SAM	prog. 5	66-									
Totaal A-projecten programma 10			66-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 11: Vermaatschappelijking												
Totaal A-projecten programma 11			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 12: Meedoen GSO subsidie 2005-2007: € 1,0 mln												
12.3 Meedoen, GSO-3	SAM		86-									
Totaal A-projecten programma 12			86-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Overzicht BROA-projecten

MOP- programma's Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) (bedragen x € 1.000)	Dienst	MPB progr.	Restant t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma 14: Verkeer												
Lopende projecten												
11.0 Infrastructuur Oostzijde stad/Omnisport Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek	OW	prog. 3	1.000- 3.200-	5.569-	0							
24.3/ Onderzoek light rail en voorstadshalte	OW	prog. 3	10-									
25.2 en ontwikkeling HOV assen	OW	prog. 3	-pm									
25.4 Verbetering auto-infrastructuur	OW	prog. 3	945-	0								
25.5 Aanleg transferium Barnewinkel	OW	prog. 3	200-									
Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek			485-									
25.9 Verkeersvoorzieningen Beekbergen	OW	prog. 3	5									
- provinciale bijdrage BDU			400									
- bijdrage reserve riolering	OW	prog. 3	-									
25.14 Tunnel Zutphensestraat	OW	prog. 3	-									
- bijdrage provincie (restant)			186-									
Vrijval a.g.v. projectenscan fysiek			73-									
25.17 Oost Veluweweg	OW	prog. 3	-pm									
25.18 Spoortunnel Laan van Osseveld	OW	prog. 3										
Totaal A-projecten programma 14			5.694-	5.569-	0	-	-	-	-	-	-	-
Programma 15: Milieu ISV subsidie 2005-2007: € 0,254 mln												
Lopende projecten												
15.0 Sanering geluidsbelaste woningen	OW	prog. 4	11-									
27.1 Bodemmodule	OW	prog. 4	400-	302-	292-							
Totaal A-projecten programma 15			411-	302-	292-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 16: Overige												
Lopende projecten												
29.5 Leefbaarheidsonderzoek	MID	prog. 1		-pm		-pm						
30.3 Werkbudget Meerjarenontwikkelingsplan	MID	prog. 1	17-									
30.4 Bijdragen aan de algemene dienst (ivm vervallen budgetten beken en sprengen en Ecofactorij)	MID	prog. 1	250-	175-	480-							

Overzicht BROA-projecten

MOP- programma's	Dienst	MPB progr.	Restant t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bestemmingsreserve Ontwikkeling Apeldoorn (BROA) (bedragen x € 1.000)			1.250-									
Extra afdracht aan algemene dienst												
Totaal A-projecten programma 16			1.517-	175-	480-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL			15.281-	15.948-	9.667-	3.730-	937-	918-	-	-	-	-

Bijlage 3

Doorrekening Reserve Bereikbaarheid Binnenstad (RBB)

RESERVE BEREIKBAARHEID BINNENSTAD

(bedragen * 1.000 euro)

2012 t/m 2022

DOORREKENING 2012

- Kosten index t/m 2015 is 0,75%, daarna 1,75%
- Opbrengstindex van 0,85 naar 1,9%, BBB 2013 1,5%
- m.i.v. 2012 meer tekort 2011 PG Orpheus aangevuld.
- m.i.v. 2013 verbetering brandveiligheid, extra onderhoudsposten vervallen, alleen iom prog.manager
- Zomernota verwerkt (PRIS, FDA)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bruto reserve per 1 januari	2.262	2.176	1.661	1.624	1.593	1.528	1.428	1.289	1.107	885	670
algemene rentevoet	3,10%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
indexeringspercentage kosten	0,75%	0,75%	0,75%	0,75%	1,75%	1,75%	1,75%	1,75%	1,75%	1,75%	1,75%
indexeringspercentage opbrengsten	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
VOEDING											
1 Rentetoevoeging	70	54	42	41	40	38	36	32	28	22	17
2 Parkeerbijdragen	450	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
3 Parkeervergunningen (maaiveld+garages)	524	531	538	546	554	561	569	577	585	594	602
4 a. Meters/automaten maaiveld	1.331	1.351	1.371	1.392	1.413	1.434	1.456	1.477	1.500	1.522	1.545
b. bijdrage AD in kader Brinkpark en Orpheus	406	357	307	257	206	154	101	48			
5 Exploitatiebijdrage Pris	48	49	49								
6 Parkeergarage Marktplein	1.747	1.773	1.799	1.826	1.853	1.881	1.909	1.937	1.966	1.995	2.025
7 Parkeergarage Koningshaven	187	192	193	191	192	192	192	192	192	192	192
8 Parkeergarage Brinkpark		359	364	370	375	381	387	393	398	404	410
Netto beschikbaar	7.025	6.891	6.376	6.296	6.275	6.219	6.126	5.996	5.826	5.664	5.511

Netto onttrekkingen	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
KOSTEN ALGEMEEN											
8 Parkeeradvisering / ondersteuning	111	112	112	113	115	117	119	121	124	126	128
9 Bijdrage btw comp.fonds (t/m 2013)	153	151									
KOSTEN BEHEER EN ONDERHOUD											
10 Parkeeronderzoek	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
11 Parkeercontrole	539	543	547	551	561	570	580	591	601	611	622
12 Parkeervergunningen (maaiveld+garages)	157	133	134	135	137	140	142	145	147	150	152
13 Parkeervergunningensysteem (PVS4U)	53	54	54	55	56	56	57	58	60	61	62
14 Parkeerrouteinformatiesysteem (PRIS)	31	25	20	15	14	9	4				
15 Fysieke afsluiting binnenstad	53	53	54	54	55	56	57	58	59	60	61
16 Meters en automaten maaiveld	288	290	292	294	298	303	307	312	317	322	326
17 Parkeergarage Marktplein	515	519	523	526	536	545	555	564	574	584	594
18 Parkeergarage Koningshaven	216	218	220	221	225	229	233	237	241	245	250
19 Parkeergarage Brinkpark		200	202	203	207	210	214	218	221	225	229
20 Bijdrage aan exploitatietekort pg Orpheus	378	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250
21 Diversen	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
INVESTERINGEN											
parkeergarages-/terreinen											
22 Reservering investering Brinkparkgarage	744										
23 Reservering Carpoolplaats zuid	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
parkeerregulering											
23 Diverse wijken	60	55	25	25	25	25	25	25	25	25	25
openbaar vervoer											
24 toegankelijkheid OV	-39										
verkeersbeleid											
25 Verkeerskaart: ondersteunend beleid	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
26 Dyn.verk.man.: interactief info-systeem	7										
diversen											
27 Apeldoorn 2000 onderhoud infra BS	409	409	409	409	409	409	409	409	409	409	409
28 Onttrekking t.g.v. algemene reserve	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300
fietsenstallingen											
29 Fietsenstalling Station Noord	-685										
KAPITAALLASTEN											
30 Aanleg en bouw p-garage Brinkpark 2013		116	116	116	116	116	116	116	116	116	116
31 Renovatieonderhoud p-garage Marktplein 2004	99	99	96								
32 Verbetering brandveiligheid 2012/2013		146	146	146	146	146	146	146	146	146	146
33 Renovatieonderhoud p-garage Koningshaven 2013		37	37	37	37	37	37	37	37	37	7
34 Renovatieonderhoud p-garage Koningshaven 2023											
35 Renovatieonderhoud p-garage Brinkpark 2023											
36 Vervanging p-apparatuur maaiveld 2014			172	172	172	172	172	172	172	172	172
37 Vervanging p-apparatuur p-garages 2014			127	127	127	127	127	127	127	127	127
38 Zomernota (PRIS)			25	50	50	50	50	50	50	50	50
STIMULERINGSMAATREGELEN											
jaarlijks wordt een bedrag van 25% van de parkeer-opbrengsten gereserveerd voor uitvoering van deze stimuleringsmaatregelen openbaar vervoer en fiets.											
39 Maatregelen fiets / OV	319	150	318	325	328	331	334	337	340	343	346
40 Fiets - gratis stallingen	487	516	520	523	533	542	551	561	571	581	591
41 Zomernota (FDA)	600	800									
Totaal projecten en kapitaallasten	4.849	5.230	4.752	4.703	4.751	4.795	4.841	4.888	4.941	4.994	5.013

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Jaarresultaat	-86	-514	-38	-31	-68	-104	-142	-182	-222	-214	-172

Bijlage 4

Doorrekening reserve huisvuilrechten

RESERVE HUISVUILRECHTEN

(bedragen * 1.000 euro)

DOORREKENING 2012 - 2016

Kostenindex 0,75%, areaalacres = 500 woningen per jaar.

Stijging variabel tarief = 1,2% per jaar.

Stijging vastrecht = 1,2% in 2013, daarna van 2014 tot en met 2016 gefaseerde ophoging tot een kostendeekkende situatie. De kosten van kwijschelding komen vanaf 2013 volledig ten laste van de exploitatie van het huishoudelijk afval. Exploitatietekorten worden gedekt uit de reserve Huisvuilrechten. (fasering ophoging vastrecht --> 2013 = 1,2%; 2014 = circa 30%; 2015 = circa 70%; 2016 = 100%).

Reserve	2012	2013	2014	2015	2016
Stand van de reserve op 1 januari	5.052	5.094	2.825	2.098	1.830
Opbrengst afvalstoffenheffing	16.561	15.921	16.544	17.174	17.811
	21.613	21.015	19.368	19.272	19.641
Bij: overige baten	2.742	2.474	2.507	2.540	2.592
Af: lasten	-19.261	-19.565	-19.777	-19.983	-20.404
Incidentele lasten of baten	0	-1.100	0	0	0
Stand van de reserve op 31 december	5.094	2.825	2.098	1.830	1.829
<i>Minimum = € -600.000; maximum = € 3.600.000</i>					

Lasten en baten	2012	2013	2014	2015	2016
<u>Lasten:</u>					
Grofvuil	1.080	1.096	1.112	1.129	1.157
Restafval	4.713	4.784	4.855	4.927	5.049
Groente-, fruit- en tuinafval	2.236	2.269	2.303	2.337	2.394
Kunststoffen	316	318	320	323	329
Overig afval	1.517	1.540	1.563	1.586	1.626
Regie	1.182	1.195	1.206	1.218	1.234
Beheer inzamelmiddelen	1.774	1.876	1.895	1.891	1.916
Hoofd- en wijkposten	2.267	2.262	2.243	2.242	2.274
Overige kosten * 1)	4.177	4.185	4.240	4.291	4.387
Investering terrein Aruba brengstation	0	20	40	40	40
Investering vuilcontainer Caterplein	0	20	0	0	0
Totaal lasten	19.261	19.565	19.777	19.983	20.404
<u>Baten:</u>					
Kunststoffen	-760	-766	-771	-777	-791
Overig afval	-733	-744	-755	-766	-785
Regie	-15	-15	-15	-15	-15
Hoofd- en wijkposten	-646	-658	-669	-681	-693
Overige baten	-588	-292	-296	-301	-308
Totaal baten * 2)	-2.742	-2.474	-2.507	-2.540	-2.592
Opbrengst afvalstoffenheffing	-16.561	-15.921	-16.544	-17.174	-17.811
<u>Incidentele lasten of baten:</u>					
Teruggave resultaat 2011	0	1.100	0	0	0
Jaarresultaat product afval	-42	2.269	726	269	0

* 1) Betreft algemene kosten van Circulus en afdracht BTW

* 2) Betreft naast opbrengst grondstoffen uit afval bijdragen van de producten gladheidsbestrijding en straatreiniging in verband met algemene kosten van Circulus alsmede de uitkering dividend van Circulus.

Bijlage 5

Doorrekening reserve riolering

Meerjarenexploitatie doorrekening Riolfonds

2012 t/m/ 2022

- scenario: toename reparaties en vervangingen met € 200.000 vanaf 2013

- incl. kwijtschelding restant rioolrecht

- index t/m 2015 op 0,75%, daarna naar 1,75%, tarieven +1,2%

Bedragen x 1000 in euro's	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
STAND VAN DE RESERVE OP 1/1	5.364	2.371	2.570	2.797	2.985	3.197	3.473	3.818	4.231	4.839	5.933
Opbrengst van O.Z.B./rioolrecht	11.329	11.554	11.781	12.011	12.244	12.479	12.717	12.959	13.203	13.450	13.699
Rentebijdraging	166	59	64	70	75	80	87	95	106	121	148
Beschikbaar	16.860	13.984	14.415	14.878	15.303	15.756	16.277	16.872	17.540	18.410	19.780

Verwachte uitgaven	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Overlopende kosten post 9, 14	2.694	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOEGEREKENDE KOSTEN											
1 Doorber. Kostenplaatsen/ uren inzet	1.324	1.364	1.363	1.383	1.392	1.407	1.419	1.433	1.446	1.460	1.473
KAPITAALLASTEN											
2 Rente nieuwe riolen en randv.	1.408	1.357	1.303	1.245	1.184	1.119	1.050	977	899	840	802
3 Afschrijving nieuwe riolen en randv.	859	910	964	1.021	1.082	1.147	1.216	1.290	1.066	772	764
4 Niet verrekende btw op rente comp	119	118	117	116	115	114	112	111	110	108	107
5 Niet verrekende btw op afschrijving	21	22	23	24	25	26	28	29	30	32	33
6 rentevoordeel 2006-2011	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OVERIGE KOSTEN											
Riolen											
7 Dagelijks beheer	260	262	264	266	271	275	280	285	290	295	300
8 Groot onderhoud riolen	408	461	465	468	476	485	493	502	510	519	528
9 Vervanging riolen	1.747	1.910	1.924	1.939	1.973	2.007	2.042	2.078	2.114	2.151	2.189
10 Onderzoek en meten	279	281	283	285	288	290	292	294	296	298	301
11 Inspectieputten en kolken	533	537	541	545	549	553	557	562	566	570	574
12 inspecteren + schoonmaken riolen	400	50	50	51	51	52	52	52	250	252	254
Gemalen en mech. riolering											
13 Dagelijks beheer	433	436	439	442	450	458	466	474	482	491	500
14 Groot onderhoud en vervanging	210	210	210	210	210	214	217	221	225	229	233
Diverse overige kosten											
15 Diversen	144	145	146	147	150	152	155	158	160	163	166
16 Kwijtschelding rioolrecht	103	106	108	111	115	118	121	124	128	131	135
17 Perceptiekosten	230	232	233	235	239	244	248	252	257	261	266
18 BTW-compensatiefonds	781	808	814	820	833	846	859	873	924	938	953
19 veegkosten 50%	1.037	1.045	1.053	1.061	1.079	1.098	1.117	1.137	1.157	1.177	1.197
Programma "actief duurzamer"											
20 Kapitaallasten (rente en afs.)	529	621	701	860	858	858	858	858	858	858	858
21 verhoging pompcapaciteit OAS	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Krediet beken en sprengen	353	540	617	662	767	821	876	932	932	932	932
23 Vuilwatergoot Waterschap	319										
24 Baggeren	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL UITGAVEN	14.490	11.414	11.619	11.892	12.106	12.283	12.460	12.641	12.700	12.477	12.565

stijging per jaar tov vorig jaar	1,9%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%

(volume: vanaf 2010 + 400 woningen per jaar)

Bijlage 6

Doorrekening reserves

Doorrekening reserves

Bal. nr	Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2013	Mutaties 2013	Boekwaarde 31-12-2013	Boekwaarde 31-12-2014	Boekwaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2016	Maximum	Doel en bijzonderheden
201	Eigen vermogen								
	Algemene reserve	28.042.900	-10.576.000	17.466.900	11.341.700	4.709.100	6.133.900	n.v.t.	Buffer t.b.v. rekening-uitkomsten; wordt ook wel gebruikt ter dekking van incidentele uitgaven.
	Reserve inlopen tekort grondbedrijf	-53.684.500	4.597.300	-49.087.200	-44.333.600	-39.418.300	-34.335.900	0	Reserve tbv inlopen tekort grondbedrijf
	Egalisatiereserve bouwleges	-1.666.200	311.900	-1.354.300	-1.074.000	-802.400	-544.000	n.v.t.	Bestemd voor continuïteit in tariefstelling bouwleges
	Afkoopsummen begraven	-79.000	28.000	-51.000	-35.300	-33.200	-54.000	n.v.t.	Afkoop tijdelijke expl.tekorten a.g.v. onderhouds-
202	B. Bestemmingsreserves								
	Huisvesting	1.920.000	-38.700	1.881.300	1.842.700	1.804.000	1.765.400	n.v.t.	Dekking huisvestingskosten nieuw personeel
	Reserve aandelenkap. Teuge	1.032.800	-19.200	1.013.500	999.900	979.800	959.300	n.v.t.	Deelname in NV luchthaven Teuge
	Goodwill bedrijfsafval	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	10 jaar lang annuïteit t.g.v. gewone dienst
	BCF-reserve	1.857.100	-667.000	1.190.100	590.100	215.100	100	n.v.t.	Opvang structureel nadeel btw compensatiefonds
	Ontwikkeling Apeldoorn (BROA)	25.395.000	-9.620.000	15.775.000	8.119.000	3.969.000	1.702.200	n.v.t.	Gecombineerde reserve voor diverse doeleinden
	Kapitaallasten gedane investeringen met economisch nut	3.487.100	-529.300	2.957.800	2.408.700	1.838.800	1.247.200	n.v.t.	Dekking kapitaallasten
	Stelpost lok. woonw.bew./kerm.	166.100	4.200	170.300	174.500	178.900	183.400	geen	Dekking optredende tekorten
	Reserve de Haere	1.800.000	0	1.800.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000	geen	
93	Algemene reserve Grondbedrijf	9.672.500	386.900	10.059.400	10.461.800	10.880.300	11.315.500	10.000.000	Besluit MPG 2012
	Bereikbaarheid binnenstad	2.175.600	-514.600	1.661.000	1.624.000	1.593.000	1.524.000	3.000.000	Parkeervoorzieningen en stimulering fiets en OV ter ontsluiting binnenstad
	Riolering	2.370.400	199.300	2.569.700	2.795.900	2.984.800	3.197.400	n.v.t.	Onderhoud, vervanging verouderde rioolstelsels en waterberging
	Huisvuilrechten	5.094.300	-2.270.000	2.824.300	2.098.300	1.829.300	1.828.300	1.200.000	Egalisatie tariefsaanpassingen. Overschrijding toegestaan voor deel efficiencykorting (Essent).
	Schildersonderh. openb. Verlichting	977.500	0	977.500	977.500	977.500	977.500	1.000.000	Reservering voor werkzaamheden 1 maal per 7 jaar
	Vernieuwen bomenbestand	379.600	13.500	393.100	406.600	420.600	434.600	750.000	Aanplant nieuwe bomen ter compensatie gekapte bomen
	Kunsttoepassingen	100.000	-100.000	0	0	0	0	600.000	Het "aankleden" van gemeentelijke gebouwen en openb.ruimte met kunstwerken van hoge kwaliteit
	Reserve Onderwijshuisvesting	4.762.600	-1.530.400	3.232.200	3.498.900	3.654.500	3.035.600	n.v.t.	Fluctuaties in de uitgaven/inkomsten
	Sportactiviteiten	141.200	-8.300	132.900	132.900	132.900	132.900	600.000	Ondersteuning van sportevenementen
	Topsportevenementen	121.500	0	121.500	121.500	121.500	121.500	n.v.t.	Ondersteuning van topsportevenementen
	Bedrijfsvoeringsreserve griffie	50.000	0	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	Waarborgen continuïteit bedrijfsvoering
	Concernreserve bedrijfsvoering	169.600	0	169.600	169.600	169.600	169.600	3.950.000	Waarborgen continuïteit bedrijfsvoering
	Totaal	34.286.100	-20.332.400	13.953.600	4.170.700	-1.945.200	1.644.500		